

ARGIA

**JOSE ANGEL
CUERDA**

«Nazionalismoari
lehen edo bigarren
deitura jarri behar
zaio definitzeko»

NAZIOARTEA

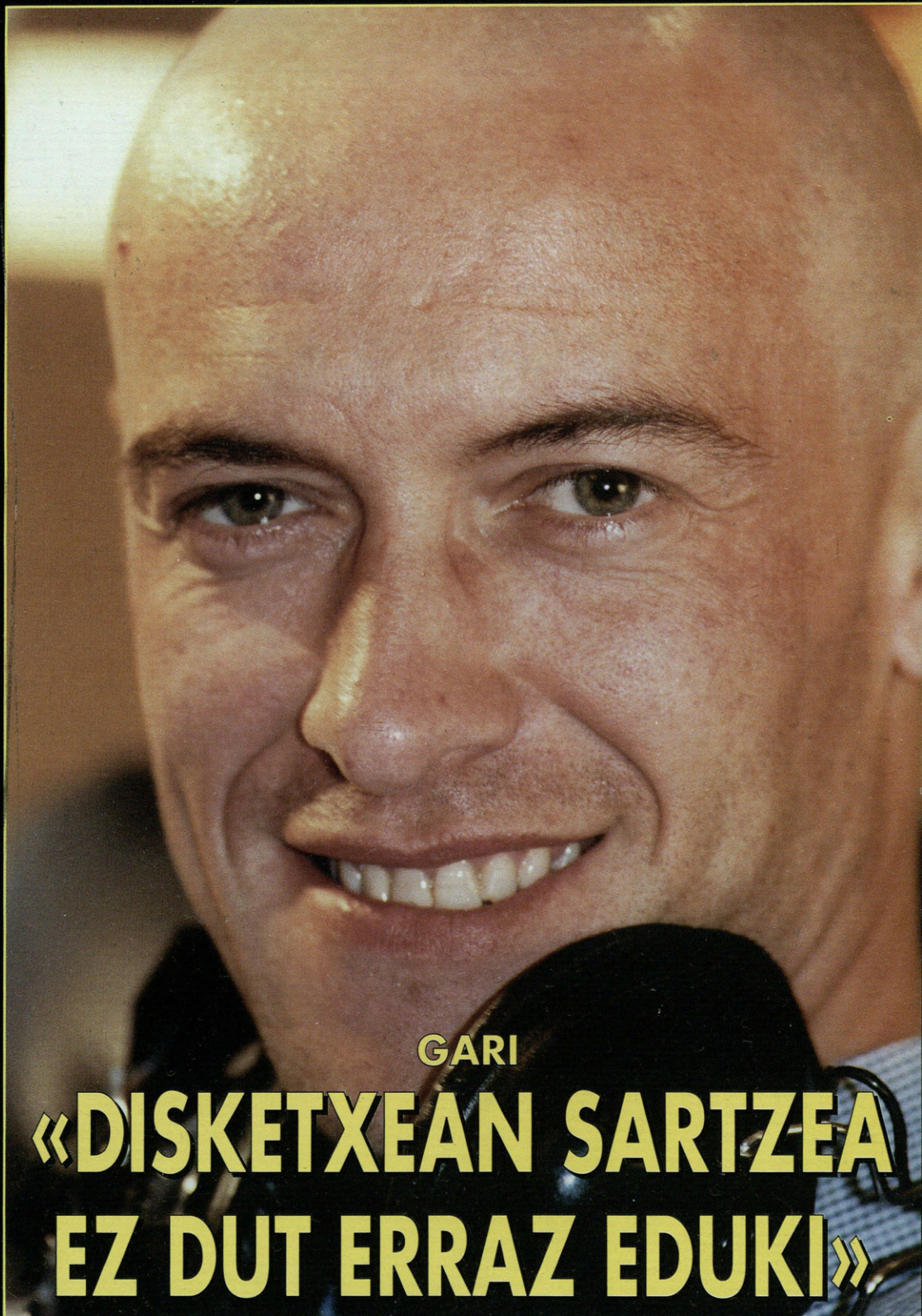
Autodeterminazio
eskubidea
"oui" edo "never"-aren
zain Quebecen

EUSKARA

Oraingo neskek
euskaraz gehiago
egiten al dute?

INAZIO ZULOAGA

Euskal pintore
handia hil
zela 50 urte

GARI

**«DISKETXEAN SARTZEA
EZ DUT ERRAZ EDUKI»**

ZURE KLASIKOEN BILDUMA

Igandero eta asteartero, urte bukaera arte, egunkariarekin batera EGINa disko konpaktoz osatutako bilduma bikaina eskainiko du. Musika klasiko jenero desberdin eta autore onenak heldu dira, esate baterako, beste batzuen artean, Yipeldi, Handel, Mahler eta Debussy.

6. Politika kronika. PELLO ZUBIRIA.

8. Jose Angel Cuerda, Gasteizko alkatea. «Nazionalismoari lehen edo bigarren deitura jarri behar zaio definitzeko».

MIKEL JAREGI eta PELLO ZUBIRIA.

12. Astean zehar. XABIER LETONA.

14. Urriaren 30ean Quebecen autodeterminazio erreferenduma izango da. 'Oui' eta 'never' aurrez aurre. XABIER LETONA.

18. Paul Nicholson, EHNE sindikatuko nazioarteko arduraduna. «Baserritarren lana ez da ondo baloratzen gizartean».

XABIER LETONA.

20. Herrietan gizonezkoek baino gehiago erabiltzen dute euskara emakumeek. Oraingo neskatilak... euskaldunagoak.

MALORES ETXEBERRIA.

24. Lehen mailan bakarrik, ia 40 euskal jokalaria ari dira kanpoko taldeetan. Futbolari merkatua zabalik. MARTIN AGIRRE.

27. Gari: «Disko hau biluzik dator, trikimailurik eta estudioko gehiegikeriarik gabe».

EDORTA JIMENEZ.

32. Kultura kronika.

J.J. PETRIKORENA.

35. Gipuzkoako Bertsolari Txapelketan arituko ez direnek zergatik dioten... Txapelketa honi ez. J.J. PETRIKORENA.

48. Urriaren 31n betetzen dira Inazio Zuloaga hil zela 50 urte. PATXI SARRIEGI eta RAFAEL ZULAIKA

42. Juan Bautista Agirre Elola (1742-1823): Gizon eta apaiz eredugarri. Asteasuko Agirreren lehen biografia. JON ARANO.

45. Argitalpenak. JOSU ARANBERRI.

48. Irrati-telebista.

ARRITXU ZELAIA.

52. Aukeran. MIKEL JAUREGI.

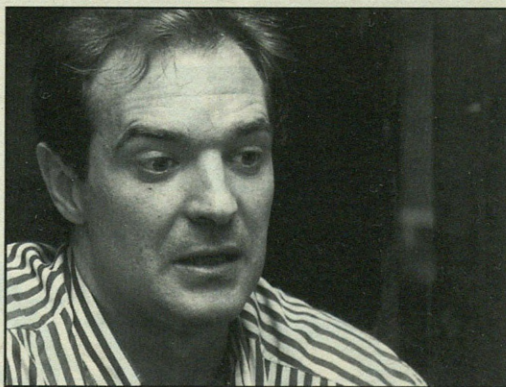
56. Denborapasa.

58. Azala eta mamia. IÑAKI URIA.

IÑAKI

GARITAONAINDIA: Nor den zehazterakoan Hertzainak taldeko Gari dela esan beharra izan dugu orain arte. Euskal musikaren mundutxora etorri berriagoek, aldiz, Gari bera ezagutuko dute, beste inolako gehikinik gabe, honez gero Gari izeneko diskaren abestiak irratietan jartzen ari baitira. Bakarkako lehendabiziko lan honetaz eta orain arte egindakoaz hitz egiteko bildu gara berarekin Bilbon. Hertzainak desagertu zenetik hiru urte igaro ondoren, «trikimailurik eta estudioko gehiegikeriarik gabeko» diska batekin datorkigu, egunotan aurkeztuko duen disko biluzia, zuri-beltzekoa. /27

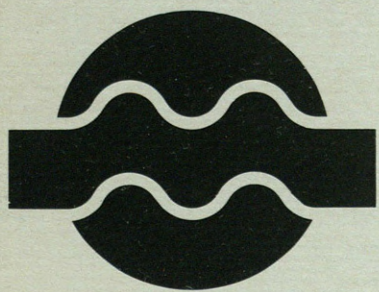

POLITIKA: Ez ohiko politikari eta alkatea da Jose Angel Cuerda, eta agian horregatik estimatzen dute hainbeste gasteiztarrek. Ezustekorik ez bada hogeitau urte egingo ditu Gasteizko alkatez. Nazionalismoa, federalismoa, independentzia, autodeterminazioa bezalako «jainkozko hitzak» definitu beharraz mintzatu zaigu, besteak beste. /8

BERTSOLARI TXAPELKETA: Hasi berria den Gipuzkoako Bertsolari Txapelketaren bigarren fasean ez ditugu puntako hainbat bertsolari ikusiko. Zer dela eta ez dute parte hartuko? Txapelketa honi soilik esan diote ezetz? Orain artean argitu gabeko arrazoiak eskatu dizkiegu Peñagarikano, Sebastian Lizaso, Egaña eta Euzkitzeri. /35

GAZTEA
eta
EUSKALDUNA

F.M. 102.6

Lekeition	98.1
Ondarroan	92.5
Markinan	96.7
Aramaion	104.9

BIZKAIA

irratica

IRAKUR- LEAK MINTZO

Europaren konplexutasuna

Konplexu: «Atal edo osagai asko eta desberdinak izateagatik ezagutzen, ulertzen edo ebazten zaila dena». Non eta hiztegi xume batean Europaren gaitzen iturburua topatu behar! Bai, hala da, konplexua da Europa, konplexuak gara europarrok eta gure konplexutasuna (zenbaitzuek «pluraltasun» hitza nahiago izango dute) ulertzeko ezgaitasuna da gure etsai nagusia. Hementxe datza Balkanetako gerraren azalpena.

Gaur egun gehiegitxo hitz egiten da «egitismo europarraren» gainean, baina benetan sentitutako hitzak al dira ala ez ote gaude burokrata axolagabe batzuen hitzontzikeria-adibide baten aitzinean? Nik identitate «nazional» guztien gaitetik europartzat daukat neure burua eta bat nator Europako herrialdeen batasuna «Europa» hau (EB-Europako Batasuna, alegia) nahikoa ez delakoan nago, «zerbait» gehiago behar dela uste dut. Euskal Herriko ezkerreko idealista zapuztuak beti bezala «merkatarien Europaz» mintzatuko dira barra-barra, baina arazoa ez datza ekonomian, arazoa Europako kulturen elkarbizitzan datza, gure konplexutasunaz jabetu eta errespetatzean. gainera, Europa ez da eginda egongo bere baitan geografikoki hartzen dituen lurralde guztiak (Hungaria, Eslovakia, Txekiar Errepublika, Norvegia, Polonia...) elkarturik egon arte. Hau guztia nazionalismo periferikoei nahiz zentralistek ulertu beharreko gauza da, zeren muga erregional guztien gaitetik herri bakarra baikara.

JUAN LUIS FERNANDEZ
GETXO (BIZKAIA)

Protecsako langile finak

Ez da lehen aldia Protecsakoek Jose Ramon Etxeberria unibertsitatetik kalera-
tzen dutela, ez eta indarra erabiltzen du-
tena ere. Orain ere egunkarietako argaz-

kietan argi ikusi da hauen eta beste se-
kuritate indarren talantea.

Protecsako hauek zinpeko zaindaria-
k omen, zein zin eta norenpeko?

Protecsako lagunon lan zikinen zerren-
da amaigabea da eta ikusten denez orain-
dik lanean jarraitzeko gogoz dira. Lan-
txoen artean presoen argazkiak kentzea,
insumisioaren aldeko akanpada zapuz-
tea, kartelak kentzea, eskolako motxilak
miatea eta nola ez, ikasle, irakasle ka-
leratu eta parean gertatzen den edonor
jipoitzea. Oso langileak ditugu morroi
hauek, pentsa lan gutxi zutelakoan orain
bideo grabaketei ekin die, oso lagunak
dituzten beste batzu imitatuz.

Ez dira makalak Protecsako hauek,
lanean bai unibertsitatean eta beharrez-
koa baldin bada unibertsitatekanpo
ere bai, bestela galdetu joan zen urtean
Bilboko Arte Ederren museoan konzen-
trazioa egin zutenetako ikasleren bati.
Langile fin eta morroi zintzo modura han
izan zen Jesús Bilbao Protecsako kide
ezaguna, bere betebeharra ez baina hala
ere ordu extrak eginez, ez dakigu noren
mesederako. Agian besoan daramaten
arranoaren mesederako, ez noski arrano
beltza, putre itxura gehiago duen inpe-
rioaren arranoa izango da.

Horrelako langile finak diru saria ere
beharrezkoa dute, eta unibertsitateko
aurrekontuaren mokadu ederra dute lana
behar bezala egiteko. Ikasle on dirulagun-
tza edo ikasketak baino garrantzitsuagoa
da gure segurtasuna. Ezin badugu ikasi,
behintzat Protecsako zaintzapean se-
gurtasun osoz egon gaitezten.

NEKANE OIARTZABAL
LEIOA (BIZKAIA)

Ane Loidi Garitanorentzat

1995eko urriaren 15eko data daraman
1.547. alean Ane Loidi Garitanoren iritzi
artikulu (27. orr.) akats batzuk ageri
ziren, egilearen testuarekin zerikusirik ez
zutenak. «Euskalkia idaztean hastea»
dioen lekuan, «euskalkian idazten has-
tea» behar luke; «testu idatziak eskatzen
duena arautzen eta txukuntasuna erres-
petatuaz» dioen lekuan «testu idatziak
eskatzen duen arautze eta txukuntasuna
errespetatuaz» behar du; «etxeko batuan
sartzea» esaldiaren orde, «etxekoa ba-
tuan sartzea» behar luke.

Bestalde, «Aretxabaletarako idazkera
liburutxoa» da, eta ez «Aretxabaletako
idazkera liburutxoa». Azkenik, «zalan-
tzarik barik» eta «aldizkarigintzan gabil-
tzanok» hitzak ez eta «mamitu duguna»
ere ez dagozkio Ane Loidi Garitanok ida-
tztako testuari. Okerrak zuzentzearekin
batera, barkamena eskatzen diogu arti-
kuluaren egileari.

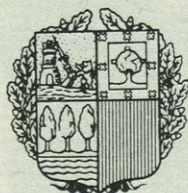
ARGIA

JABEA: ZERUKO ARGIA, S.A.L.
LEHENDAKARIA: Joxe Mari Irazusta.
ZUZENDARIA: Pello Zubiria.
Kontseilu Editorialeko Arduraduna: Baleren
Bakaikoa.

HELBIDEAK
GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. pabiloia.
20160 Lasarte-Oria.
Tlf: 37 15 45. Faxa: 36 10 48.
BIZKAIA: Zaballurru 2, 1. ezkerre. 48003 Bilbo.
Tlf: 410 34 34. Faxa: 410 37 15.
NAFARROA: Iratxe Monastegia 70, 3. ezkerre.
31011 Iruñea.
Tlf: 17 80 78. Faxa: 17 80 77.
IPARRALDEA: Harrobiko Etxea, 64122 Urruña.
Fax-Tlf: 59 47 17 10

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.
ISSN: 0213-909X.
BATZORDE PAREKIDEA:
72562 E.

INPRIMATEGIA ETA FOTOMEKANIKA:
Antza, S.A.L.

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Diputazioa
Kultura eta Turismo Departamendua

kutxa fundazioa
fundación kutxa

- gipuzkoa donostia kutxaren
- gizarte-ekintza
- obra social
- de la caja gipuzkoa san sebastián

Bilbo-Bizkaian baitago kutxa

PETTO egin du Eusko Legebiltzarrak, eta luze baino lehen ohartuko gara denok horretaz. Jose Maria Gorordok Eskal Autonomia Elkartearen hiruburu Bilbo izan dadila eskatuz aurkeztutako proposamena ez zuen Gasteizko parlamentuak zakarrontzira bota behar: 30.000 herritarrek sinatutako idatzi batek hori baino errespeto handiagoa merezi baitu. ICV taldeak —EHE siglak utzi diezazkiozu lehendik dauzkanari, Gorordo— daukan oihartzuna dauka, ez gehiago baina ezta gutxiago ere; eta sinadura horiek proposatzen duten eztabaida hain da garrantzizkoa ezen ezin baita formalismo kontuak aipatuz zangotrabatu.

Probintziakeria indarra hartzen ari da gure artean, eta lehendik politikoki zaturik zegoen Euskal Herri honetan egunero iresten dugun alderdi entsalada da horren froga garbi bat. Baina hori hola izanik, Gorordorenak bi itaunen aurrean

ipintzen gaitu. Zein erremedio ipini behar zaio gobernu zentral bat duen elkarte batean parlamentua eredu konfederal batez osatzeak Bizkaiari egiten dion kalteari? Eta bigarrenik, zer pasako da oraindik osatu gabe egonik Estatuto honi aldaketa bat eragin nahi bazaio?

BIZKAIAN sortu da azken asteotako beste berri nagusia ere. Herrigintza komunikabideetako «politika» ataletan erabakitzen dela pentsatuz gero, Savater filosofo antiterroristaren azken deklarazioek lurrikara eragin behar zuten. Baina

sosetan oinarritzen da politika —ere— eta Bizkaiko Foru Aldundiak zergen alorrean hartu berria duen erabakia da Espainian gurekiko dagoen kezka iturri nagusia egunotan. Josu Bergararen diputazioak enpresen etekinen gaineko zergak %35etik %30era jaitea erabaki duenean, Jaurilaritzatik Ibarretxe lehendakariordea alde atera zaio, eta enpresagizonak poztu egin dira «behingoz Aldundiak epe laburrean dirua biltzeko obsesiotik ihes egin eta politika ekonomikoan pentsatu duelako». Sindikatuak kontra azaldu dira: justizia sozialetik urruntzen gaitu neurri honek, eta fiska-

«Zein erremedio ipini behar zaio gobernu zentral bat duen elkarte batean parlamentua eredu konfederal batez osatzeak Bizkaiari egiten dion kalteari?»

«Aldaia askatu» alde batera eta «Euskal Herria askatu» bestera.

Bi konzentrazioak Bakearen Usoan egiten zirenean, makina bat istilu izan zen; Artzai Onaren elizaren aurrean egiten direnetik, ez da liskar azpimarragarririk gertatu. Gainontzean guztiak berdintsu jarraitzen du: hamabost minutuko konzentrazioak, txalo eta oihiak, jende ugari bi deialdietan... Bi konzentrazioen artean ertzainek osatu ohi dituzten bi lerroen presentzia baino ez da berria. (Arg.: Egin).

litatea are gehiago oinarrituko da langileen bizkarretik.

Aditu bat baino gehiagorentzako harigarri samarra suertatu da neurri hau: Bizkaiko Ogasunak xoxak biltzeko buruhaustek zituela uste genuen, eta Europan IRPF jaitsi eta enpresei %40era igotzea omen da joera. Edonola ere, bertsolari onik baldin bada, kantarako puntu polita ipini du Bergarak. Hasteko, eta aspaldiko partez, ezkerreko eta eskuineko politika ekonomikoei buruzko eztabaidarako gaia. Eta beste aldetik, EAJk Bizkaian bigarrenez egingo duela bat PPrekin PSE bazterrean utzita. Madrillgo Hazienda ez da pozik ibiliko, inguruan ditugun autonomietatik zaunka ariko dira, baina Bizkaiko jeltkideek probetxu ona atera diote Bilboko udaleko esperientziari, eta sozialistek erne ibiltzea badaukate.

POZA ematen diote politikazaleari holarri berriek, eta betiko kontuekin itzuli-mitzuli dabilen militante politikoei ere zer pentsatua eman behar die. Aktualitate etengabekotzat jotzen diren gaietan aldaketak tantaka gertatzen baitira. Orain, horra, EAJko buruzagitzak KASekoekin elkarriketa diskreto bat burutzen hasi nahi omen duela, Arzalluzek HBren elkarriketa proposamenari muzin egin badio bide «norbegiara» lantzeko dela, eta aldiz Juan Mari Atutxa eta beste zenbaitek ez diola bide horri etorkizunik usaintzen.

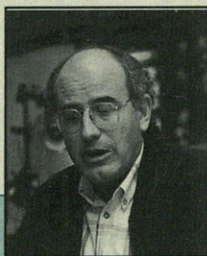
Eta beste aldetik, García Danboreneak orain argitu digula joan den abenduan GAL afera eteteko bilkura batean egon zela PSOEn egoitzan, GAL martxan zegoen urteetan buruzagi sozialista guztiek zekitela horren berri, eta Ramon Jauregi bera ere adostasun orokorraren barruan zegoela. Batean bezala bestean, zer nahi duzue, denok dakigu egunen batean derrigor gertatzeko kontuak direla, baina Asterixen leinuko buruzagiak esango lukeen bezala «ez da bihar izango horren bezpera».

PELLO ZUBIRIA

G O R D E T Z E K O A K

IRURTZUN-ANDOAIN AUTOBIDERAKO PEAIA AZTERTZEN

Udaberriko hauteskunde giroak eten zuen azterketa berriro martxan hasi berria dute Gipuzkoako Foru Aldundiak eta Nafarroako Gobernuak. Bere mantenu oso garestia dela eta, Nafarroako aldetik Florentino Lopez Isturizek autobidean peiaia ezartzea proposatu du, egiten hasi berriak diren bileretan; eta Gipuzkoatik berriz Jose Julian Irizarrek Suitzako eredu nahiago du: urte osoan zehar autobidetik ibiltzeko balio duen txarteltxoarena alegia.

ANTTON CARRERAREN TARTEA

ZERTAN DA EGUN AUTODETERMINAZIO ESKUBIDEA?

Bete beharreko eskubide demokratikoa

Euskal Herriaren autodeterminatzeko eskubidea oso gai polemikoa eta eztabaidatua izan da azkeneko hogeitaz urte hauetan, eta oraindik ere honela da. Ezker Batuak gai garrantzitsu honetaz eskatzen duena, eskubide demokratiko hau osotasunez betetzea da; Euskalherriko biztanleek esan dezatela askatasun osoz nolako hartuemanak nahi dituzten inguruko herriekin, arazo politikoak aurrera ateratzeko nolako erakundeak behar edo nahi dituzten. Guzti hau demokrazian eta gehiengoak nahi duena onartuaz. Gure herriaren soberania Ezker Batuak ez du erabili nahi oso urrun dagoen helburu bat bezala, noizean behin edo «jaietan» erabiltzen den kontsina bat bezala ez dugu hartzen, ezta ere hauteskundeetan botoak ateratzeko deigarri bezala, gure herriari dagokion botere politikoa

defendatzeko baizik.

Gaur egun Euskalherrian bakarako bideak eraikitzeke ere zeresan izugarria du autodeterminatzeko eskubideak. Demokrazian oinarritutako eskubide bat denez, ezin da esan demokrazia printzipio hori baztertua benetako pakea lortzeko urrats asko eman daitekeenik, Euskalherriak azkeneko hogeitabost urte hauetan eman duen borroka gogoan izanik.

Egia da gaurko Konstituzioarekin autodeterminatzeko eskubidea aurrera eramatea oso zaila dela eta bere aldaketa aldarrikatzea behar beharrezkoa dugula. Horrela bakarrik lortu baitaiteke helburu hori. Ezker Batuak ere, gaurko Estatuaren mugak gaindituaz Europaren Batasunean oinarrituriko herri ezberdinek osatutako *Federazioa* eskatzen du.

Ezker Batuak Estatuak eratzen duen politikaren aldaketa eskatzen du, Madrileko eta autonomietako instituzio politikoen artean akordio handi bat lortuaz, Konstituzioa aldatu eta eredu *Federala* irekitzeko bideak ipiniaz.

Jose Angel Cuerda, Gasteizko alkatea

«Nazionalismoari lehen edo bigarren deitura jarri behar zaio definitzeko»

Ez da marka makala Jose Angel Cuerda egiten ari dena. Bosgarren legealdia du Gasteizko alkatetzan, nahiz eta azken udal hauteskundeen aurretik ez zela aurkeztuko behin eta berriro errepikatu. 61 urteko gasteiztarrari buruz, bere 'etsai' politikoei ere zerbait berezia duela aitortzen dute. Ez du alderdi politikoen diziplina atsegin, eta akaso horretan datza bere xarma.

Arabian eta Gasteizen abertzaletasuna gain-behera dator. Jelkide eta Gasteizko alkate gisa, zer deritzozu horri?

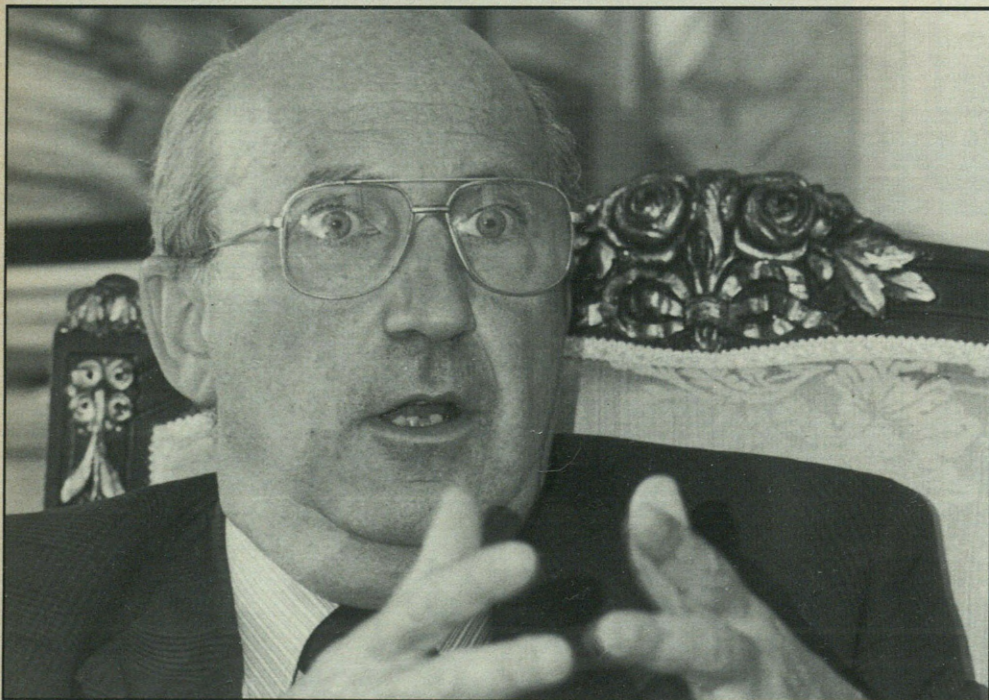
Arabako zatirik mediterraniarrean euskaldun sentitzeak ezaugarri ezberdinak ditu Gipuzkoa edo Bizkaia-rekin alderatuz gero. Nazionalismoari lehen edo bigarren deitura jarri behar

zaio definitu ahal izateko. Nik beti hitz egin izan dut nazionalismo solidarioaz, bere baitan oinarrituta ez dagoen nazionalismoaz, nazionalismo irekiaz, nazionalismo mestizoaz...

Hauteskundeetako datuen arabera, Arabian EAJ da eusten dion indar abertzale bakarra, HBk eta Eak behera egin baitute. Etorkizunean beste probintzietan gerta daitekeenaren isla al da?

HBk defenditzen duen nazionalismoak krisi sakonean sartu beharko luke. HBk oso serio planteatu behar du bere etorkizuna, ikuspegi demokratikotik planteatu gainera. Egun alde aurretiko aukera nagusia ez dago nazionalismo edo ez nazionalismoan, demokrazia edo ez demokrazian baizik. HBk iraunbizi nahi baldin badu, kontzepzio demokratikotik soilik egin dezake.

EA, aldiz, banaketa batek sortzen diren alderdi guztiak bezala, pertsona zehatzei oso uztartuta dago, krisi sakona jasango du Garaikoetxea lider ez duen beretik. Ez badu bere etorkizuna eta izaera birplan-

«Eusko Alkartasunaren etorkizuna EAJrekin batera lan egitea da». (Argazkia: Alberto Elozegi).

teatzen, Gasteizen gertatu-takoaren antzeko ezusteko ez-atsegina gerta daiteke: EAJrekin hauteskunde-aurretiko hitzarmena lotu nahi ez izateagatik, Udaletxetik desagertu egin da eta kasik 5.000 boto zakarrontzira joan dira.

Earen etorkizuna EAJrekin batera joatea dela us-te al duzu?

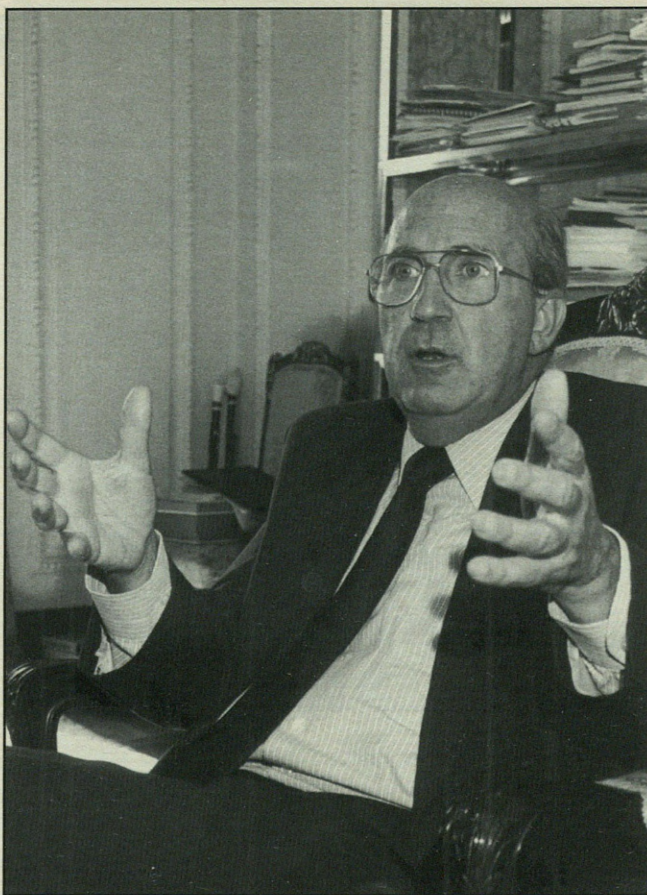
Ez EAJrekin bat egitea, elkarrekin lan egitea baino. Convergenciak eta Uniok oso ondo erabili duten formularen bidez agian: bi alderdiek euren independentzia mantentzen dute, euren nortasuna... baina batzen dituzten gauzetan elkarrekin egiten dute lan. Hori izan daiteke formula Eak eta EAJk defenditzen duten nazionalismo demokratiko eta solidario hori ez ahultzeko, euskalduna bezain legiti-moak diren espainiar nazionalismoen bultzadaren aurrean.

Zer iruditzen zaizu zure alderdikide obia den Jose Maria Gorordoren es-trategia Bilbo EAEko bi-riburu izatea eskatzen?

Ez dakit estrategia hori me-dio zer lortu nahi duen. Zentzugabekeria litzateke edozein euskal alderdi poli-tikok Gorordoren proposa-mena onartzea, eta Goror-dok berak badaki hori. Are gehiago Gasteizen inbertsio mailan bai Eusko Jaur-lari-tzarako bai Lehendakari-tza-rako bai Eusko Legebiltza-rerako milaka milioi pezeta lortu direnean.

Maiatzaren 28ko bau-teskundearen arabera, UAk

«Oso zaila da hitz egitea norbaitek mahai gainean metraileta duela, baina bakea lortu egin behar da»

«Funtsezkoa da ikustea zer gertatu den milaka gasteiztarrek eta arabarrek UAr botoa emateko». (Argazkia: Alberto Elósegui).

beherantz egin du. Po-rrrotaren hasiera al da, ala berriro gora egiteko moduan izango da?

UAK hasi duen gain-behera itzulbiderik gabekoa da. Epe laburrean, iraunbiziko bada, PPren ondoan egin beharko du; bakarrik desagertu egingo da, are gehiago Pa-blo Mosquera politikoki desagertzen denean.

UAren presentzia indar-tsua dela eta, EAJk zein beste alderdiek autokri-tika egin beharko lukete-la esan izan duzu. Egin al du EAJk borrelakorik?

Egin du, baina partzialki eta azaletik baino ez. Eta gauza bat partzialki egiten denean ez da ongi egiten. UAK gar-rantzirik ez duela eta egun bateko lorea izanik desager-tu egingo dela pentsatu da. Baina azterketa hori egin be-har da. Agian UA aitzakia izango da, baina garrantzi-tsuena da ikustea zer gertatu den milaka gasteiztarrek eta arabarrek UAr botoa ema-teko.

EAJ kasik eredu konfe-deral batetik eredu zen-tralista batera pasa-tzearen errua aipatu zi-gun Alberto Ansolak. Bat al zatoz iritzi bonekin?

Herri honetan jainkozko hi-tzak dauzkagu: indepen-dentzia, subiranotasuna, autodeterminazioa, konfe-

HAMARREKOA

ALBERTO ANSOLA

«Diputatu nagusi ona izan dela deritzot»

JOSEBA AZKARRAGA

«Oso laguna dut eta, noski, lagunei buruz gauza onak baino ezin dira esan»

FERNANDO BUESA

«Politikan etorkizun handia izan dezake»

JAIME MAYOR OREJA

«PPk hemen behar duen lider handia da»

JUAN MARI OLLORA

«Laguna izateaz gain, izugarri miresten dut»

PABLO MOSQUERA

«Herri honentzat positiboagoak liratekeen beste planteamenduetara garatzea espero dut»

JOSU ORTUONDO

«Munduko zortarik onena opa diot, herri honetako gauzarik zailena Bilboko alkate izatea baita»

PATXI ORMAZABAL

«Zoritarrez egun ez dugun laguntasun harremana izan nahi nuke berarekin»

IÑAKI RUIZ DE PINEDO

«Berarekin bat ez zetorren tokia betetzen ari zen; bere bizitzako atal berri honetan zortarik onena opa diot»

FELIX ORMAZABAL

«Diputatu nagusi izendatzean bete-betean asmatu dute, eta niretzat oso pozgarria da»

«Herrien autodeterminazio eskubidea ukatzea izugarritzko burugabekeria da». (Arg.: A. Elozegi).

derazioa, zentralismoa, federalismoa... Pertsona batek hitz horietako bat nola ulertzen duen esaten didanean, orduan esango diot berarekin bat egiten dudana ala ez.

EAEk oraindik ez du lortu behar bezalako instituzio alorreko garapena. Udal autonomia finantzieroa, udal konpetentzietan, deszentralizazio printzipioan, gerturatze printzipioan... asko aurreratu behar da. Hitz egin dezagun proiektu zehatzez, printzipio handi horiek indarrean nola jarri ikusteko. Euskal Intsituzio Legearen aldekoa naiz, eta hau oraindik ez da egin.

EAJren politikaren ardatza autodeterminazio eskubideak izan behar du?

Autodeterminazioa oinarritzko eskubidea da, maila kolektibo zein indibiduallean. Maila indibiduallean eskubide guztia daukat nire autodeterminaziorako, hots, nire nortasunaren garapen liberarako. Herriek ere es-

kubide hori daukate, eta hori ukatzea izugarritzko burugabekeria da.

Baina gakoa zera da: autodeterminazio eskubidea gauzatzeko modu ezberdinak daudela. Alderdi politikako bakoitzak gai izan behar du alternatiba propioa osatzeko autodeterminazio eskubidearen gauzaketan, lehen zatian geratzea planteamendu beldurtia baita.

Eta zein da Jose Angel Cuerdaren alternatiba?

Dauzkagun bost estamentuetatik hiru funtsezkoak dira: udala, erregioa eta Europako Batasuna. Beste biek garrantzia txikiagoa dute, eta denborarekin are txikiagoa. Une honetan estatutuak Europako Batasunaren zuraje funtzioa bete behar du, eta apurka desagertze

bidean da. Ondorioz, duela 500 urte egin behar zena orain egin nahi izatea anakronismoa iruditzen zait, garaiz kanpo egotea.

Euskadiren etorkizuna, Euskadiren autodeterminazioa, Europako Batasunean dago, eta nik Europako Batasuna Erregioen Europa bezala desio dut. Denborarekin gaurko 15 estatuak 50, 100 edo 150 erregio izango dira.

Euskal Herri independentea aberatsagoa litzatekeela herritarrek konbentzitzen saiatzen ari da HB...

Agian Euskal Herri independentea, bere Estatuarekin, aberatsagoa litzateke, nik modu ezberdinean ulertzen dudana Euskal Herri horrekin alderatuta. Froga ezin

daitezkeen bi aukera dira. HBren planteamendua erakargarria baldin bada, eta nahikoa argudio eta datu baldin badituzte herritarren gehiengoak konbentzitzeko, zoragarri. Hobeto biziko bagara, inor ez da izango horri uko egiteko bezain traketza. Baina HBk planteamendu hori sistema demokratikotik atera gabe defenditu eta azaltzeko, argudioak emanez, ausardia politikoa izan behar du.

Zuen koalizio-kideei dagokienez, PSE-EEko zein sektoretatik zaude gertuago, ETA eta HBrekin elkarrikitasuna bultzatzen duten gipuzkoarretik edo Buesa bezalako sinisgarrenengandik?

HBrekin eta ETArekin hitz egin eta negoziatu egin behar da, indarkeriarekin amaitzeko modu bakarra hori baita. HBko, ETAko, Jarraiko eta inguru horretako jendea irteerarik gabeko kaleari irteera bilatu nahian dabilela pentsatu nahi dut. Euren ikuspegitik irteera duina nahi dute, umiliaziorik gabekoa. Hitz egin behar da, indarkeria ez baita bukatzen Poliziarekin, ezta umiliazioarekin ere.

Bide horretan amnistia berria egin beharko da, behin-betiko amnistia, nahiz eta batzuentzat gogorra izango den. Ekintza politikoa bezala egin behar da amnistia. Indulto pertsonala justizia-ekintza den bezala eta indulto orokorra grazia-ekintza, amnistia ekintza edo neurri politikoa da, grazia eta justiziarekin zerikusirik ez duena. Guztioek onartutako amnistia horrekin amaierako puntua jarri behar da, jende horrek berriro armarik ez duela hartuko seguru izatean.

«Gaitzesgarria da nik, alkate eta EAJko kide naizen aldetik, erlijio bateko buruzagi izpiritularen hautaketaz iritzia ematea»

Gasteizko Ertzaintzaren bedaketan izandako gertaerek zenbait zauri ireki zituzten. Konponduta al dago?

Gertaera bakan hori HB eta bere inguruko jendeak eragindakoa izan zen. Ertzaintzaren erreakzioa neurritz kanpokoa izan zen eta horrek eroso ez zen egoera eragin zuen guztiontzat. Ertzaintzaren edozein gehiegikeria salatu egin behar da, baina aldi berean indar berarekin salatu behar ditugu horrelako eskuhartzeak eragiten dituztenak. Arrazoirik ez badago ondorioz ere ez baita izango.

Jakina, batzuek hori guztia alderantziz ulertzen dute: beraientzat biolentzia izatearen arrazoa Ertzaintzaren izate bera da. Sorgin-gurpil horiek bien aldetiko elkarriketarako izpirituz konpontzen dira. Zaila da hitz egitea norbaitek mahai gainean metraileta duela, baina bakea lortu egin behar da. Elkarriketonez bidez metraileta behin-betiko lurperatuko dela espero behar da.

Bilboko gotzainaren izendapenaren inguruan gauza asko esan dira. Zuri zein itxura eman dizu Asurmendi Gasteizko gotzain berriak?

Erljio bateko borondatezko

T A N T O A

Bizi osorako alkatea?

Jose Angel Cuerda 1979az geroztik dugu Gasteizko alkate. Ezusterik ez bada, 20 urte izango da hiri honetako le-mari itsatsita. Lemazain modura nolatan aritu den epaitzea ez da txantxetako kontua, aurkaririk gogorrenek ere zerbaite duela aitortzen baitiote. Nahitaez, hala behar du hainbeste urtetan irauteko.

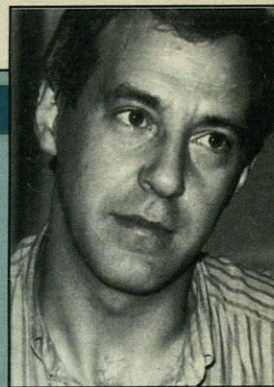
Gasteiztarrei galdezka hasiko bagina, Jose Angel Cuerda gizakume onestu eta hurkoa dela esango lukete. Eta jakina, gauden garaietan ez da gutxi. Gasteizko alkateak, adibidez, ez du kotxerik, oinez abiatzen da egunero Udaletxera, jagolerik gabe, jende guztiari diosala partitzen. Gasteiz osoak daki non bizi den, zein den bere ataria eta zein ordutan doan ogi bila. Cuerda ez da politikari arrunta. Ez da ohikoa, hots, ez da bere karguaz baliatu den

agintari tunanteetakoa.

Bere jatorri ideologikoak kristaudemokrazian oinarritu arren, gizarte arloko zenbait gaitan aurrerakoi agertu zaigu. Horra hor, besterik gabe sexu bereko bikoteen onopen legala, El Salvadorreko Unibertsitatearekin duen harreman hestua, eta beste hainbat. Cuerdari esker edo erruz, Gasteiz hiria aitzindari izan da hainbat esparrutan.

Bere lagunik minenek ere aitortzen dute bere estiloa guztiz pertsonalista dela. Partiduen disziplina ez du gogoko. Bere *erara* ibiltzea nahiago izan du beti, bai EAJn, baita EAn ere. Agian horregatik, hain zuzen, maite dute hainbeste bere herritarrek. Cuerdarentzat abertzaletasunak eskubide historikoen aldarrikapena esan nahi du, baina ez independentzia.

Komunikabideen lana ger-

Txema Ramirez
EHUko irakaslea

tutik ezagutzen du Gasteizko auzapezak, astero astero bil-tzen baita kazetariekin. Simulazioaren artean ere maisu dugu Cuerda jauna, inork baino hobeto baitaki bere handinahiak *biriko beharrak* bihurtzen edota etxebizitza politikan dituen hutsune nabarmenak estaltzen. Eta horiek bai dira hil ala biziko kontuak Gasteiz bezalako hiri batentzat. *Kanpoan uso, etxean otso* diote berataz Udaletxeko Enpresa Batzordeko lagunak, ika-mika ugari izan baitute berarekin.

kide bezala, nire elizaren barruan, buruzagi izpirituala zein nahi dudana eta nola aukeratu behar den esanez iritzia eman dezaket. Baina alderdi politiko batetik nik ez daukat zertan iritzia eman erlijio katolikoak, budistek, mahometanoek edota judu-

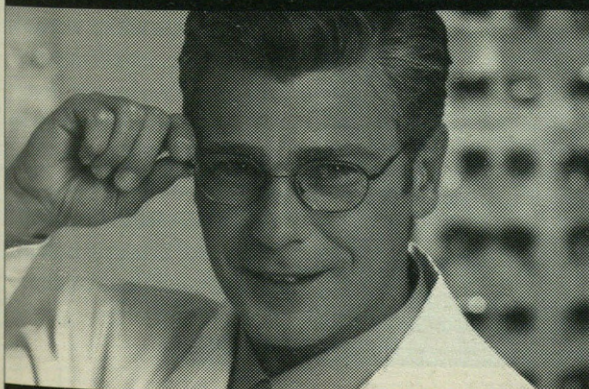
tarrek aukeratzen dituzten buruzagi izpiritualei buruz, edo beroriek aukeratzeko moduari buruz. Erabat gaitzesgarria da nik, alkate eta EAJko kide naizen aldetik, erlijio batek bere buruzagi izpiritularen hautaketari buruzko iritzia ematea.

Ez zatoz bat, orduan, Xabier Arzalluzekin?

Hori nire ikuspuntua da. Norbaitek beste ikuspuntu bat baldin badauka, bera ez dator bat nirekin.

MIKEL JAUREGI
PELLO ZUBIRIA

"EZ DUZU EZER HOBETO IKUSIKO"

VARILUX LENTE PROGRESIBOAK

HURBILEKO NAHIZ URRUNEKO, IKUSMEN EZINOBEA

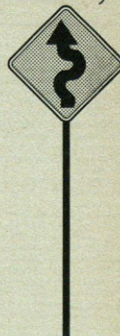

Lente progresiboetako teknologia aitzindaria espezialista onenek zeuri egokitua. Zure ikusmena edozein distantziara ezinobea izateko. Berme onenarekin. Aitzindariarenarekin. Varilux. Ez duzu ezer hobeto ikusiko.

BERMEAREKIN:

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1 Zba

Hernani, 4 - DONOSTI

H I R U M U N D U

■ ERREFORMA BARIK
ETORKIZUNIK EZ

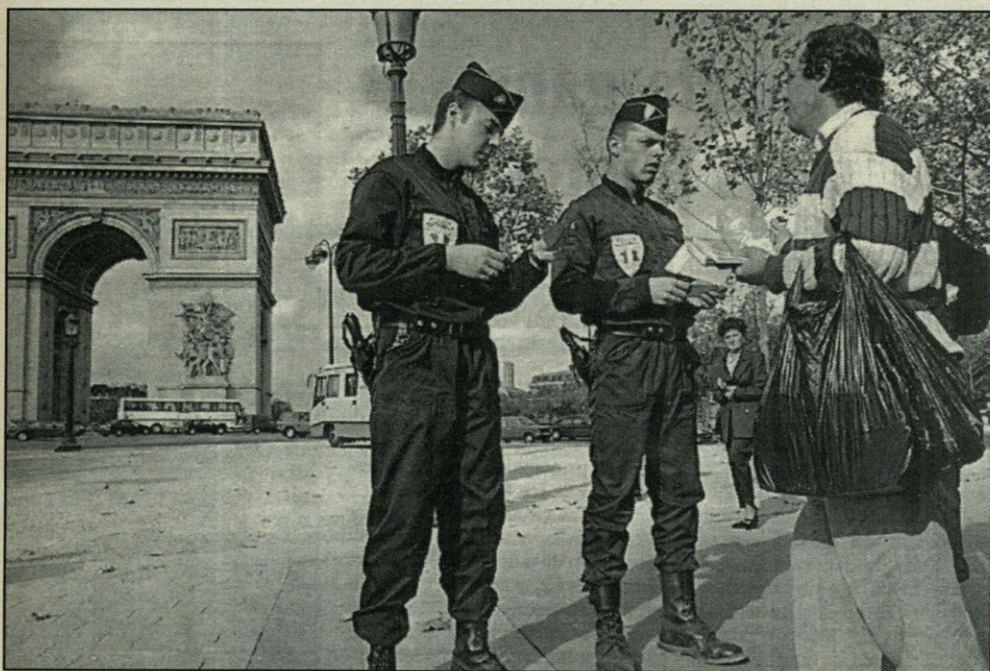
NBE-REN 50. urteurreneko 160 estatu-bururen argazkiaren atzean, erakundearen biziraupenerako arazo latzak ageri dira. Diru arazo larrien atzean, nortasun eta funtzio arazoak daude. Diru arazoak beste bien ondorioak besterik ez da. Munduko estatu gehientsuenak biltzen dituen erakundea ez legoke horrela estatu gehienak ordezkatu eta gehienaren interesei erantzungo balie. Sorreratik nagusiki EEBB-en tresna izan da, baina Berlineko Harresiaren erorketatik eta batik-bat Golkoko gerraren ondoren nagusitasun hori ia jabeago bilakatu da. Erreforma sakon barrik NBE jota dago, beharko lukeen izpirituari dagokionez bederen.

■ GALDU ETA
IRABAZI BOSNIAN

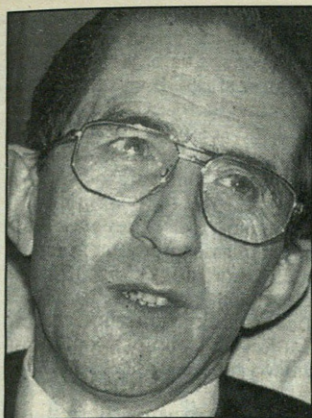
APURKA baina su-etenaren indarra gero eta handiagoa da Bosnian. Orain artean izandako dozenaka su-etenetatik batek ere ez du honek emandako la-saitasuna eman. Gerra honek ere, gehientsuenak legez, baditu galtzaile eta irabazleak. Egungo egoerari begiratzuz gero, kroaziarrak —batez ere— eta bosniarrak dira garaile; Bosniako serbiarrak, ordea, galtzaile. Gatazka zentzu zabalagoan ikusiz, oster, galtzaile nagusia Bosnia da, amaierako akordioei itxaron behar bazaie ere, seguru-rik bere lurraldearen erdia Sarajevoren kontroletik kanpo geratuko baita; gainera, oraingoz behintzat, Kroaziaren menpe. Inportantea beste datu bat ez ahanzte: Europa galtzaile eta EEBB irabazle.

■ EZ LERROKATUEN
TXIROTASUNA

ERAKUNDEA duela 34 urte sortu zen Beogradon, Mendebalde eta Ekialde hotz eta bero artean. Hotzaren sasoietan indarra izateaz gain, epelean mantendu gura zutenen erreferentzi puntu nagusi bilakatu zen gainera. Jugoslavia ohia, India, Kuba eta garapenean zeuden eta dauden herri gehientsuenak biltzea lortu zuen. Ekialdeko blokearen desagertzearekin bat, oster, erakundea bere erreferentzia nagusi barrik geratu zen eta noraezean ibili da azken urteotan. Ekialde eta Mendebaldearen tarteko baino, Ez Lerrokatuen funtsezko izaerak munduak jasaten duen banaketa sakonenari erantzuten dio, txiro eta aberatsenari, Ipar eta Hegoari. XI. Gailurrak egoera berdintsuan utzi du.

Frantzia, eta batez ere Parisen, Algeriako GIAren atentatuak segurtasun eza bizia ekarri dute. Egoera kontrolagaitza da Frantziako Gobernuarentzat, eta islamista erradikalenek Algerian egiten duten gerra modua ikusita, beldurtzekoa da. Chirac-ek eta Zeruak NBEko 50. urteurrenean bildu behar zuten New Yorken. Ez ziren bildu. Atentatuak gerarazteko GIAk eskatutako baldintza nagusia bete da, beraz. Atentatuak esker? Airean da erantzuna, baina susmoaren sustraia oso sendoa da.

Epaileen eskuetan

WILLY CLAES jaunak urtebete iraun du NATOk idazkari nagusi moduan, eta horietatik zortzi Augusta helikopteroen ustelkeria kasua atzean jarrika. Ez zuela dimitituko dozenaka bider esan arren, azkenean dimisioa. Beste edozein herritarrek balizko delituaren lehenbiziko aztarnak agertuz bat jasango zuen prozesu judiziala, zortzi hilabete hasiko zaio Claesi. Herritar batzuk beste batzuk baino herritarrago bide dira. Baina ez Belgikan bakarrik, Europa osoan ustelkeria estatu batek bestera zaldi gainean diharduen egun hauetan, kargu publikoa agintarien babes tresna preziatuena bihurtu da. Claes, Felipe Gonzalez, Silvio Berlusconi, Alain Juppe moduko maila goreneko agintariek, ustelkeria edota hilketa akusazio latzak dauzkate beren bizkarren gainean. Apurka, iritzi publikoan biziki sustraitzen ari da ustelkeriaren fenomeno; iraunkortasun eta intentsitate desberdinarekin baina historiak bidailaguntza dauka ustelkeria. Denbora gutxira, Mendebaldeko gizarteetan ustelkeria demokraziaren ezinbesteko itzala dela esango digute eta, argi ibili ezik, han eta hemen itzala nagusituko da.

MUNDUA EZ DA BIRIBILA

Lanaren banaketa helburu

BIGARREN Mundu Gerraren ondoren, mendebaldeko gizarte garatuetan ezagututako eredu fordistak, keynesianismoarekin batera, ia langabezia gabeko gizarteak lortu zituen. Alde berean, langileen soldaten egoera iraunkorrak «kapitalismoaren urrezko garaia» isladatzen zuen. Langileria sisteman integratzeko, fordismoak zekarren sindikalismoak eta 'ezker politikoak' kultura ekonomizista zeramaten. Honek, aurrerakuntza soziala, soldaten igoera eta Estatuaren hedapenarekin identifikatuz.

Munduko ekonomia mundializatu eta internazionalizatu egin denean, enpresen arteko konpetentziaren sakonketa, teknologia berriek dakartzaten automatizazioa, eta munduko eskariaren hazkunde txikia elkartu egin dira, krisia haundituz. Horrela, Estatu garatuetan, langabezia, gero eta gehiago, errealtate gordina bihurtu da.

LANGABEZIAREN aurkako politiken porrotak, eta hazkunde ekonomikoen muga ekologikoak gero eta nabariagoak agertuz. Europako Estatuak 'lanaren banaketa' aztertzen ari dira, krisia handituz. Horrela, Estatu garatuetan, langabezia, gero eta gehiago, errealtate gordina bihurtu da.

Langabeziaren aurkako politiken porrotak, eta hazkunde ekonomikoen muga ekologikoak gero eta nabariagoak agertuz, Europako Estatuak 'lanaren banaketa' aztertzen ari dira. Gainera, estatu hauek, Barne Produkto Gordinaren hazkunde eta enpleguaren sorkuntzaren arteko erlazioa, aspalditik apurturik zegoen. Horrela, nahiz eta ekonomia % 3 hazi enplegu berriak ez ziren gauzatzen. Alemanek, 35 orduko aste lanerala erreibindikatuz hasi ziren, baina Frantzia izan da (% 12ko langabezia tasarekin), lanaren banaketari buruzko eztabaida soziala gehien garatu duena.

ETA Hego Euskal Herrian, emergentzia sozialean gaudelarik: langabeziaren tasa orokorra % 24, emakumearena % 32, eta gaztearena % 55 (Europako altuena) dugularik, Eusko Jaurlaritzak formula berri horren aldeko aldarrikapena egin du. Hemen, formula berriaren aplikazioa, gure etorkizunerako hil ala biziko kontua bihurtu da eta honen gauzatze erreala, gure gizarte zibilaren eta mugimendu sozialen eskuetan dago. Gainera, gure herrian, iraunbizitzeko lanpostua, justizia sozialaren egarriarekin eta askatasunaren behararekin lotzen da. Horrela, lanaren banaketaren aldeko aurrepausa, gizarte alternatiboaren eraikuntzaren barnean txertatzen da, aberastasunaren banaketarekin, esfera sozialaren garapenarekin eta gure herriaren subiranotasunarekin konbinatuz.

ANTXON MENDIZABAL
EHUko ekonomia irakaslea

Urriaren 30ean Quebecen autodeterminazio erreferenduma izango da

'Oui' eta 'never' aurrez aurre

Rene Levesque, Quebecoko abertzaleen «subiranotasuna -asoziazioa» formularen sortzaileak burua altxatuko balu, gutxienez irribarre egingo luke. Berak sortutako alderdia boterean ikusteaz gain, berak galdu eta hamabost urtera Quebec Kanadarekiko subiranotasuna lortzeko saio berri batean murgildua ikusiko luke.

HAMABOST urteren ondoren quebectarrak Kanada-rekin izan gura dituzten harremanak erabaki beharrean

Oraingoan ere, nahiz eta 1980an baino tarte txikiagorekin, ezezkoa nagusituko da, inkestek diotenez.

dira berriro ere. Independetziatzaleek subiranotasunaren diskurtsoari eusten diote gogor; federalistek, ordea, Kanadaren batasun federalak dauzkan ekonomi aban-

taileri heldu diete. Bizi garen munduan bizita eta bertan diren 50etik gora gerra-gatazkate-tatik mordoska batetik sustrai etniko edo nazionalak ditue- la kontuan har-

tuta, Kanada eta Quebecoko prozesua biziki deigarria da. Berba beroak bai, baina besterik ez.

Duela 15 urte, Quebecoko independentistek erreferenduma galdu zutenean —populazioaren % 60 subiranotasuna-asoziazioa proiektuaren aurka—, *«hurrengora arte»* esan zuten; orain arte alegia. Orduan ezetza nagusitu zen eta oraingoan ere, inkesten arabera, ezetza nagusituko da, hautesleen % 55 inguru gobernua darman Parti Quebecois-en proposamenaren aurka agertuko bide da: *«Kanadari asoziazio politiko eta ekonomiko berri bat osatzeko aukera eskaini ondoren, Quebecok subiranoa izan behar du?»*

Aldaketak Quebecen

1980-AN ezetza nagusitu zen baina harrezkero Kanada, Quebec eta munduan bertan ere gauza asko gertatu dira, eta arlo ekonomikoan zein politikokoan aldaketak eman dira. So-egile askoren ustez, ezezkoaren aldekoak irabazteko moduan daude baina diferentziak 1980an baino askoz txikiagoak izan-

QUEBEC-EN GARRANTZIA KANADAN

AZALERA

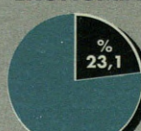
QUEBEC: 1.541.000 km²
(Frantzia hiru bider)
KANADA: 9.976.000 km²

POPULAZIOA

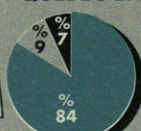
QUEBEC: 7,2 milioi
KANADA: 26,9 milioi
Kanada osoan milioi erdi indio bizi dira eta 70.000 bat inuit

EKONOMIA

QUEBEC: 156.200 milioi
KANADA: 675.000 milioi
Quebecoko ekonomia batez ere industrian oinarritzen da, larrua, urrea eta zink produkzio garrantzitsuak dauzka. Nekazaritza (lurraren %10 bakarrik da lantzeko modukoa), abeltzantza, arrantza eta basoak ere oso garrantzitsuak dira

HIZKUNTZA KANADA-EN

Quebecoko populazioaren %84 frankofonoa da, %9 anglofonoa eta %7 alofonoa, hots, ama hizkuntza moduan frantsesaz eta ingelesaz aparteko hizkuntza bat dutenak

go dira eta akaso ezusteko-rik ere izan daiteke.

Inguruari begiratuta, 1991n sinatutako Iparramerikako Libre-Ganbio Akordioak aldaketa ugari ekarri ditu eta berau medio Kanadako gobernu federalak

zenbait konpetentziei uko egin die; horrez gain, Europar estatu ugarik berreskuratu dute independentzia, eta Jugoslavia ohiko gatazka nazionalismo guztien maltzurkeriaz argudiatzeko erabiltzen bada ere, quebec-

tarrek arreta gehiago jarri dute Txekoslovakiaren banaketa baketsuan. Horrez gain, Europako Batasunaren eredia ere Otawako Legebiltzarreko mahaiganean jartzen dute, historikoki borrokan jardun duten es-

tatuak elkarrekin bizi eta garatu daitezkeen eredu gisa.

Barne mailan ere izan dira aldaketak: hizkuntzari dagokionez frankofonoek aurrera egin dute (%85 inguru) eta kultura quebecarra ere biziki sendotu da. Baina eko-

Azken hamabost urtetako ibilbidea

✓ **1980.** Quebecoko hautesleen %60k atzera bota zuen Rene Levesque Parti Quebecois alderdiko buruzagiak proposatutako "subiranotasun-elkartea"ren proiektua.

✓ **1982.** Pierre-Elliott Trudeau Kanadako lehen ministroak Konstituzioa erreformatu eta, askatasun eta eskubideen agiri bat gehitu zion. Quebecoko Legebiltzarrak konstituzio berria errefusatu zuen.

✓ **1985.** Parti Quebecois-ek agintea galdu zuen.

✓ **1987.** Meech lakuko akordioak lortu ziren. Hauen izpiritua quebecarren subiranotasun gosea baretzea zen eta ideia horren aldeko osagai ugari zituen. Baina akordioak indarrean sartzeko hiru urteko epean probintzien batzarrak onartu behar zuten.

✓ **1988.** Kanada eta Estatu Batuek libre-ganbio akordioa sinatu zuten.

✓ **1990.** Bi probintziak ez zituzten Meecheko akordioak onartu; Konstituzioa-

ren erreformak porrot egin zuten. Bloc Quebecois sortu zen, beronen bidez Quebecoko abertzaleek subiranotasunaren ideiak federazioan landu eta azkartu gura zituzten.

✓ **1991.** Charlottentowneko akordioak, konstituzio-erreformarako saioa.

✓ **1992.** Erreferendumean, kanadar gehienek atzera bota zituzten Charlottentowneko akordioak. Quebecarren %55,4 aurka agertu ziren.

✓ **1991.** EEBBek, Kanadak

eta Mexikok Iparramerikarako Merkatu Librearen Akordioa sinatu zuten.

✓ **1993.** Quebecar Blokeak legebiltzar federalean Quebeci dagozkion 75 eserlekuetatik 54 bereganatu zituen eta gobernu federalaren oposizio ofiziala bereganatu zuen.

✓ **1994.** 1995erako subiranotasunari buruzko erreferenduma iragarri ondoren, Parti Quebecois-ek Quebecoko hauteskundeak irabazi eta agintera itzuli zen.

Parti Qebecoisen
ustez, baietza-
rekin, Quebec eta
Kanada, biak
aterako lirateke
mesedetuta.

nomi arloan ere izan dira aldaketak, batzuk independentistentzat kaltegarri eta beste batzuk mesedegarri. Aurkakoen artean, 80ko hamarkadaren ekonomi atzerakadan Quebecek jasotako jipoia (urte gutxi batzuetan 400.000tik gora lanpostu galdu ziren); aldekoen artean Quebecoko burgesia frankofono indartsu baten sorrera, Quebecoko etorkizunaren hariak bere eskuetan hartzeko gero eta gogo handiagoarekin dagoena.

Baina hain zuzen ere horregatik guztiagatik, independentziaren mezu zuzen eta indartsua gero eta ahulagoa da mugimendu abertzalearen zuzendaritzan; independentzia, askorengan sortzen duen beldurraz gain, kontzeptu zaharkitutzat jotzen dute muga ekonomikoak gero eta askeagoak diren mundu honetan, eta horregatik nahiago dute «subiranotasunzaleak» izatea. Ez

dute Kanadarekin guztiz apurtu gura, dirua, nazioarte mailako merkataritza-eremua, hiritartasun bikoitza eta beste alorren batzuk erakunde bateratu batzuen bidez eraman daitezkeela pentsatzen dute.

Edonola ere, frankofono eta anglofonoen arteko gatazkaren sustrai historikoek zama handia dute egungo harremanetan, horregatik Quebecoko abertzaleen artean formula ugari onartzen dituzte baina guztiak subiranotasunaren eremutik ikusiak, hots, ez dute uste egungo Kanada federalaren barruan Quebec garatu ahal izango denik. Sinesmen hori ondo sustraitua dago abertzaleen artean eta Iparmerikako eremu anglofono zabalean irlatxo bat izatea-

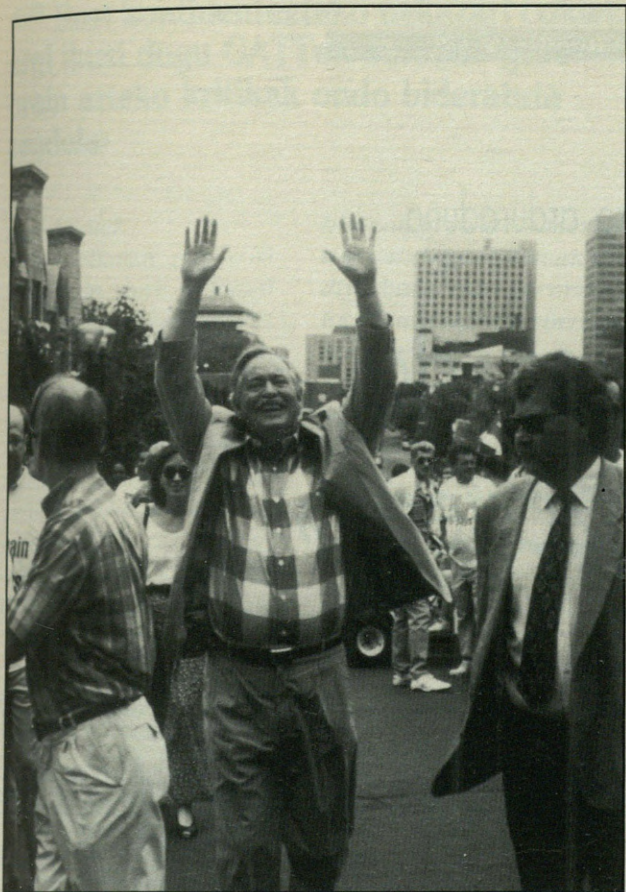
ren errealitateak sentsazio hori areagotzen du. «*Hasiera batean kanadarrak ginen eta gero Kanadako frantzesak. Gaur egun quebecarrak gara, baina subiranotasuna eskuratzen ez badugu, etorkizunean Quebecoko frankofono moduan geratzeko arriskuan gara*». Horra hor subiranotasunari ematen dioten garrantzia.

Erreferendumen borroka honetan guztian, abertzaleak autodeterminazioak eskaintzen duen aukera zabala aurkeztzen saiatzen ari dira, Kanadarekiko harremanen atea itxi barik. Federalistek, ordea, kontrako mezua zabaltzen dute: «*Federalismoa ala independentzia, independentziaren gainerako horniketa guztiak butsalak dira*». Jac-

ques Parizeau Parti Quebecoiseko buruzagia eta Quebecoko lehen ministroa independentziaz mintzo denean, bandera aldaketa eta frantsesaz bakarrik ari dela leporatzen diote federalistek, «*baina ez, hori baino askoz gehiago da*» diote haserre.

Gobernu federala zuzentzen duen Alderdi Liberalak, horrelako kasuetan estatuak erabiltzen duen belduraren mezua erabiliz, beldurra lau haizetara zabaltzen ari da. Luzien Robillard erreferendumaz arduratzen den andere ministroaren berbak mehatxuz beteta ageri dira: «*Independentzia gauzatzen bada, abantz daitezela berri berri horretako herritarrek Kanadan hiritartasunarekin lasai ibiltzeaz, abantz daitezela Quebecetik kanpo lan egiteko baimenaz, berdin Kanadako pasaporteaz. Hori guztia da erreferendumari baietza esatea, Kanadak emandako*

Quebecarrek, Jugoslavia ohiko gatazkan baino, Txekoslovakiaren banaketa baketsuan jarri dute arreta

Jacques Parizeau Quebecois alderdiko buruzagi eta lehen ministroak horrela jokatu gurako luke hilaren 30ean.

etekin guztien berehalako galera.

Baina XXI. mendeko atarian, bizi garen munduan bizita, borroka dialektikoaren arrastoak besterik ez dira horiek guztiak, subiranotasunzaleek irabazten badute, Kanadari berari inori baino gehiago interesatzen zaio Quebecekin harreman estuak mantentzea, besteak beste Quebec gaur egungo Kanadaren industri motorea delako (Kanadako BPGren % 25). Eta alderantziz, Quebeci Kanadarekin estu jarraitzea komeni zaio alor guztietan dituen lotura guztiengatik.

Independentziak baietza uxatuko ei luke eta Kanadarekiko merkataritza-eragiketarako zailtasun handiak

izango ei lituzkete, diote federalzaleek. Argudio honek arazo bat karra du Kanadarentzat, Quebecen merkataritza-eragiteka gehiena berarekin baino EEB-Betako iparrekialdearekin direla. Orduan, zer diote EEBBek honetaz guztiaz? Kanadaren batasunaren aldekoak dira eta, mehatxuen abesbatzarekin bat eginenez, Quebec burujabearekiko merkataritza eragiketarako airean uzten dituzte. Mehatxu sinesgaitza, dena den, Kubarekiko harremanetan sinets daitekeena baina ez Quebecetikoa, oso merkataritza harreman onak mantendu baitituzte. Erantzuna datorren astean.

XABIER LETONA

La Casa del Café

— Juan Irujo S. A. —
DONOSTIA

Paul Nicholson, EHNE sindikatuko nazioarteko arduraduna

«Baserritarren lana ez da ondo baloratzen gizartean»

Bera Ingalaterran jaio da, baina Euskal Herrira gaztetxo etorri zen bere familiarekin. FAOren inguruko bilkuretan izan berria da Quebecen, Europako Nekazarien Koordinadoraren izenean. Berak dioskunez, munduko nekazari txikiek arazo berdintsuak dituzte eta elkarrekin jarduteko bildu dira.

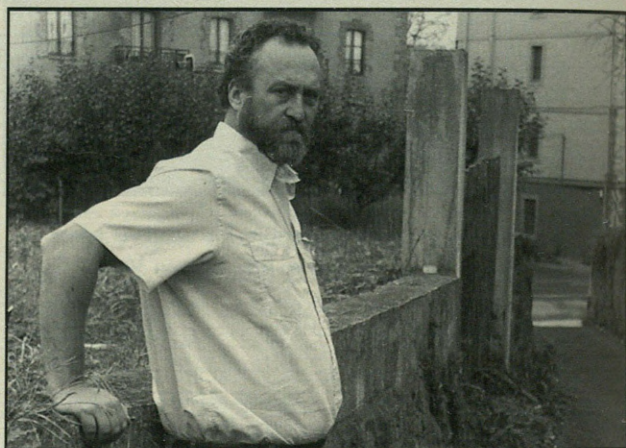
Joan den astean Norvegiako baserritarrak izan ziren Euskal Herrian eta lebenxeago Austrian. Zer ikasi duzue bisita truka-keta hauetatik?

Batez ere haiek eta guk baserriarekiko dugun maitasuna, eta baserriak gure herriei ematen dien nortasuna mantentzeko egiten dugun ahalegina. Bietan mendi-nekazaritza mantentzeko egiten den lana oso interesgarria da guretzat. Norvegian, esaterako, ez dute okelarik, gariarik eta esnerik inportatzen eta hori Norvegia moduko leku batean lortzea oso esanguratsua da. Austrian ere, EBn sartu arte nekazaritza-politika berezia izan dute, prezio politika

zehatzaren bidez nekazari jarduera mantendu ahal izateko. Eurak ere harrituta geratu dira hemen baserriarekiko dagoen atxikimenduarekin.

Austrian, 23.000 baserritarrek nekazaritza ekologikoa lantzen dute, kalitateari begiratzen zaio eta hemen egiten den mendi-nekazaritzak ere produkzio modu horrekin zerikusi handia du. Hemen ere, etorkizunari begira kalitatea da gure erronka.

Quebecen izan berri zara, 1996ko Erromako Elikadura Gailurraren Foro Alternatiboaren presetakuntza lanetan. Zer esaterik duzue baserritarrek hor?

Paul Nicholson Europako Nekazarien Koordinadoraren ordezkari moduan izan da Quebecen.

Elikaduraren produkzioan baserritarrak protagonista gara. Quebecen egin zen batzarrean jendea nahiko domestikatua ikusi nuen, eta baserritarren erakunde gutxi –Iparramerikarrak ziren batez ere–; Gobernuak Kanpoko Erakundeak, estatutuak eta multinazionalen arteko bilkura izan da nagusiki.

FAOren bilkuran, elikadura-segurtasunaren inguruan bi eztabaida nagusi izan dira, batzuentzat gosea

arazo teknikoa da eta beste batzuentzat arazo politikoa. Gaur egun 800 milioi pertsona dago gosez munduan, eta 20 urtetan Lurraren egungo populazioa bikoiztu egingo denez, arazoa oso larria izango da, areago gainera lantzeko lur kopurua gero eta urriagoa denean.

Europako Nekazarien Koordinakundearen izenean izan ziren han eta mundu mailako Via Campesina erakundearen barruan, zer plaza-

«Bost kontinenteetako nekazari txikiek argi ikusi dugu GATTen aurkako gure orain arteko kritikak ondo bideratuta zeudela»

ratu duzue?

Osoko bilkuran publikoki berba egin duen nekazari elkarte bakarra izan da. Bost kontinenteetako nekazariak gaude hor eta argi ikusi dugu GATTen aurkako gure orain arteko kritikak ondo bideratuta zeudela. Globalizazioarekin aberastasuna banatuko dela zioten batzuek, baina datuek erakusten dutenez, garapenean dauden herrietako nekazariak ezin dira garatuetaoe-kin lehiatu eta hondoratzen ari dira. Eredu neoliberalaren aurka agertu gara, nekazari erreforma eskatu dugu, prezio justuak eta FAOren berbideratzea.

Via Campesinan herri garatuak eta garapenean dauden herrietako nekazariak zaudete, garatuetaoko soberakinekin hondoratzen dituzte beste prezioak. Ez al dago kontradikziorik zuen artean?

Ez dago kontraesanik, eredu berberaren aurka ari gara borrokan. European nekazarien % 20k laguntzen % 80 jasotzen dituzte, Latinoamerikan ere berdin gertatzen da. Eredu produktibista da eta intensifikazioa bultzatzen da. Bitxia zen, afrikarrak eta gu ekonomia lokalaren defentsa indartsua egiten ikustea. Kalitatea eta kontsumitzailearekiko harremana. Soberakinak ez dira haien aurkakoak bakarrik, baita gure aurkakoak ere.

Baserritarren defentsan jo eta ke baina, hemen be-

hintzat, gero eta baserritar gutxiago, gazteak ez dira baserrian geratzen. Ez al du etsipenik sortzen horrek?

Egoera gogorra da, baina hor arazo desberdinak daude. Batetik errentagarritasun kontua: inbertsio gogorrak egin beharra, adibidez esne kuotetara heldu beharra... Bestetik, baserritarren astialdirako denbora urria da eta gazteek hori eskatzen dute, arrazoiz gainera; horrez gain, gizartean ez da ondo ikusten edo ondo baloratzen baserritarren lana eta horretaz ondo ohartzen da baserritarra, autoestimaren arazoa dago. Baserritarren lana oso sakrifikatua da eta maitasun handia behar du; sektorean sartzen den gaztea berezia da.

Duela gutxi Itoizko urtegiaren aurkako epaia eman zuen Entzutegi Nazionalak. Erriberako nekazariak, dena den, Itoizen alde azaldu obi dira. Zuek ere badituzue afiliatuak ban, zer diote, zer dio EHNEK?

Guk afiliatuak ditugu Erriberan eta baita mendialdean ere, eta azkenean adostasunera heldu gara guztiok. Lehenbizi erantzun behar da urtegi hori zertarako eta norentzat den, horren aurretik ezin da ezer egin. Nafarroako ubidea ez da egingo, ez baitago horretarako dirurik. Hori ez da Erriberarako egin, Mediterraniarako baizik.

XABIER LETONA

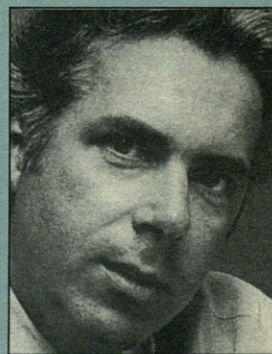
DIRUAREN HOTSA

Lan(gabezi)aren paradoxak

LDIRO-ALDIRO langabeziak gora egiten duela ohartzen gara. Baina ez gara ohartzen horren indarrez aldiberean enpleguak ere gora egiten duela. Gure gizartean, orain gehiago gara lan egiten dugunok (populazio okupatua) duela hamar urte baino. Baina, halaber, gehiago gara orain lan egiteko prest gaudenok (populazio aktiboa) duela hamar urte baino. Eta horixe da gure arazoetako bat, populazio aktiboa lan egiten duenarena baino azkarrago hazten dela.

Arazo larria izanik, ez da bakarra. Arazo handiagoa da lanaren kalitatea, ez baita berdina industriar sortzen den lana (errealitatean ez da sortzen) eta zerbitzuetan sortzen dena (hemen nahiko hazi da). Lehenengoaren balio erantsiak bigarrenak ez duen trazio funtzioa dauka.

ZENTRA gaitezen industriar. Jaurlaritzako Industria, Nekazaritza, eta Arrantza sailleko (Nafarroako egoera oso berdintsua da) datuen arabera, azken urteetan industri sektoreak 74.400 milioi enplegu galdu ditu. Dena den, epe berberean sektore horren produktibitate % 69,7 hazi da (azaleko produktibitateaz ari gara, hots pertsona okupatuko BPGa).

Jende gutxiago lanean eta produktibitate handiagoa. Egin daitezkeen beste irakurketa posible askoz aparte, batere demagogikoa ez den irakurketa eskaintzen du: gure industriak bere inbertsioak errentagarri egin ditu eta, seguruenik, etorkizunari aurre egiteko egoki prestatzen ari da.

Etorkizun hori gero eta gogorragoa izango da lehiakortasunari dagokionez. Eta prestakuntza maila on hori baieztatzen bada, Industriako enplegu indizea mantentzearekiko baikorrak izan behar dugu. Seguruenik gehiago ez, baina ez da gutxi.

INDUSTRIAREN jarduera onak bultzatuta, beste sektore batzuek hazi beharko dute. Orduan sektoreen arteko enpleguen banaketan pentsatu beharko da. Baina, (aurrikuspenen arabera) hurrengo hilabeteetan hazkunde mugatua izango badu ere, defizitak hor jarraituko du.

Ekonomiak ez du enpleguaren arazoa konponduko; eragile nahikoa ez dela ikusi da. Baldin badago, konponbideak neurri politikoetatik (hein txikiago batean) eta (batez ere) erabaki sozialetatik etorri beharko du. Hurrengo baterako gai mami-tua izan daiteke.

XABIER ZABALETA
Komunikazioa aholkularia

Herrietan gizonezkoek baino gehiago erabiltzen dute euskara emakumeek

ORAINGO NESKATILAK... EUSKALDUNAGOAK

Azken hamarkadetako joera aldatuz, neska gazteak mutilak baino gehiago ari ei zaizkio euskarari atxikitzen herri euskaldunetan. Euskal Herrian honen gaineko ikuspegia zein den aztertu dugu.

MAIZ entzun izan dugu eta ikusi ere bai neskek errazago jotzen zutela erdarara mutilek baino. Herri euskaldunetan joera orokorra izan da hau 14-15 urtetik aurrerako gazteen artean, azken 25 urteotan. Orain, aldiz, neska gazteak euskarari mutilak baino atxikiago zaizkiola dirudi: euskararen ezagutza eta erabilera esparruetan aldaketak gertatzen ari diren bezalaxe, gi-

Orion emakume gazteek gehigo hitzegiten dute erdaraz. (Argazkia: Alberto Elozegi).

zon eta emakumezkoek hizkuntzarekiko dituzten jokatibideak ere aldatzen ari direlako. Gaur egun emakumeek, eta batez ere gazteek, euskara gehiago erabiltzen dute gizonek baino. Horrela dio Kike Amonarriz Siadeco ikerketa-taldeko partaideak

«BAT» soziolinguistika aldizkarian argitaratu berri duen artikuluan. Sexuen arteko rol-banaketaren aldatketan egon daiteke portaera linguistiko berri hauen funtsa, oinarria. Neskek, etxe eta baserriko lanetara mugatuak ziren garaietan, ere-

du batzuei jarraitzen zieten gizarteratzeko garaian eta eredu horiek, telebista, irratia, irakasleak... erdara zuten nagusi. Nesken artean erdaraz ez jakiteak marginalizazioa zekarren. Mutilak, berriz, lehenago ateratzen ziren etxetik lanera eta

erdararen beharra eta ikas-
teko aukera ere goizago iza-
ten zuten baina lagunartean,
koadrilan (neskek baino as-
koz ere aukera gehiago zu-
ten) euskara zen harreman-
hizkuntza. Mutilentzat eus-
kara nortasun-hizkuntza
zen.

Garai honetako hizkuntz
portaerekiko azterketa gutxi
izan arren, Kike Amonarri-
zek V. Aracil eta Txepetx
soziolinguisten artikulu pare
bat aipatzen dizkigu non
adierazten baitira sexu ba-
koitzak hizkuntzaren mino-
rizazio-prozesuan zehar di-
tuen portaera desberdinak.
Emakumezkoaren funtzioak
eta jarduera-esparruak za-
baltzen doazen neurrian hiz-
kuntzaren beharrak ere al-
datzen doazela ematen du,
hortik hizkuntzarekiko por-
taera desberdinak. Hala
adierazten digute Siadeco
ikerketa-taldeak Gipuzkoa-
ko hainbat udalerrri hiritar-
tuetan egin dituen azterke-
tek.

Gipuzkoatik Euskal Herrira

DATU hauetan oinarrituta
honako hipotesi hau mol-
datu dute aztertzaileek: Gi-
puzkoako udalerrri hiritar-
tuetan eta batez ere gazteen
artean, emakumezkoek gi-
zonezkoek baino euskara
gehiago erabiltzen dute. Ki-
ke Amonarrirek hiru arrazoi
nagusi aipatzen ditu, hipo-
tesi modura bada ere, hiz-
kuntz portaerekiko aldaketa
hauek esplikatzeko. Alde
batetik, normalizazio-pro-
zesuetan hizkuntzaren fami-
lia bidezko transmisioak
sozialki garrantzi handia
hartzen du eta funtzio zehatz
hau, hain zuzen ere, orain-
dik nagusiki emakumez-
koek betetzen dute datuon
arabera.

Zure inguruan mutilek ala neskek hitz egiten dute gehiago euskaraz?

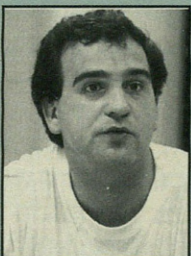

Mari Karmen Meñika, UEUkoa, zornotzarra: Nire giroan eus-
karaz egiten dut eta koadrilan ere bai. Gizonek ere joera handia dute
erdararako, baina emakume batzuek ere bai. Jarrerak daude, per-
sonalak, esaterako, aldaketa eman da haurrak direla-eta nire in-
guruko jendearen artean, baina gero lagunaren artean erdaraz hitz
egiten jarraitzen dute. Euskaraz egiten dut lanean, etxean eta koad-
rilan. Baina Zornotzako ego- era hau da, dendetan euskaraz egiten
dut, baina ez dakit besteez egiten duten.

Joseba Arruti, «Deiadar» aldizkarikoa, Gernika: Mutilek gehia-
go, argi eta garbi, batez ere gazteen artean. Helduen artean ema-
kumeek gehiago, batez ere etxean lan egiten dutenek. Kanpoan lan
egiten dutenek erdaraz hitz egiteko joera handiagoa dute.

Jende askok euskaraz ikasi eta hitz egiten du, gero lanerako
beharrezkoa zaiolako. Baina hori bai emakumezko bai gizonez-
koen kasuan. Euskara eta lanaren mundua oso lotuta daude. Sexuen
arteko banaketa ez dut ikusten.

Joxe Manuel Irigoien, «Ttipi-ttapa» aldizkarikoa, Bera: Gazteen
artean euskararen presentzia igo da, baina sexuen arteko banaketa
ez dut ikusten, nahiz eta herri batetik bestera aldatu egiten den.
Askotan, ohitura kontua da erdaraz egiten hastea. Sektoreek ge-
hiago markatzen dute sexuak baino, komertzialean erdara, irakas-
kuntzan euskara, nekazaritzan euskara eta industrian erdara. Herri
handietan, gainera, erdara gehiago dago, gune komertzialak direla
eta.

Arrate Zubillaga, «Ene Bada» aldizkarikoa, legazpiarra: Nik
neuk bizimodu gutzia euskaraz eramaten dut, baina Legazpi oso oso
herri erdalduna da. Emakumeek joera handiagoa dute erdararako,
hitz eta estruktura euskaldunak eta erdaldunak nahasten dituzte.
Hala ere, gero eta gehiago nabaritzen dut euskarazko joera, ta-
bernetan, gazteen artean... Emakumeek beren artean gutxi egiten
dute euskaraz, baina joera hobetuz doa. Hala ere, zaila da zabaltzea.
Gizonezkoengan behar edo joera hori gutxiago nabaritzen da.

Hur Gorostiaga, «Egunkaria»koa, Hiriburukoa: Sexu desber-
dintasunik ez dago. Gutxi gara euskaraz egiten dugunak, euskara
ez da oso erabilia hiriko bizitzan, Baionan, eta ezin da horrelako
baloraziorik egin, kontua hitz egitea da.

12 urteko gazteen artean frantseserako joera nabaritzen da, baina
gero aldatu egiten da, kontzientziazioarekin lotuta. Familiari da-
gokionez, euskararen behararen aurrean, haurrekin, aita eta ama-
ren arteko desberdintasunik ez dago.

Edurne Otamendi, «Irutxulo» aldizkarikoa, Donostia: Nire
etxean amonak esaten zuen bere bi semeek euskaraz egiten zutela
eta lau alabak barra-barra erdaraz aritzen zirela

Nire inguruko neskak lanean hasi direnean, euskarara itzuli dira.
Lehen lagunekin erdara erabiltzen genuen eta orain gehiago hitz
egiten dugu euskaraz.

Dena den, orain nire ustez berdintsu dago erabilera mutil eta
nesken artean.

EUSKARAREN ERABILERA GAZTEEN ARTEAN DONOSTIA, HERNANI ETA ORION

HERRIA	URTEA	10-14 urte		15-19 urte		20-24 urte		GUZTIRA	
		Neska	Mutil	Neska	Mutil	Neska	Mutil	Neska	Mutil
Donostia	1991			9,8	7,7	13,4	7,3	11,1	7,6
Hernani	1992	39,6	29,3	20,4	16,7	14,7	12,6	26,3	19,7
Orio	1992	85,6	78,4	55,8	53,7	40	50,7	60,1	58,6

EUSKARAREN ERABILERA DONOSTIA, TOLOSA, PASAIA ETA IRUNEN

HERRIA	URTEA	HAURRAK 0-14		GAZTEAK 15-25		HELDUAK 26-64		ZAHARRAK 65> (*)		GUZTIRA	
		Emak.	Gizon	Emak.	Gizon	Emak.	Gizon	Emak.	Gizon	Emak.	Gizon
Donostia	1994	25,5	23,3	13,6	8,7	8,1	7,4	7,9	9,3	11,8	10,8
Tolosa	1994	63,7	52,7	50	30,6	29,5	27,2	42,3	42,2	40,3	34,8
Pasaia	1994	33,6	29,5	24,7	17,6	13,2	11	11,3	10,6	18,7	16,3
Irun	1994	13,4	11,3	6,7	3,8	8,5	4,9	2,1	4,8	8,5	6,2

(*) Tolosako kasuan 61 urtetik gorakoak zahartzat hartzen dira

Beltzez, gizonetako emakumezkoen baino erabilera-portzentaia altuagoa duten kasuak.

Bestalde, arlo profesionalari dagokionez, emakumezkoek bete ohi dituzten lanbideetan (haur-zaintzaile, administrari, irakasle..)

altuagoa da euskararen eskaera eta erabilera. Azken zio bezala, neska eta mutilen aisialdi-zaletasunak desberdinak dira. Mutilek kirola

egiten dute nagusiki eta mundu horretan erdarak presentzia oso handia du. Nesken zaletasunetan (ludotekak, aisialdi-taldeak,

dantza-taldeak, besteak beste) euskarak sarbide handiagoa du.

Hipotesi hau Euskal Herri mailara zabaldu ahal izateko datu gehiago beharko dira, azterketa hau Gipuzkoara mugatzen delako. Bestalde, zer pentsatua ematen digute Orioko datuek. Orio aipatu ditugun gainerako herriak baino dexente txikiagoa eta euskaldunagoa da (1991ko errolda datuen arabera, 4.180 biztanletik % 80 euskalduna da). Orain dela 15-20 urte neskek nabarmen jotzen zuten erdarara mutilen aldean, eta gaur egun ere nabarmena da joera horren eragina, belaunaldi horretako emakumezkoek gehiago hitz egiten baitute erdaraz, eta euskaraz ari direnek erdarazko interferentzia ugari dituzte. Honela adierazten zigun Xabier Zabaleta euskara teknikariak: «Nesken garai bateko erdararako joera maiz entzun izan

Hernanin mutilek emakume gazteek baino gutxiago hitzegiten dute euskaraz, nabarmen.

«Nesken garai bateko erdararako joera egun aldatzen ari da Orion» XABIER ZABALETA

dugu eta balaxe da, baina gaur egun joera horiek aldatzen ari dira Orion eta datuetan agertzen den bezalaxe, gainerako herri hirirtu horietako joera bera antzematen da gure herrian ere. Gertatzen dena zera da, aldaketa mantsoago doala».

Teknikariak mintzo

DATUETAN oinarritzeko aukerarik ez badugu ere, herri eskaldun desberdinetako inpresioak jasotzeko ahaleginean, honela mintzatu zaigu Marian Lizarralde Oñatiko Udaleko euskara teknikaria: «Maiz gure mintzagai izan den gaia da hau eta inpresioa besterik ez bada ere, garbi dago gaur egun Oñatin neskek ez dutela erdararako joera handiagorik, hori aldatzen ari da nabarmen, areago, hemen ere, Siadecoren ikerketan aipatzen den bezalaxe, neska gazteek mutilek baino luzaragoan eusten diotela euskararen erabilerari uste dut. Oñatik 10.518 biztanletik % 78 ditu euskaldunak, erroldak zehazten duenaren arabera.

Jaso ditugun inpresioak, iritziak, desberdinak diren arren eta beti ere inpresio maila horretara mugatuta, baieztapen bat egin daitekeela uste dugu eta hauxe da: egoera aldatu egin da eta neskek, lehen ez bezala, ez dute mutilek baino gehiago hitz egiten erdaraz herri euskaldunetan. Nahasiago geratzen da, nolanahi ere, neska eta mutilen hizkuntz

portaerak desberdinak diren ala ez.

Hauxe adierazi digu Mila Etxebarría Amezketako eskola irakasle honek: «Ez nuke jakingo esaten desberdintasunik ba ote dagoen nesken eta mutilen erabilerara eta joeren artean, baina gauza bat dago argi: neska gazteak ere euskaraz bizi direla erabat Amezketan. Eta Zaldibiko herrian ere gauza bera gertatzen da, ni bertakoa naiz eta gure garrantzian neskek erdararako joera handia genuen bezala, gaur egungo neska gazteek euskaraz hitz egiten dute erabat. Hor aldaketa nabarmena dago. Datu curioso moduan, aldiz, zera suma daiteke, esandako bi herri hauetan behintzat: neskek ez dute bitanoa erabiltzen eta mutilek, berriz, oso ondo eusten diote molde horri». Zaldibiar dagokionez, 1.554 biztanleko herria dugu eta hauetatik % 87 dira euskaldunak. Amezketan, berriz, erroldan agertzen diren bi urtetik gorako 1.031 biztanletik % 97 dira euskaldunak.

Ildo berean mintzatu zaigu Leitzako David Anaut udal euskara teknikaria ere: «Ez dago esaterik neskek mutilek baino gehiago erabiltzen dutenik erdaraz, erdararako joera badago baina bai nesken artean bai mutilen artean». Leitzan ere oso handia da euskaldunen portzentaia, erroldako 3.016 biztanletik % 91 baita euskalduna.

Zorione Aboitiz Lekeitio euskara taldeko kidea

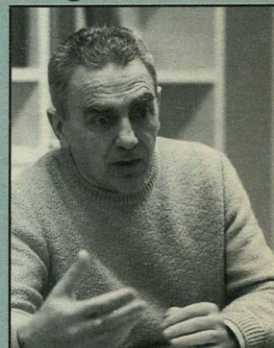
Iñaki Larrañaga:

«Hizkuntz transmisioa ziurtatzeko berme handiagoa legoke»

Euskararentzako transmisioa baino garrantzitsuagoa bada, datu hauek egoera bera doala esan nahi al dute?

Emakumezkoen artean ezagutza kuantitatibo eta kualitatibo hobea ematen da, baina diferentzia handirik gabe. Erabilerari dagokionez, guk jaso duguna da euskararen erabilerari hobeto eusten diotela emakumezkoek, bereziki bi testuingurutan: adinari dagokionez neska gazteen artean eta testuinguru urbanoan.

Jarreraren gainean, baikorra da emakume gazteen artean gizon gazteen artean baino. Hizkuntz transmisioan pieza garrantzitsuena ama denez, eta emakume horiek ama izatera iritsiko lirakeen neurrian, transmisio hori ziurtatzeko berme handiagoa egongo litzateke. Ondorio kuantitatiboak ze-

haztu ezin badira ere, positiboa litzateke, bai.

Zer egin behar da mutilen artean euskararen erabilerari bultzatzeko?

Ezagutza, erabilerari eta jarrera oinarritzekoak dira hizkuntza baten funtzionamenduan. Erabaki pertsonalez gain beste faktoreak hizkuntzaren mekanismo sozialak dira, eta hauek euskararen alde jokatu duten neurrian baldintzak hobetuko dituzte eta ondorioz erabilerari. Ezagutza, jarrera eta erabilerari batera bultzatu behar dira.

ezkor samar agertu zaigu: «Ez da neskek mutilek baino gehiago egiten dutela, biek egiten dute lehen baino gehiago erdaraz». Udatiarren eta asteburuetan beste herri batzuetatik etortzen den jendearen eragina aztertu beharko litzatekeela dio. Lekeitio biziaren euskaldun portzentaia dagokionez, erroldako 7.277 biztanletik % 86koa da. Erroldako datuei dagokionez, bi urtetik gorako biztanleak

baino ez idra ageri eta biztanleen kopurua, beraz, zertxobait handiagoa da.

Tokian tokiko faktoreek neurri handian eragingo dute bateko eta besteko hizkuntz portaeretan, baina nabarmena da herri euskaldunetan euskarazko irakas-kuntza zabaltzeak izan duela eraginik haur eta gazteen artean, eta zehazki nesken artean.

MALORES ETXEBERRIA

Lehen mailan bakarrik, ia 40 euskal jokalaria ari dira kanpoko taldeetan jokatzeko

FUTBOLARI MERKATUA ZABALIK

Arrazoi bat edo beste tarteko jatorrizko taldeetik aldegin behar izan duten euskal futbolari mordo bat dabil Espainiako futbol taldeetan sakabanatuta, bertako merkatuak baitakartza eskaintzak. Artalde nagusitik at ardi galduak bailiran, larre oparoagoen bila kilometro asko egin dituzte.

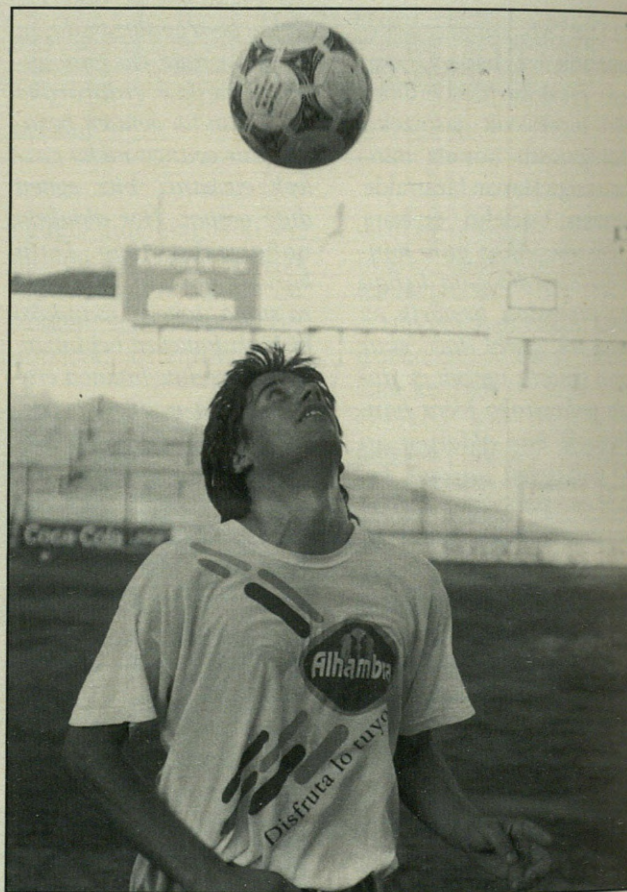
EGUNKARIETAKO kroniketan begiratu bigarren mailako futbolariak direla esan genezake, hobera egin edo lehen dibisioan mantentzen direnak salbu, ez baita eurentzat titularretan lekurik. Gehientsuenak Lezama, Zubietta eta Tajonarren baloiari ostikadak ematen hasiak dira beren herriko futbol talde nagusienaren ordezkari izatea iristeko esperantzan. Ehundaka gaztetxo horien artean gutxi batzuk besterik ez dira azken helmugara ailegatzeko, eta gainontzekoak kanpora irtetera derrigorturik daude; futbolari batek jasan dezakeen ostikadarik gogorrena, dudarik gabe.

Euskal futbolaria, estimagarria

ESTATU espainiarreko futbol goren osatzen duten

taldeetan dagoen euskal futbolari kopurua begiratu besterik ez dago, kanpoan euskal futbolaria zenbateraino estimatzen den jakiteko. Fitxatzerako orduan taldeek segurutik jo nahi dute eta, jakina, bertako jokalariek aspaldidanik merkaturuan irabazita duten langile eta serio fama dela medio ez zaie kanpoko deirik falta.

Lehen mailatik hasita, Athletic eta Realean dauden jokalariai alde batera utzita, gainontzeko 20 taldeetan ia 40 dira sakabanaturik daudenak. Ordezkaritza zabalena Salamancak du 5 jokalarirekin, hain zuzen, Aizpurua eta Iosu atezainekin batera Josema, Sukuntza eta Iturrino; bestalde, Atletico Madrid, Oviedo eta Tenerife dira beren plantilakideen artean euskaldunik ez duten bakarrik.

Manu Urbietak ez die Alhambra-koen eskaintzari uko egin eta bertan ari da jokatzeko.

Bigarren mailan Osasuna, Sestao, Alaves, Eibar eta Bilbao Athleticen jokalariai kontuan hartu gabe badira beste mardoska bat, Mallorcako irlaraino joan diren Xa-

bier, Olaizola eta Huegunetik hasi edo Badajozen dauden Agirre, Pablo eta Exposito. Getafe taldea izan ezik gainontzekoek euskal merkaturuan arrantza egin

dute denboraldi honi aurre egiteko eta guztira 35 bat lirareteke hortik zehar dabil-tzanak.

Hegoaldea, atsegina

BAINA bidaiarien joera orokorra aztertu beharko bagenu ez da dudarik epe-lera jotzen dutela, Madrildik behera batez ere, hegoaldean beste filosofia batekin bizi baita kirol hau. Adibide gisara, Almeria taldeak aurt-en lau euskal jokalar fitxatu ditu: Roberto Martinez, Uri-barrena, Jon Bakero eta Iña-ki atezaina. Roberto Marti-nezek urte asko daramatza Athleticen Iribarren eskutik debutatu eta aldegin zue-netik, baina herrimina ken-du ezinik dabil oraindik fut-bolari nafarra: «Salamanca, Valladolid eta Palamosen ibilita ez nuen uste horren urrutira etorriko nintzenik baina, badakizu, gaur egun krisia futboleko ere nabaria da eta eskaintza onena hauxe nuenez be-roak kiskaltzen gaude he-men; igo berritan talde bauek diru dexente mugit-zen dute eta ilusio edo amets handitan berehala-koan sartzen dira. Bi urte-rako fitxatu dut eta oraino ez dut kexurik. Ederki tra-tatzen gaituzte, baina den-boraldia okertuz gero edo-zer gerta daiteke. Denbora asko daramat kanpoan eta kontratu bajuxeago baten truke gustora egingo nuke etxe aldera, baina neure agenteak, nonbait, ez du kontakturik. Zein ederra be-bar du izan sortu zineneko taldean hasi eta erretiratu bitartean jokatzeari!».

Seguraski futbolari no-mada hauen unerik gogo-rrena etxetik aldegin beha-rrerako momentua da. Jon Uri-

«Musti» Mujika Marbellan ari da, San Pedro de Alcantara taldeak kontratua egin baitzion.

barrenak Celta eta Logro-ñesen «utzitako» gisa jokatu zuen baina azkenean At-leticek saldu egin zuen: «15 urte neramatzan han, leza-makumea naiz, eta une ho-rretan zure futbolari ibilbi-de guztia etxean biziko du-zula iruditzen zaizu. Nik, egia esan, aukera handirik ez nuen izan baina gazte-tako kontuak dira horiek. 26 urte besterik ez ditut eta Almeriaraino igandero jo-katzeko etorri naiz, bi den-boralditarako bain zuzen. Oraintxe, futbolari ahalik eta etekinik handiena ate-ratzea dut helburu eta agian gauzak ondo joanez gero berriro ere leben mai-lan jokatzeari.»

Jon Bakeroren kasua guz-

tiz ezberdina da. Hiru urte Real Sociedad Bn aritu eta beste 3 egin ditu Barcelona Brekin. Oraindik beste ur-tebeterako kontratua izan arren esperientzia berri bati ekingo dio Añorgakoak: «Bai, hurrartu berria naiz hemen eta buelta asko eman duten jokalariekin topo egin dut. Real eta Barcelonan oso urte onak igaro ditut, jokalaria mimatu egiten baita, gaizki ohituta gaude-la esan nezake. Barcelonan arazo bat dago, leben plan-tilara iristeko 'fuera de se-rie', aparteko futbolaria izan behar duzula baina, aitzitik, Sansetik irteera zaila baldin baduzu Barça Bko jokalar izateagatik es-kaintza gebiako izan di-

tzakezu. Hau erronka da niretzat, ea Almerian den-boraldi polita egiten dudan eta Bartzelonara bueltatzen naizen.»

Harrigarria da kategoria honetan erabiltzen diren di-ru kopuruak edo sinatzen diren kontratuak, ordain-tzeko garaian sarritan, zori-tzarrez, ez baita horrenbes-teko atrebentziarik izaten. Txanponaren hotsak jo-kalari beterano asko erakar-tzen ditu eta asko dira hain zuzen bigarren dibisioan jokatzeari uko egin eta be-heko mailan jokatzeko irri-kitan daudenak. Zenbait kasutan lehen dibisioko jo-kalari batek baino kontratu hobeia izan dezakete eta ar-tean kanpaina ona egitea

Jon Bakero Almerian ari da jokatzeko, Barcelonara itzultzeko itxaropenez nolanahi ere.

tokatuz gero eragiketa biribila gerta daiteke. Historia luzeko klubak dira gehienak, garai batean lehen dibisioan jardundakoak eta urtero presaren presaz goi mailara iritsi nahi dutenak. Bigarren B dibisioko oiltogian oilar asko pilatu da eta irabazleentzat, ordea, leku gutxi; multzo berean Granada, Elche, Huelva, Cordoba, Cadiz edo Malaga bezalako izen handiko taldeak daude. Manu Urbietak erretiratzeko erabakia hartuta zuen baina Alhambra-koen eskaintzari uko egitea ezinezkoa gertatu zaio: «Beste lanbide batean hasita nengoen, baina txanpon

“Talde hauek diru dextente mugitzen dute eta ilusio edo amets handitan berehalakoan sartzen dira»
R. MARTINEZ

kontua aipatu zidatenean ia sinetsi ezinik etorri nintzen bona. Aurten futbol zelai berria egin dute eta 15.000 ikusletik gora etortzen dira Granadaren partiduak ikustera. Hemen jendea futbolarekin burutik jota dago eta ia urjentzia historikotzat jotzen dute taldea igotzea. Arazoa da gaizki abiatuz gero zaletuek bizkar ematen dutela eta boikot horren eragina sarritan jokalariaok ordaintzen dugula. Guk ezagutzen dugun futbol giroarekin zeri-ikusirik ez du, han serioa-goak gara futbol kontuan; hau berriz gorabehera handiko mundua da.

Futbol ibilbideko azken asignatura pasatzeko asmotan ere Juan Mari Mujika 2. B mailako multzo berean ari da jokatzeko; San Pedro de Alcantara klubarekin urtebeteko kontratua sinatu du. Marbellako herri txikia izaki, jakina, Jesus Gilen umea da eta eurek diotenez «potoloa» pozik dagoen bitartean ez da inongo arazorik. Zuma-

rragako jokalaria Realean, A Coruña-ko Deportivon eta Alavesen bere onenak eman ondoren etxetik urrun joan

behar izan du: «Ni Realetik irten nintzenean zorte handia izan nuen; izan ere, Madril eta Bartzelona kenduta A Coruña da futboleko egiteko lekurik aproposena. Hemen oso ondo hartu nauten eta basieratik gogor jardun dugu entrenamenduetan eta nobedade gisa esango nizuke egun batean birusaio eginak gaudela. Andaluzian kobratzeko garaian izaten dira komeriak; egundoko ilusioa sortzen da jendeartean baina nahikoa da pare bat partidu galtzea bazkideek euren txartelak hausteko. Ea 'potoloak' bere Atletico de Madrid kuttunarekin denboraldia ona pasatzen duen, badakizu, ugazaba pozik egotea enpresaren martxa onaren seinale baita».

MARTIN AGIRRE

bat-bateko loteria

ikusi makusi

Lotería Instantánea

MAS DE 80 MILLONES

REPARTIDOS EN PREMIOS ... Y SEGUIMOS REPARTIENDO

100 PEZETA BOLETOA

80

MILOITIK GORA SARITAN BANATUAK

ETA BANATZEN JARRAITZEN DUGU

GANATA HASTA... 5.000.000 ...ARTE IRABAZI

«Disko hau biluzik dator, trikimailurik eta estudioko gehiegikeriarik gabe»

Urri aldera dendetan salgai izango dugun bakarkako lehenbiziko lan honetaz hitz egiteko Bilbon bildu gara. Gari alai eta sasoi onean agertu da hitzordura, zigarrotxo eta irribarrea tartekatuz. Kantari gehienek erre egiten dutela esan diot, eta berak zorrotz erantzun du, «Pavarottik ezik». Ustekabean harrapatu nau, horren zale amorratua omen baita Gari. Ez da izan dudan ustebako bakarra izan.

Gari goitizena Garitonaindiatik datorkizu, noski.

Bai, eta bizkaitarra da, gai-

nera; aita Bilbokoa da, eta ama giputza; Legazpikoa da familiaren etxe nagusia. Ni jaiotzez Donostiakoa naiz.

Ez naiz inoiz Bilbon bizi izan, baina gurasoek hemen dute denda. Niretzat Bilbo da Euskal Herriko hiririk

gogokoena, eta Athletic da nire taldea.

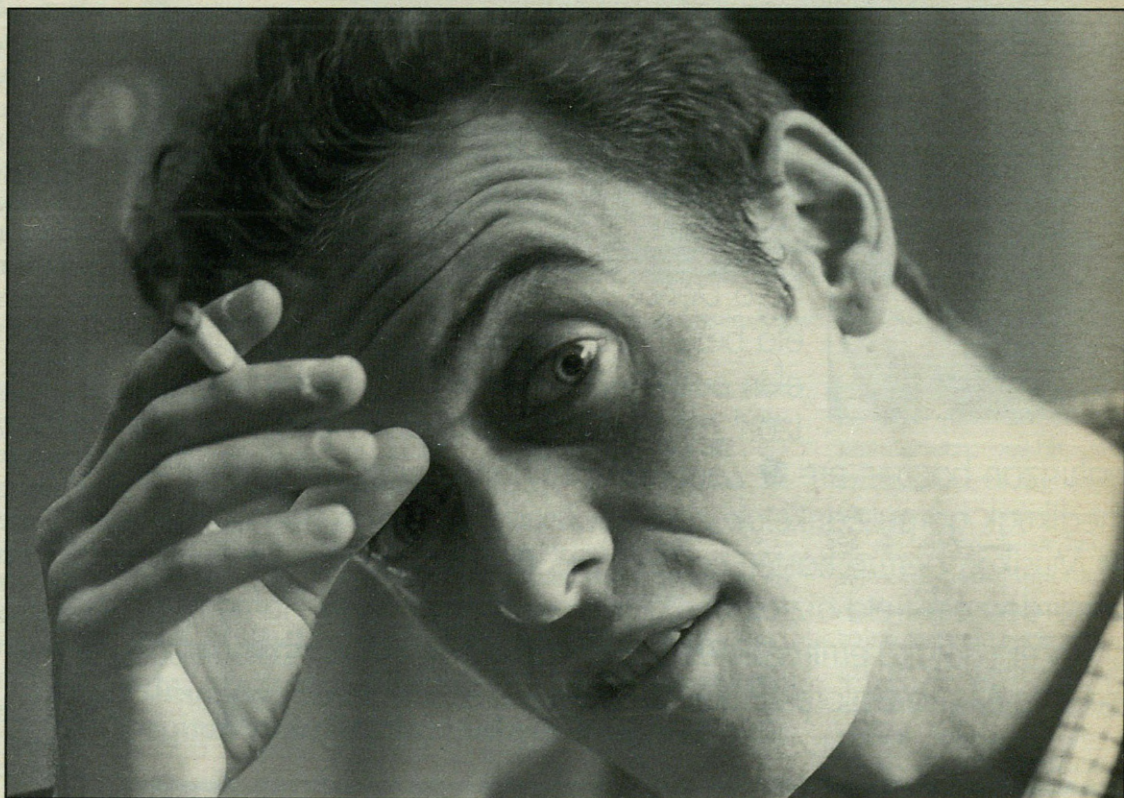
Nolatan joan zinen Gasteizera?

Lehenengo Izarrara joan nintzen, estudiatzera, hamalau urterekin. Gero, han ezagutu nituen batzuk, eta hantxe geratu nintzen.

Lizarra hori ez zen estudiante eskasentzako kolegioa, bada?

Eta Opusekoa. Baina ni ez

«Puerikulturan aritu naiz hiru urteotan gurasoen dendan. Nire ametsa beste giro hori ahaztea zen, urte pare bat ematea aldendurik, baina gero, dinamika batean sartzen hasten zara, eta berriro barruan!». (Arg.: Mikel Martinez).

«Argi daukat nire kantuak euskaraz direla, eta nire diskoak hemen saltzeko direla. Baina hemen rock-and-rollak ez du dirurik ematen». (Arg.: Mikel Martinez).

nintzen estudiante txarra izan noten aldetik, onak ateratzen nituen eta. Kanporatu egiten ninduten, hori bai, beste motibo batzuegatik. UBira ailegatu nintzen, istripua izan nuen motorrez, eta akabo ikasketak.

Istripu ospetsua da hori. Hertzainak-en zeunden orduan.

Ez. Istripu hau hamazortzi

urterekin izan nuen, eta taldean hemeretzirekin sartu nintzen.

Gidatzeko agiria eta asegurua, dena zeneukan lege eginda?

Dena.

Ez da hori izan duzun istripu bakarra.

Gehiago izan ditut. Larriena Hertzainak-en bigarren diskoa ateratzen ari ginela izan

NORTASUN AGIRIA

Hogeita hamabi urte uztailearen 18an betezituen ● Aita bizkaitarra, ama Legazpikoa, bera Donostian jaioa, hanka bat Gasteizen eta bestea hor zehar bizi da ● Hertzainak-ekin euskal R&R izenekoaren hastapenetan izan zen, berak lasterketetako piloto izan

nahi izan bazuen ere ● Zenbait errepide-istripu izan ondoren medikuak gorputz-ariketak agindu dizkio, eta horrexetan dihardu ● Musikan berriro hasten ari dela dio ● Eskuia eta mendiaz gain, basurdea esku eta aiztoz ehizatzea ere atsegin du ● Flamenkoa, salsa eta halako erritmoak ditu gogoko ● Camaronen zale sutsua da, eta Maria Dolores Pradera entzuteari ez dio muzin egiten

«Euskadi Gaztea fenomeno dago, Gipuzkoan ondo baina kanpora apenas entzuten diren taldeak daude, irratitik promozionatuak»

zen. Horrekin nahiko denbora eman nuen.

Motorra aparkatuta daukazu?

Ez. Baina orduan karrerako pilotoa izan nahi nuen nik. Ez da posible izan eta, R&R-ra jo nuen!

Biak ere elkarren antzekoak dira.

Orain agian ez, baina orduko piloto ospetsuak, Barry Sheen, Nieto, Agostino,... giro horretakoak ziren denak, R&R totala. Orduan drogak eta hori ere lotuak zeuden.

Ez dut uste horiek oso bateragarriak direnik.

Orduan bai. Gero nire lagun batzuk piloto bihurtu dira, eta hor dabilta, estatu mailako lasterketetan, autoetan. Hor ez dut uste antzina bezala ibiliko direnik.

Istripuak nabasketa berrengatik izan al ziren, ala kasualitatez?

Denetatik pixka bat.

Zenbat urte duzu?

Begira, hirurogeita hiruko uztailearen hamazortzian jaio nintzen, Alzamienio Nacionaren urteurrenean. Lotsa pixka bat ere ematen dit esateak.

Zer egin duzu Hertzainak desagertu zenetik bona, biru urteotan?

Puerikultura. Gurasoen denda ibili naiz, laguntzen. Nire ametsa beste giro hori ahaztea zen, urte pare bat ematea aldendurik, baina

gero, badakizu, dinamika batean sartzen hasten zara, eta berriro barruan!

Beharra sentitu izan duzu, jendearen falta?

Ez, ez da inolako sindromea izan. Urte hauetan leku batzuetara deitu izan naute, eta noizean behin jo izan dut.

Hertzainak-en zama ez ote da astunegia izango?

Ez. Ni gustora nago bakarririk. Baina iragana ez da zama, ez, zeren eta denok geratu ginen egin genuenarekin harro. Garai bateko mugida izan zen hura, eta gu mugida horretan hasi ziren lehenak ginen.

Hertzainak bazterrean geratzea positiboa izan al da beste taldeentzat?

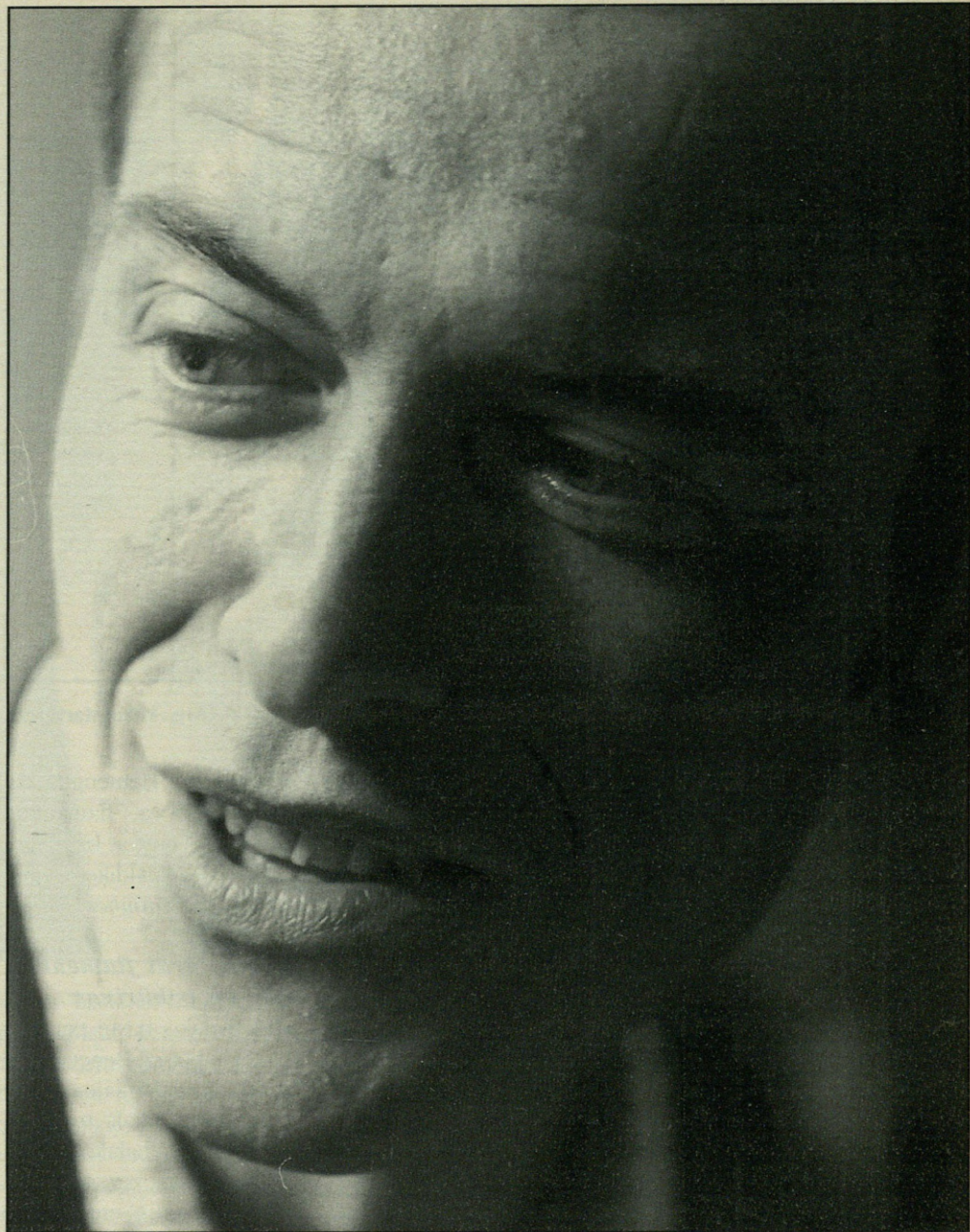
Ezin dut esan; dena dela, gure kasua ez da lehena izan. Itoiz ere halaxe geratu zen lehenago. Gurea ez zen gauza bera izan, baina taldeak desagertzea normala da.

Ez duzu uste Itoiz desagertzean, Hertzainak eta Zarama, musikaren aldetik, bigundu egin zinetela, baren espazioaren bila bezala?

Ez dakit, baina gertatu bazen ere, ez zen nahita izan. Guretzat Itoiz ez zen ispilu bat, gurea beste mugida bat zen, eta, gainera, Itoizen musika ez zait gustatzen.

Kontzertuetako giroa aldatua al da?

Ez dakit, berdin segitzen duela uste dut. Niretzat inportanteena da lehen hamar talde geundela, eta orain berrogeita hamar direla. Hala ere, orain mugida lokalizatuago da, taldeak oso ospetsuak dira bakoitza bere probintzian, baina ez dute orokorrean hain ondo funtzionatzen. Orduan ez zuen inork esaten 'hauek gipuzkoarrak dira, edo, beste ho-

«Hemengo talde tradizionalak entzuten ditut eta oso biguinak egiten zaizkit». (Arg.: Mikel Martinez).

riek, bizkaitarrak'. Gero, Euskadi Gaztea fenomenoa dago, Gipuzkoan ondo baina gero handik kanpora apenas entzuten diren taldeak daude, irratitik promozionatuak.

Horrek promozioaz bitz egitera garamatza. Kontzertu bandiren bat?

Egiteke dudan zerbait da hori niretzat. Hertzainak-en kasuan ere ikusi genuen hemendik irteeta ez zela posi-

ble, edo posible bazen ere, ez zela guk nahi genuen kondizioetan posible. Guri ez zigun merezi. Argi daukat nire kantuak euskaraz direla, eta nire diskoak hemen saltzeko direla. Inportantea da hemen gauzak lortzea, baina hemen rock-and-rollak ez du dirurik ematen, aspaldi batean kantatzen genuen bezala.

Kanpoan Negu Gorriak

«Madrilen, adibidez, musika negozioa da, eta funtzionatzen ez baduzu, baztertu egiten zaituzte, nahiz eta erdaraz kantatu»

«Nik ezin dut edozer kantatu, sentitu egin behar dut, 'Guantanamera' bezala». (Arg.: Mikel Martinez).

entzuten da, muntaia bandi bati esker.

Pozten naiz, baina hor argi ikusten da beste osagarri batzuk daudela, ideologikoak eta politikoak. Errespetatu egiten ditut, baina ni ez noa hortik, nire bidea beste bat da. Madrilen, adibidez, musika negozioa da, eta funtzionatzen ez baduzu, akabo, baztertu egiten zaituzte, nahiz eta erdaraz kantatu.

Hiru urteotan birziklaia egin duzu, bestelako disko bat egin duzu.

Diskorako kontzeptua izan da kantuak egitea, eta kantu horiek kantatuta, gero musika jartzea. Diskoa biluzik dator, zuri-beltzean, trikimailurik gabe, estudianteko gehiegikeriarik gabe.

Hain zuzen ere, Hertzainak taldeaz askotan esaten zen, estudiantetara pasatzean ez zela talde bera, aldatu egiten zela.

Ez ginen musikari onak, baina bai indartsuak, ideie-

kin. Ez genuen estudioa ezagutzen; hara joan eta aldaketak egiten hasten ginen, hau sartu, bestea sartu, eta halaxe. Gero arazoak egoten ziren zuzenean jotzeko orduan, denok ondo egokitu arte.

Musika etnikoaren leberketa etorri da orain-tsu. Bidea irekitzen ibili zineten zuek borretan.

Oraindik ez da emaitzarik ikusten. Hemengo talde tradizionalak entzuten ditut eta oso biguinak egiten zaizkit. Txapelketetan beste irudi bat ikusten den arren, belarrikoak eta, oraindik ez dugu benetako aldaketa ikusi, denbora behar da.

Hiru urte hauetan zein musika entzun izan duzu?

«Alde horretatik Hertzainak-ek, eta nik gehien bat, fama txarra genuen, eta nola burua Josu zen, ez dut erraz eduki disketxean sartzeara»

Bat ere ez. Hemengoa ez. Eta kanpokoak, flamenkoa eta salsa. Niretzat bat dago, Camaron. Aspaldiko kontua da niretzat, *number one* Camaron da.

Hemen, erdi flamenkoa egin da, trikitrixaz.

Hori halako txiste txar bat da, hain txarra! Benetan oso zaila da mestizajea. Nire gustuko musikak *reggae*-a, *salsa*, *ska* eta halakoak dira. Baina, noski, *reggae*-a ezin da egin, *salsa* ere nahiko egina dago. Orduan, saiatu naiz Jon Maiaren bertso batzuk *bossa nova* batean sartzeari, eta azkenean kantu bat sortu da, ez dakit *bossa nova* ote den, baina kantu bat da.

Mikel Laboak ere omenalditxoak egin zion Camaroni azken diskoan.

Mikel beste maisu bat da, ez dut Camaronen parean jarriko, baina Mikel bera da beti. Ketama ere entzun dut, produktore egon nintzen Gasteizen jo zutenean, eta hor dago Pata Negra ere. Erdaraz kantatzeko hitzen aldetik da problema. Nik ezin dut edozer kantatu, sentitu egin behar dut, «Guantanamera» sentitzen dudana bezala.

Mikel Laboa «bera» dela esan duzu; Gari ere Gari da, horregatik jarri diozu izen horixe diskoari: «Gari».

Baina ni hasten nago. Garbi daukat.

Baina ez zenuen produkzio-etxeetan sartzeko arazorik izango, zure argazkiarekin...

Ez da horrela izan. Problema askotxo eduki ditut, beno problemak, nik uste nituenak baino gehiago. Nola alde horretatik Hertzainak-ek, eta nik gehien bat, fama txarra genuen, eta nola Hertzainak-en burua Josu zen, bada ez dut erraz eduki disketxean sartzeari. Gero, kantuak entzun dituztenean problema horiek baztertu egin ziren. Gainera produkzio-etxeek ere gaizki daukate salmenten kontua. Esan behar dut Elkar-ekin egin dudala hau, eta uste nuen baino askoz hobeto joan dela dena.

Baina Hertzainak-en abotsa zeu zinen.

Baina Josuk egiten zituen kantu gehienak. Oraingoan aldiz, nire kantuak dira, eta hasieran ez zuten sinesten nireak zirenik. Eskerrak eman behar dizkiet hitzak egin dituztenei, horiekin ez dut batere arazorik izan. Animatu egin naute, «diskoa egin behar duzu», esaten zidaten, beste batzuek «akabatuta zaude, Gari», esaten

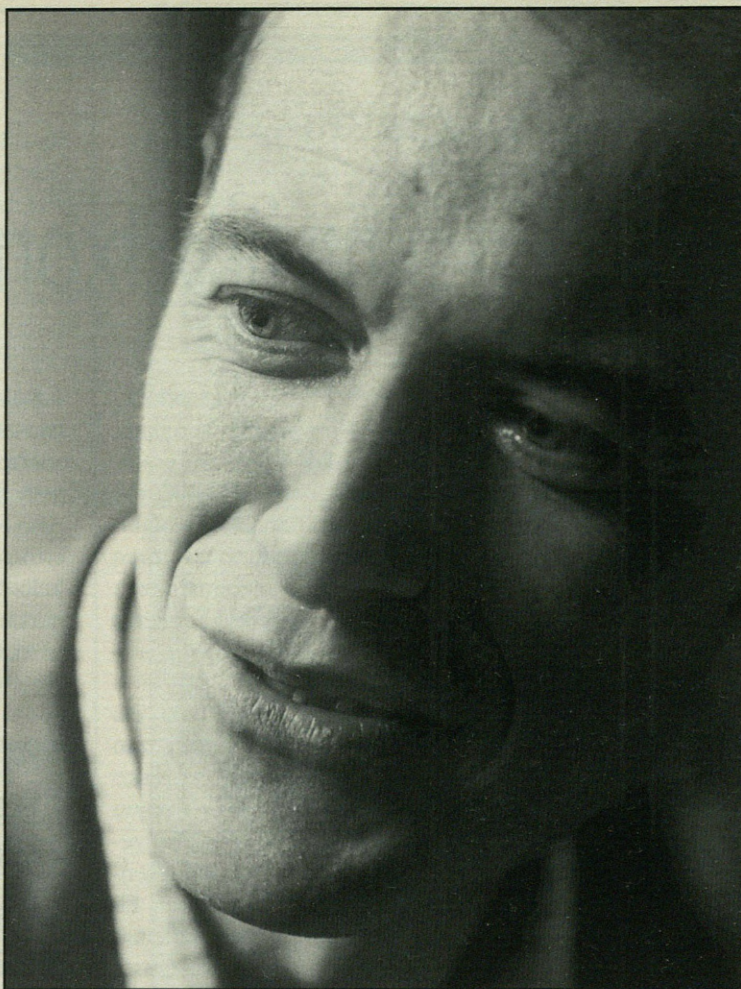
«Ondo abestea eta gauzak ondo egitea izan da disko honetan izan dudana jarrera. Nire asmoa, gainera, ahalik eta jenderik gehiena hurbiltzea da»

zidaten bitartean. Hori oso inportantea izan da.

Kantatzeko eran eta, abotsa modulatzaren saiatu zarela esan daiteke, kantatzen, nolabait esateko.

Nik arazo bat neukan, zeren eta Hertzainak-en azken diskoetan sartu nituen kantuak ilunak ziren, nire egoera ere iluna zelako. Disko honetan sartu nintzenean, aldiz, hitzen aldetik beste gauza bat nahi nuen, eta baita musika kontzeptuen aldetik ere. Musikaren kontzeptuen aldetik ez dut uste disko honen antzekorik denik Euskadin. Musika bilutsik joatea nahi izan dut, eta abestea, kristoren instrumentaziorik gabe. Etxean grabaturik dudana maketan ahotsa besterik ez dago. Konplejo pila bat utzi dut bazterrean. Iggy Pop, *punk*-a eta halako kontzeptu gogorrekin ohituta egon nintzen ni, eta orain, aldiz, beste modu batera kantatu nahi dut. Ondo abestea eta gauzak ondo egitea izan da disko honetan izan dudana jarrera. Nire asmoa, gainera, ahalik eta jenderik gehiena hurbiltzea da. **Alde horretatik esan behar da 'Aitormena' ospetsua eskola-umeen kantu bilakatu zela.**

Hor kontzertuetara joaten den jendearen adina dago. Egia da halako jende gaztea

ikustean hasieran moskeatu egiten ginela, baina, azkenean, onartu egin genuen. Gu geu ere hamabost urte genituela joaten ginen kontzertuetara, eta aurre-aurrean jartzen ginen, ez?, eta orain azken leerroan geratzen gara, eta jazarrita.

Benetan esan duzu hiru urteotan musikaririk entzun gabe bizi izan zarela?

Egia da. Autoan nituenak ziren, bi zinta Camaronekin, Ruben Bladesen zinta bat, *poutpourri* bat, Maria Dolores Padrera, David Bowie-ren nahasketa bat, eta... besterik ez neukan autoan.

Jarri al duzu telefonoa?, zeren eta, orain arte nekaren bidez egin izan baititugu kontaktu guztiak.

Jarri dut, bai, baina neska orain managerra da. Duela bost urte ezagutu nuen, eta berehala hasi ginen elkarrekin bizitzen. Berari esker gauditu ditut mementurik txarrenak, azken urte honetan batez ere. Baina orain ez dut iraganaz hitz egin nahi. Diskoa grabatzeak bizia eman dit, pozik nago, eta orain beste erronka batzuk ditut aurrean.

Esate baterako?

Jendearen aurrean kantatzea, gitarra, ahotsa eta botila bete ur, besterik ez dudala. Bosgarren kanturako izerditan blai egoten naiz. Baina merezi du. Diskoaren aurkezpena egin behar dugu, Donostian. Gero Gasteizen ere joko dugu. Bilbon jotzeko lokalik ez da eta, ez

«Nik arazo bat neukan, zeren eta Hertzainak-en azken diskoetan sartu nituen kantuak ilunak ziren, nire egoera ere iluna zelako. Disko honetan sartu nintzenean, aldiz, beste gauza bat nahi nuen. (A.: M. Martinez).

dakit zer egingo dugun.

Gasteizen halako talde txo bat zaudete, Atxaga, Ruper, zu zeu.

Eta Jon Maia bertsolaria, edo Egaña. Niri ez zait batere gustatzen, probintzianoa da. Ni neu Legazpikoa naiz, Gizpuzkoa sakonekoa, baina esan ahal dut Gasteizen jendea itxia dela; euskaldunok nahiko baztertuta gauden Gasteizen, nahiz eta uni-bertsitatara bizkaitar eta gizpuzkoar asko etorri izan. Gainera, azken urtean hiru lagun hil zaizkit, eta ja ez da gauza bera Gasteiz niretzat.

Nola bil dira?

Suizidioa, drogak... Diskoa haiei eskainia dago, nire lagunei.

EDORTA JIMENEZ

Trikitixaren iturritik txorrotada

IAZ Urkiolan egin zuten urteko zita Euskal Herriko trikitilariak, San Antoniok gobernatutako erromerien paradisuan. Okasiorako, afitxa deigarriak prestatu zituen Euskal Herriko Elkarte berrituak, rap itxurako soinu-jolea eta emakume panderojole pirataren irudiekin. Estatika zahar eta berria bildu ziren beraz, trikitixaren mami ahaztu gabe, azala aldatzen edo berritzen ari dela adierazi nahian. Aurtengoan berriz, Azpeitira jo du Elkarteak, Sakabi handiari omenaldia eskaintzera.

Joxean Agirrek «Egin»-en idatzitako kronikaren titularrean agertzen zenez, «*Sakabi falta zen*», bere belaunaldiko guztiak bertan baitziren, oholtza aldenik-alde betez: Jose Mari Soraluze «Epelde zaharra», Migel eta Boni Arregi «Iturbide»-tarrak, Balentin Aldalur «Zialtzeta», Juan Jose Eizagirre

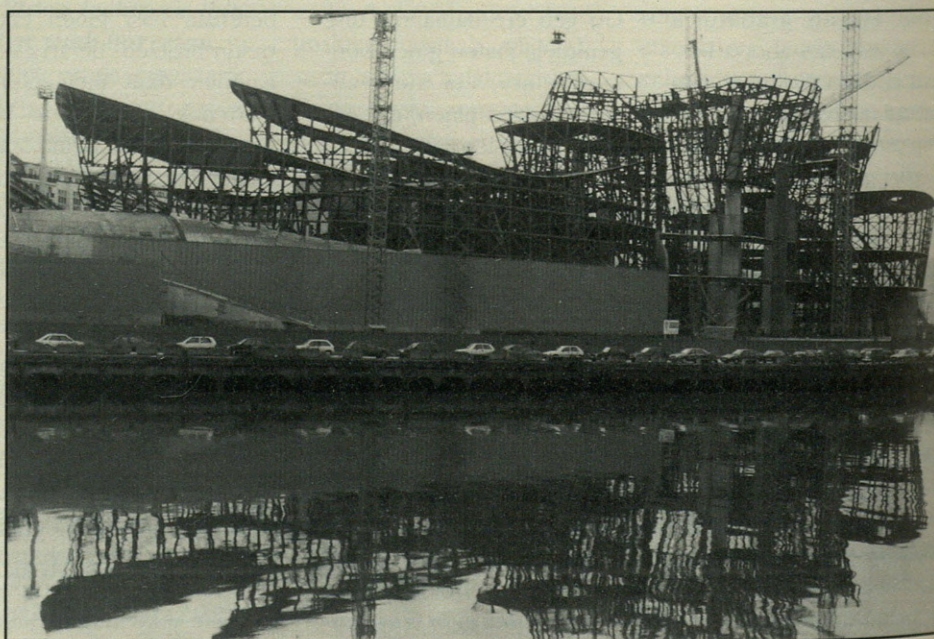
«Mardu», Tomas Zubizarreta «Zendoia», Bittor Loiola «Ospas», Sabin Longarte, Juan Orbegoza, Jose Mari Etxabe «Birtarte», Antonio Buenetxea «Txankarta», Bittor Gurrutxaga, Auntxa... Urkiolako eskola zaharraren besarkada jaso zuen beraz, Joxean Agirrek azpimarratzen zuen moduan «*kasik mende honetako trikitilaritzaren bilkura bihurtu zen*» omenaldian.

Hots, trikitixaren iturria ireki eta txorrotada luzea edateko aukera izan zen Azpeitian, egun liburu eta disko gutxi batzutan gordetzen den soinu txikiaren historia zuzenean jabetzekoa. Izan ere, eraberritu ondoren sendotze prozesuan den Trikitilarien Elkarteak, Urkiolatik barrena Azpeitira jaitsi eta trikitixaren memoria lausotuan gordetzen diren perlak erakusteko apostu garbia egin du, ikusten denez.

Belaunaldi gaztea da Elkartearen hauspoa eragiten ari dena, eta omenaldiok iraganari putz egiteko baliatzen baditu ere, soinu txikiaren konpasa etorkizunari begira moldatzea du erronka nagusia. Eta erronka hori heltzeko emakume bat jarri dute lehendakari karguan, Gema Sistiaga, «*trikitixaren munduan gero eta pre-*

Jose Ramon
Etxeberriaren irudiek
erakusten dutenez,
EHUren normalizazioa
erabat eragozten duen
lurrin-toxikoa irakiten ari
da Leioako laborategian

Guggenheim Bilbao Museoa 1997. urtean irekiko dute. Argazkian ageri denez, aurrera doaz Frank Gehry arkitekto kanadarrak diseinatutako museoaren eraikuntza lanak. 24.000 metro karratuko azalera izango du eta bere artean loturiko eraikinez –kararrizkoak kanpotik, azal metaliko baten bidez batuko dira goikaldean– osatuko da. Hiru mailatan banaturiko eraikuntzaren ornituko da, handienak 130 metroko luzera eta 25 metroko zabalera izango duelarik. (A.: Xouse Simal).

sentzia nabarmenagoa duen emakumearen adierazpen gisa, prentsaurrekoan argitu zuenez.

Berarekin batera, Adolfo Jainaga, lehendakariorde gisa, eta Xabi Navarro idazkariak osatzen dute iazko afixetan agertu ziren rap itxurako soinu-jolea eta emakume panderojole pirataren belaunaldiaren erretratoa. Trikitixaren munduan urteotan eman diren aldaketan irudi grafikoa dugu, Sakabiren garaiko piezak, eta egungoak, etorkizuneko trikitixaren puzzlean kokatzeko ardura hartu duen Elkar-tearena. Azpeitian behintzat zerbait aurreratu zen zeregin honetan.

EZER irakurri beharrik ez zegoen, nahikoa zen Joxe Ramon Etxeberriaren irudia ikustea, bi ertzainek beso banatik helduta, alkandora zartatuta eta odol markak izan zitezkeenak ikustea alegia, Iñaki Ptxarromanek «Euskaldunon Egunkaria»-n zioen moduan «Leioako kanpusa berriz ere lebertu» dela ulertzeko. EHUko irakasle kaleratuak kontatutako segidako pasarte honek ematen zuen gertakariaren neurria: «Jesus Zubia Protecsa enpresako burua etorri da eta ni ateratzeko agindua eman du. Orduan lauzpabost etorri zaizkit eta indarrez hartu naute, ostikoka barrabiletan, eta gorputz osoan kolpeak ematen. Ondoren, eskaileretik gora atera naute; askatu egin naiz eta auto baten azpian sartu». Hauek guztiak irakurrita, ezin ukatu unibertsitatekoak ez diren beste bazter batzuetako oihartzunak etorri zaizkidala burura.

Politikaren munduan hainbestetan entzuten den irteera polizialaren erdia aplikatu nahian ote dabilta irakasle kaleratuen inguruko afera kontpontzeko? Horren irudiak genituen, bere latzean, pasa den astekoak. Konponbidearen aldeko formula oro alde batera utzi eta makilkadarenak indarrean jarri dira Leioako laborategian. Bertan irakiten ari da EHUren normalizazioa erabat eragozten duen lumin-toxikoa.

J.J. PETRIKORENA

UHATZAINDIKO URAZ BUSTI

Islamismoaz eta fanatismoaz

ISLAMISMOAK ez du fanatismoaren monopoliorik. Minbizi hori ezagutu dugu beste erlijioek ere, eta ez bakarrik ber errotik datozen judio eta kristau monoteismoek. Oroit gaiten pagano erlijio batzuen giza sakrifizioez. eta frango berriki telebistan ikusi ditut budista apaiz bi talde elkarri makil ukaldika, beren artean auzitan zuten komentu batez jabetu nahian bata eta bestea.

Alderantziz Islam ideki eta jasankor bat ezagutu da 7-8 mendez Iberiako sub-kontinente horretan, bereiziki Andaluzian: kristauen aldetik zagon orduan fanatismoa. Aljerian ere guda garaian egin nuen egonaldi luzean, erlijioaren aldetiko gogorkeria ez itsudurarik ez nuen ezagutu. Geroztik agertu den gauza da, atzeritik sartua.

IRANEKO errepublikari abian pentsatzen da supizle bezala. Baina beste iturri bat ere badu islamiar fanatismo horrek, gutitan salatzen dena: Islamaren sorlekua hain zuzen. Arabia Saudiarra, beti haren burutzat jotzen dena eta diru asko duena gainera. Beste erlijio monoteistek egin duten 'aggiornamiento'rik ez da eman hor, aitzitik Islam hertsien eta gogorrena atxikitzen dute ta zabal-tzen gainera munduan zehar petrodolarren puntan.

Bistan dena, ez dute horko jabeek bortizkeriarik aldarrikatzen mende-balaren aurka, berak airean atxikitzen dituen adarra moztea bailitza-teke. Baina haritik orratzera labur da bidea ta laster kurrutu dute Aljeriako 'iman' eta 'emir' inorantek, miseriari esker eta Afganistango gerlan parte hartu zuten herritarren laguntzaz.

JEAN LOUIS DAVANT

IÑORANTAK diot, ezen kultura gutikoak dira arabizazio azkar eta anarkiko baten bideetik eskoletan burrustaka sartu ziren maixu koraniko horiek. Gainera badut beldurra Koran delakoa ere oso guti eta gaizki eza-gutzen dutela, beti ber pasarte motzez baliatzen baitira beren gisara, kontextotik bazter, hemen ezaguna dugun kristau sekta bibliazale eta munduaren akabantza epe laburrera mezutzen digun bat bezalaxe: pasarte hautatu horietarik at ezer guti dakite, zeren eztabaida pixka bat zabaldu nahi baldin baduzu, galdurik daude. Baina hor gelditzen da konparaketa, bortizkeriaren aurka baitago kristau sekta hura.

Datorren aldian aipatu nahi nuke fanatismoak bere hazian daukan kontra-erran hilkor eta hiltzailea.

TXUTXU - MUTXUKA

LIBURU TXIKIEN SAILA AURKEZTUKO DU ELKAR ARGITALETXEAK

ELKAR argitaletxeak liburu txikien saila aurkeztuko du Durangon, «Enbido txikira» izenburupean. Sei titulu jarriko ditu salgai, guztiak euskaraz sortuak, narratibazkoak eta berriak: Harkaitz Canoren «Radiografiak», Patxi Zubizarretaren «Biotzerre», Edorta Jimenezen «Hemen datzana da», Hasier Etxeberriaren «Alajaineta», Pablo Sastrenen «Kontratua» eta Xabier Mendiguren Elizegiren «Opor ezberdinak».

NOR - NORI - NOR K

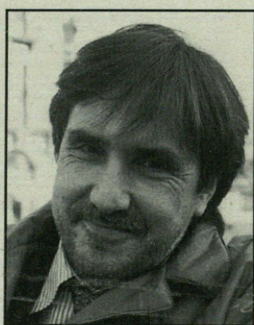
JOXEAN MUÑOZ

Edorta Jimenez, Anjel Lertxundi, Inazio Mujika Iraola, Txema Ocio, Eneko Olasagasti, Joanes Urkixo eta Jose Antonio Vitoriak deiturik, Euskal Herriko Gidoigileen Elkarteak sortzeko bilera egin zen hilaren 21ean. Duintasun kontua dela aipatzen zuen Joxean Muñozek, lanbide gisa badituztela beren eskubideak eta horiek defendatu nahian dabilzala. Udazken honetan bertan jarri nahi dute martxan, zazpi herrialdeak bilduz ●

XABIER MENDIGURENI

eman diote aurtengo «Imajina Ezazu Euskadi» lehiaketako euskarazko ipuin saria, «Pepinen itzulera» lanagatik. Poesiaren alorrean bestalde, Juanjo Olasagarre gertatu da garaile, «Bizilegearen legeak» obrarekin. Itzultzailea lanbidez, duela 40 bat urte bere base-rrian izandako gertakari baten inguruan oinarritu du ipuina Mendiguren Bereziartuk, itzulpen mundua eta sortuntzarena uztartzen asmatu duenak ●

R. SAIZARBITORIAK

Durangoko Azokaren aurretik plazaratuko du, Ereinen eskutik, «Hamaika pauso» eleberrria, duela sei urte amaitutakoa, nahiz eta denbora honetan berridatzi egin duen. Abentura literarioa dela dio autoreak, eta abentura horretan Euskal Herriarekin topo egiten duela. 1976an kaleratu zuen bere azken lana, «Ene Jesus», euskal literatura-ren mundura forma eta gaien aldetik hainbat berrikuntza ekarri dituen idazleak ●

T E L I A K

■ UEMAREN JARDUNALDIAK LIZARTZAN

Urriaren 28 eta 29an «Udal euskaldunak: oraina eta geroa» euskararen berreskuratzeari buruzko II. jardunaldiak egingo dira Lizartzan, Udalerrri Euskaldunen Mankomunitateak (UEMA) antolatuta. Jardunaldiak bi zatitan egingo dira: 28koak udal euskaldunetan lanean dabilzan alkate, zinegotzi, idazkari eta euskaltzailei zuzendua daude eta udal euskaldunek euskara-berreskuratzeko duten erantzunkizuna aztertzea dute helburu; 29koak, berriz, UEMako ordezkariak soilik daude zuzenduta eta bertan UEMaren funtzionamendua, egitasmoa, aurrekontua eta abar aztertuko dituzte. Honez gain, kargu berrien aukeraketa egingo dute eta aholku batzordea martxan jartzeko eman beharreko urratsak aztertuko dituzte udalerri euskaldunetako ordezkariak bigarren egun honetako egitasmoaren barruan.

■ HIZKUNTZA PLANGINTZA EHU-N

Hirugarren aldiz jarraian, EHUK Hizkuntza Plangintzarako Graduondoko III. unibertsitate Diplomatura antolatu du. Ikastaroa Leioan izango da, 1995eko azaroaren 6an hasi eta 1996ko maiatzaren 29ra arte. Diplomatura hau euskara teknikari lanetan dihardutenei begira (itzultzaile, euskara zuzpertzatzaile, euskara zerbitzuburu eta irakasleak) eta unibertsitate ikasketak osatu nahi dituzten titulatuak aintzat hartuz prestatu da.

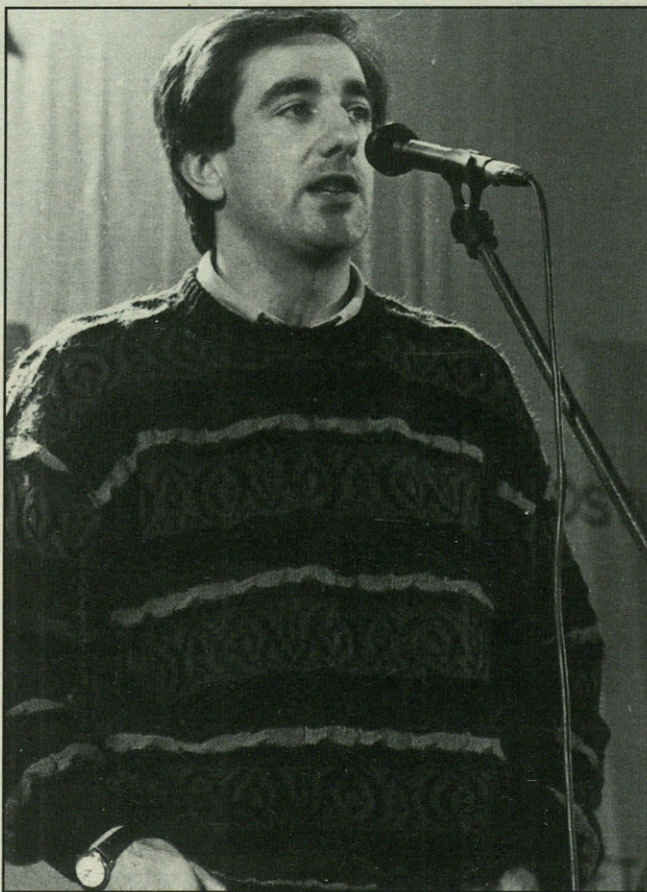
Gipuzkoako Bertsolari Txapelketan arituko ez direnek zergatik dioten...

Txapelketa honi ez

Peñagarikano, Sebastian Lizaso, Egaña, Euzkitze, Lertxundi eta Sarasuatarrek ezezkoa eman diote txapelketa honi. Bertso eskoletakoei lekua egiteko? Txapelketekin erre direlako? Zergatik?

GIPUZKOAKO Bertsolari Txapelketaren beste aurpegiak erakutsi nahi dugu oraingoan, parte hartuko ez dutenena. Zer arrazoik bul-tzatu ditu erabaki honetara? Zer eman eta kentzen dio txapelketari erabaki honek? Galdera hauen eta beste batzuen harian osatu dituzte beren errimak Peñagarikano, Gipuzkoako azken txapeldunak, Egaña, Lizasok eta Euzkitzek.

«Ez zen logikoa, txapelketa antolatu, promozio bitza erabili eta guk galga jartzea gazteei. Dudatan egon ondoren, betiko jendea egon

Peñagarikano: «Betiko sei-zazpi horiek gabe ere maila ona dago eta gu ez gara ezinbesteko liderrak».

gabe, bertsozaleak aurpegi berriak ikusteko eskubidea» duelako hartu du erabakia Sebastian Lizasok. Aurreko Gipuzkoako txapeldunak ere, Anjel Mari Peñagarikanok, bertso eskoletatik da-

torren bertsolari oldearen mesedetan jokatu nahi izan duela aitortu digu: «Aurten inoiz txapeldun izan gabekoak jantziko du txapela; bigarren lekua ere inoiz bigarren izan gabeko batek

beteko du, eta gainera, final-lean inoiz aritu gabeko lau ikusteko aukera izango da. Txapelketa honek izen mordoa emango du ezagutzera, beraz. Gu klasifikatuta gaude Euskal Herrikoako eta ez genuen ikusten premia hori. Konbentzitututa gaude maila ona izango dela gu joan gabe».

Euzkitzeren gogoeza

EUZKITZEREN arrazoi nagusia berriz, gogoezarena izan da: «Ni ez naiz sekula txapelketa zale amorratua izan. Gipuzkoako sortu zen hartan ez nuen oso gogotsu hartu, batetik beste tratatu handi bat zelako nire buruarentzat, eta bestetik, nik neuk ez dudalako Gipuzkoan behintzat beharrezkoa ikusten txapelketa, nabikoa eta gebiegi da Txapelketa Nagusian dagozkion kanporaketekin. Ez daukat bi urtean behin borrokan aritzeko gogorik; bide batez, beste zenbaitentzat leku gebiago uzten badugu hobe». Bertsolaritzak eskaintzen duen plazer eta sakrifizio joko horretan sartzeko kezka biziak ditu, beraz: «Txapelketa Nagusian parte hartzeko eraba-

Koldo Tapia:

«Bertsolaritzak lan handiak dauzka lehiaren zentzua bereganatzen»

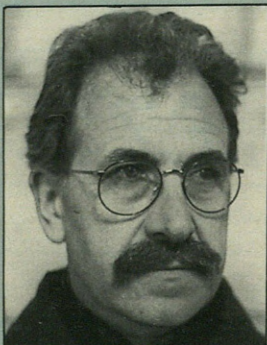
Nola baloratu duzue Bertsolarien Elkarte-tik sei bertsolarik Gipuzkoako Txapelketan parte ez hartzeko bartu duten erabakia?

Hasteko, orain arte kontzeptu estuegiez aritu garela uste dugu, txapelketei dagokienez denak artalde gisara funtzionaraziz. Guri ongi iruditzen zaigu, herrialde mailako txapelketa izanik, Euskal Herri mailako izaera duten bertsolari horiek, nahi baldin badute, ez parte hartzea, arrisku bat ere ikusten diogulako Gipuzkoako Txapelketari, Euskal Herrikoari itzala egitekoa. Alde honetatik oraingo txapelketa erabat herrialde mailakoa izango da eta honek bere lekua eskainiko dio Euskal Herrikoari.

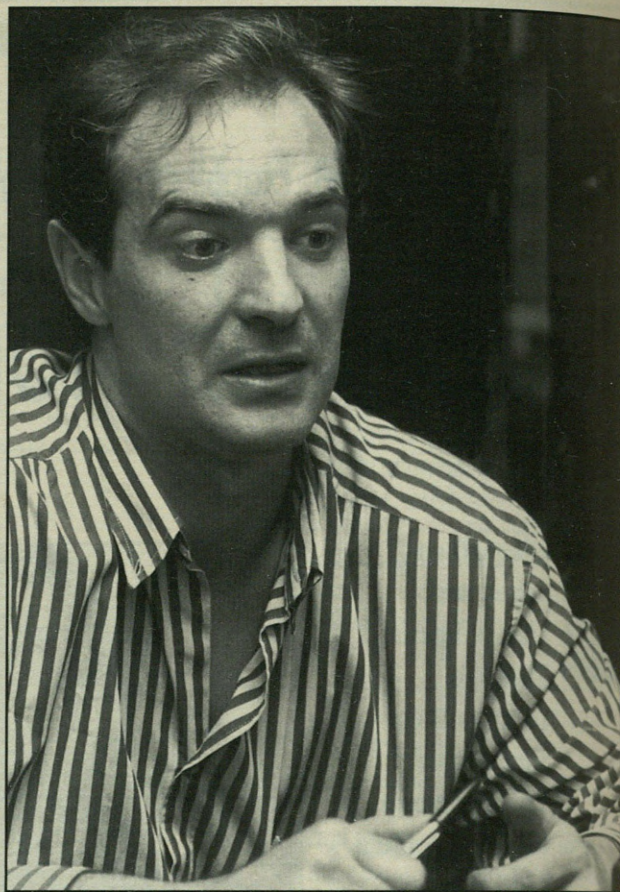
Ez zuen Elkarteak modu berean erantzun ordea, Jon Sarasuak erabaki bera bartu zuenean.

Sarasuaren kasuan elkarteak autokritika egin beharko luke, zentzu estuegian ibili baita zenbait garaitan. Bertsolari batzuek txapelketatan ez sinestea ulertu behar du Elkarteak, aniztasun horren isla izan behar du. Momentu honetan hau gutzia gureganatzen ari garela uste dut.

Zer jarrera antzeman duzue, erabakia dela eta, bertsozaleengan?

Polemika mahai gainean dago. Bertsozaleak, lehia sortzen denean, goi mailakoa izan dadin eskatzen du. Nik ez dut uste ordea, entzuleen nahia eta ekintza kultural baten nondik norakoak beti bat etotzen direnik. Bertsolaritzak lan handiak dauzka momentu honetan lehiaren zentzu hori bereganatzen protagonisten aldetik. Plaza-plazako bertsogintzak funtzionatzen duen bezala, bertsolariek txapelketa batean irabazteko gutxi eta galtzeko asko izaten dute, gauza gehiegi jartzen dira arriskuan oso bertso gutxiren baitan. Alde honetatik bertsolariek atzera egiteko jarrera dute eta entzuleek gehiago eskatzekoa. Kontraesan horretan, protagonistei lasaitasuna eman behar zaie, autonomia, oreka bilatu behar da. Oraingo kasua frogatzen du. Ni ziur naiz txapelketak maila ona izango duela, eta bertsozalea lotzeko gai izango dela.

«Euskal Herriko txapelduna izanda, Gipuzkoakoan parte hartzea baino eginkizun garrantzitsuagoak ditut». (A.: A. Bayo).

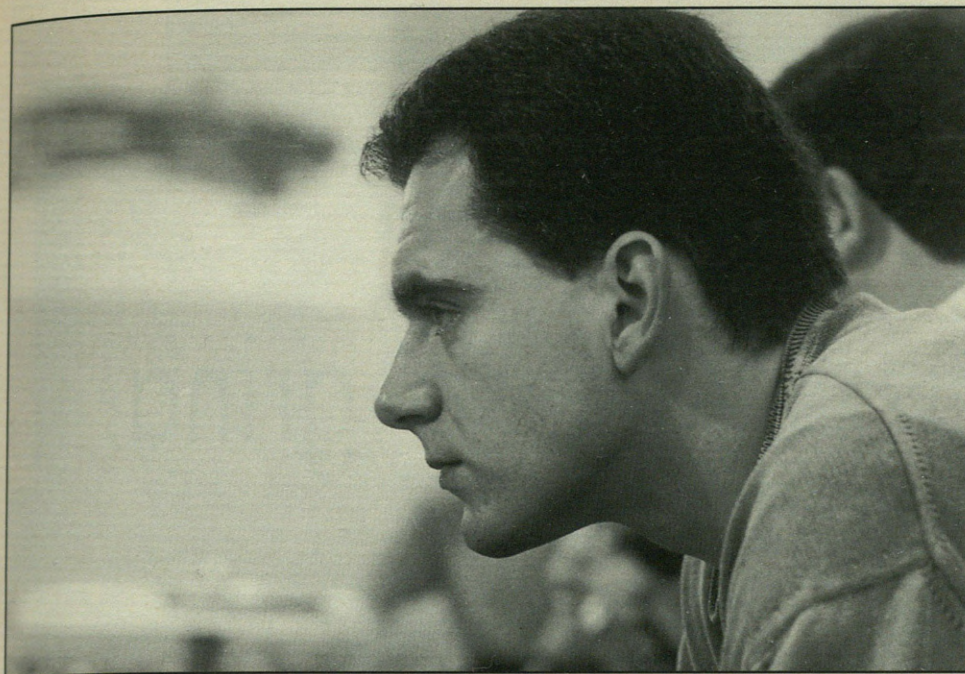
kiaz ez dut ezer esan nahi, orain bertan izena emateko epea irekiko balute, eta astebetekoan itxi, ez nuke izenik emango. Oraindik urruti samar dago, baatik, eta nahiago nuke urrutiago balego»

Ez da Andoni Egañaren kasua. Gustatu egiten zaio txapelketetako lehia; dena dela, «Euskal Herriko txapelduna izanda, Gipuzkoakoan parte hartzea baino eginkizun garrantzitsuagoak ditudala uste dut, ordezkartza lana betetzea, adibidez». Promozioarena ere garbi ikusten du: «1967tik 1991ra ez zen Gipuzkoako Txapelketarik izan eta ez zen ezer gertatu. 1991n egin zen, eta ez dakit banka sartzea izan zen, ez

baitzuen zentzu garbirik, baina aurtengoak bai: lehenengo aldiz bertso eskolako jendea trumilka iritsi da, eta badago hor 35 urte inguruko belaunaldi bat tapoi gisara jokatzeko duena. Hori konpontzeko bidea izan daiteke gu kanpoan geratzea».

Txapelketari neurria hartzen

ARGI utzi nahi izan digu bestalde, zazpi bertsolariren (hauek gain, Sarasuarrak eta Joxe Mari Lertxundi ere ez baitira lehian izango) erabakiak, «leben jonek egin zuen bezala, bakarka hartutakoak» izan direla. Eta Peñagarikanok erantsi: «Guk ez diogu txapelketari ezetz esan, txapelketa boni ezetz

Euzkitze: «Ez daukat bi urtean behin lehian aritzeko gogorik». (Argazkia: Sancho Egaña).

baizik. Bertsozaleak ulertuko al du ordea, Gipuzkoa-koa txapelketari balore bat emateagatik, promozioarena alegia, ez parte hartzea? «Bada garaia, jendeak obitu egin behar du, betiko seizazpi boriek gabe ere maila ona dago eta gu ez gara ezinbesteko liderrak», Peñagarikanok arrazoitzen duenez. Hau edo beste egin, jendeak denetik esango duela dio Egañak: «Joan bagina gazteei tokia kentzen ari garela, ez daukagula zer eginik, motibatu gabe goazela... entzun beharko genukeen; ez joanda berriz, kontrakoa. Hau guztia asumituta dago».

Gauzak bere onera ekartzea mesedegarria dela argudiatu digu Euzkitzek: «Niri ez dit batere graziazar eginen finala Belodromoan

izateak. Bertso munduaz kanpoko jende piloa inguratzen du, eta haize alde, kasualitatez ailegatutako jende zaparrada horrek ez nau batere asetzen». Nahiago ditu, mutil-kozkorra zela, Amuriza eta garai hartako jainko txiki haiek txalotzea Baldara joaten zireneko garaia: «Horretara bueltatzen ari garela ematen du. Boom handia pasatu da eta ondoren gertuko den jendea lehen ere hor zegoena izango da. Nik nahiago dut eskaini behar dudana apurra bertsozale horri eskaintzea».

Guztiarekin, zazpiok hartu duten erabakiaren inguruan ez da aurretik Jon Sarasuarekin sortutako iskanbilarik ezagutu, eta honen arrazoia aipatu digu Lizasok: «Nabiz eta bere ezezkoa ja-

zirelako. Gurekin ez ordea, jendea pixkanaka esaten ari baitzen».

Jokoz kanpora?

TXAPELKETA honetan ez aritzeagatik jokoz kanpo geratzeko arriskurik ez dakusa, bestalde, Lizasok: «Badira txapelketan ondo ibili direnak eta gero herriz herri tirarik izan ez dutenak, eta alderantziz. Txapelketa egun bateko gorabehera da, eta herriz-herriko aukera boriek aprobetxatu behar dira txapelketak baino». Erremesa aldatzeko ordua ere badela dio, alabaina, Peñagarikanok: «Orain izen berri batzuk sortuko dira eta deitu egingo diete. Orduan, guk plaza gutxiago egitea normala da, eta beharbada garaia izango da».

J.J. PETRIKORENA

«Ez zen logikoa, promozio hitza erabili eta guk galga jartzea gazteei»

SEBASTIAN LIZASO

URRIA

MARGARITA IRLA	94.500 Pta	Egoitza bakarrik
PUERTO RICO	112.500 Pta	Egoitza + gosaria
S. ANDRES IRLA	109.500 Pta	Egoitza + gosaria
CARTAGENA DE INDIAS	109.500 Pta	Egoitza + gosaria
VARADERO	99.000 Pta	Egoitza + gosaria
LA HABANA	112.900 Pta	Egoitza bakarrik
PUERTO PLATA	119.500 Pta	Dena barne
CANCUN	115.500 Pta	Egoitza bakarrik
EGIPTO	78.900 Pta	Pentsio osoa

Barne: Abioiez joan etorria + Irteera-helduera
trasladoak + Aukeratutako egoitza
erregimena

TEP Bidaiak
San Martzial 1
Tel: 42 00 71
Faxa (943) 43 09 13
DONOSTIA

TEP Bidaiak
Urbietia 59
Tel: 42 06 88
Faxa: (943) 46 46 15
DONOSTIA

Urriaren 31n betetzen dira Inazio Zuloaga hil zela 50 urte

Ukabilka pintatzeko grina

Bibarren jaio eta Madrilen hil zen Inazio Zuloaga, zezenketetan aritu, bere koadroak New Yorken erakutsi, Espainian pintore ibili eta Zumaian museo bat ireki zuen euskal pintore unibertsala. Bere arrastoari jarraitu diogu.

DATORREN 31n betetzen dira 50 urte Inazio Zuloaga pintore gipuzkoarra Madrilen hil zela. XX. mendearen lehen erdian izan den euskal pintore aipatuenetarikotzat jo daiteke. Bere ospea erraz zabaldu zen Espainia eta Frantzia osora. Ez alferrik, Madril, Erroma eta Parisen ikasi, eta azken honetatik bereziki, eraginik handiena jaso baitzuen.

Azken batean, abangoardia garaietan toki aproposan egoten jakin zuenez

San Telmoko ataria: Julio Beobidek egindako bustuari begira, Inazio Zuloaga, museoko zuzendaria. (A.: Alberto Eloseggi).

-orduko sistema politiko-sozialetik beti hurbil-, atzerriko eta bertako pintoreen artean zubi-lana egitea egokitu zitzaion.

Baina, ezeren aurretik,

pintore bitalista izan genuen. Bere hitzetan, «*Pinturan, indarrarekin batipat amets egiten dut, ukabilka pintatzea gustatuko litzaidake*». Gazte-gaztetatik ba-

tetik bestera ibili zen: Ingaterran eta Italian zehar Santiago Rusiñolekin. Geroago, 1895ean, Andaluziara joan eta Sevillako tauromakia eskolako ikasle. Zezenketan ere aritu zen, eta ondorioz, zezenen inguruko koadroak pintatu zituen. Bestalde, erretratugile oparoa izan zen; damak, 98ko belaunaldiko pertsonaia ospetsuak, toreatzaileak, nanoak, eta abarren erretratoak egin zituen. Hiri askotan pintatu eta hiri askotako erakusketetan parte hartu zuen.

Klasikoen jarraitzaile

VELAZQUEZ, Zurbarán, Goya, Greko eta beste pintore klasikoen jarraitzaile izan zen. Ildo honetatik, inpresionismoarekiko lotura hautsi zuen, errerealismo espainiarraren eskolari eusteko. Zumaian ere bizi izan zen, eta bertan, bere koadro eta beste pintore askoren koadroekin, gaur egun ere bere izena daraman museoa sortu zuen. Hala ere, Segovian egin zituen koadrorik ezagunenak eta ospetsuenak: «Los flagelantes»; «La víctima de la fiesta»; «La co-

Pertsonaia osoetsuak, toreatzaileak, nanoak eta abarren erretratoak margotu zituen, euskal gaiekin batera. Horra Inazio Zuloagaren bi aurpegiak. (Argazkia: Alberto Elosegí).

fradía del Cristo de la sangre; «Las brujas de San Millán», besteak beste.

Bestalde, azpimarratzekoa ere bada, bereziki Donostiako San Telmo museoaren sorreran eta Bilboko Arte Ederretakoaren garapenean izan zuen paper erabakiorra. Ez da kasualitatea lehenengoaren helbidea bere izena daraman plaza izatea, edota bi museoen atarian Julio Beobidek berari propio egindako busto bana aurkitzea.

Donostiako San Telmo museoaren kasuari dagokionez, Udalan zuen harreman zuzenen lekuko, adiskide handia zuen Jose Maria Sert-ek egin zituen bertako elizan dauden pintura guztiak ditugu, Udalak eskatu eta ordainduak. Zuloaga bera izan zen Serten kandidatek bultzatzaile nagusia, eta zortzi obretaz osatutako berak egindako bildumaren dohaintza dugu, gaur egun ere, areto bere-

zian bertan erakusgai dena.

Horrela ere, garaiko Euskal Herriko beste hainbat

erakunderekin bazuen harreman zuzena —lehenengo Eusko Gobernuarekin ere,

Proiektzio handiagoa zor zaion pintorea

BERE heriotzaren 50. urteurrenaren karira, Inazio Zuloagaren garrantzia goratzekoa dugu behin eta birritan. Bere belau-naldikoen artean oso pintore errekonozitua izan genuen Zuloaga, baita estatu espainiarrean eta Europa mailan ere. 1998ko korronteko pintoreen artean kokatzen du bere burua gehien bat, eta bere ikuspegia, nagusiki, garaiko Espainia beltzean. Besteak beste, Jorge Oteizak bere pinturetan euskal ikuspegi oso urria gertatzen dela kritikatu izan dio, batez ere ikonografi mailan, euskal ikonografia oso gutxi landu eta utzi zuelakoan.

EDORTA KORTADI

Arte aditua

Bestalde, bere obren eta lanen joskerari dagokionez, hots, barruko egituretan, hor badira beste ikuspegi batzuk aztertu beharrekoak, marrazkilari

eta berdin Espainia mailan ere; orduko sistema politiko-sozialak onartutako pintorea baitzen, enkargu asko jasotzen zituena eta hainbat erabakitarako itzal handikoa gainera.

Iragana eta etorkizuna

BERE obrari dagokionez, geografia eta kultur arlo nagusi oso desberdinak biltzen dira Zuloagarengan: besteak beste, Andaluzia, Segovia, Gaztela, Euskal Herria, Frantzia, Italia, Espainia... Eta errealitate honetatik abiatuta, gerora begira Zuloagak eduki dezakeen proiektzioa barruntatzera-koan, zail gertatzen da gerorari aurea hartzea, zaila Zuloagaren obra iraganari baino etorkizunari ote dagokion antzematea. Hortxe denon erronka!

Edozein modutara ere,

gisa gehienbat. Horretan, euskal ikuspegia askoz nabariagoa dela esan daiteke. Bere lanen lerroak, mediterraneoak ez, baizik eta (izkinadunak) quebradas-en bidez antzematen zaio euskal sena nabariagoa.

Labur esanda, Inazio Zuloaga ez zen batere aurrerakoia izan, eta XX. mendeko korrontek ez zioten apenas eragin. Pintore nahiko klasikoa izan zen. Edozein modutara, garbi utz dezadan, etorkizunari begira, proiektzio handiagoa behar duen pintorea dugu, gaur egun ematen zaiona baino handiagoa zalantza izpirik gabe!

-lehengoari begiratzuz gero, Zuloagarengan arrasto garbia aurki genezake.

Proiektzio unibertsala

HONEN harian, eta Donostiako San Telmon datorkeen Euskal Kulturarentzako Museolari begira, bestalde, Inazio Zuloagak punta-puntako papera bete lezake; gaur eguneratua, bere alde-rik interesgarrienetarikoa horixe litzateke, alegia, bere proiektzio unibertsalaren arrasto garbia. Zentzu honetan, eztabaida eta hausnarketarako ikurra bihur daiteke bere pintzela, esate baterako, bere obretatik ea zeintzuk diren euskaldunagoak eta zergatik. Hortxe eztabaidaren gakoa!

RAFAEL ZULAIKA
PATXI SARRIEGI

Zuloagaren errebasoa egiteko aukera ematen du San Telmoko bildumak. (A.: Alberto Elozegi).

bere ekarriaren nondik norakoen oinarria zehazteko-tan, euskal artearen proiekt-

zio unibertsalean koka lite-ke. Bere obrak horixe era-kusten digu lehenik. Euskal

arteak iturri askotatik edan behar duelako usteari eus-tekotan, gerora norabidea,

aizu!ren harpidedun izan nahi dut!

Izen abizenak.....

Helbidea.....

Tnoa.....P.K.....

Herria.....

Herrialdea.....

Bankua.....

Sukurtsal zk.....

Kontu zk.....

Urte osorako harpidetza:

Hego Euskal Herria: 6.300 pta.

Ipar Euskal Herria: 11.300 pta.

Atzerria: 11.3000 pta.

Diputazio kalea, 3 - 1.goa
40009 Bilbo - Tel. (94) 423 15 52

Zergatik ez duzu nire etxera etorri nahi?

Izara berriak ditut...

Ezin dut, Joxe Inazio. Gaez AIZU! berria irakurri behar dut!

«Joan Bautista Agirre Elola (1742-1823): Gizon eta apaiz eredugarri»

Asteasuko Agirreren lehen biografia

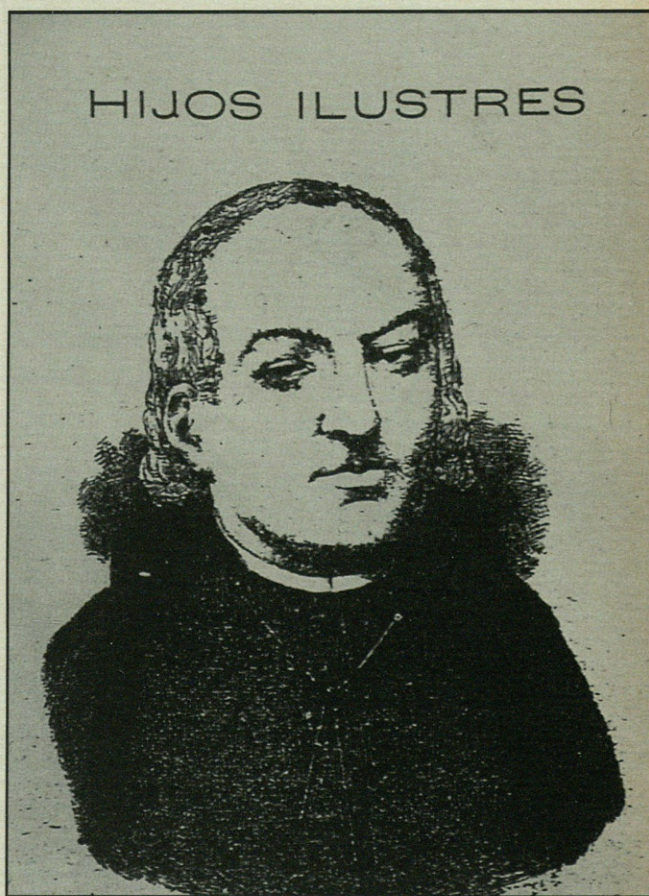
Asteasukoaren liburuak arras ezagunak dira euskal gaien zaleen artean, baina bere bizitzaren ilunpean zegoena. Hori bukatu da, ezen Pello Joxe Aranburu alkizarrak argitara eman baitu, Asteasuko Udalararen laguntzaz, idazle klasikoaren lehen biografia. Lan honetaz eta idazleaz jardun dugu jarraieko lerrootan.

LIBURU honetan gizon eta apaiz asteasuarra, Agirre eta bere garaiko Asteasu ikertu ditu egileak. Baserrietan barreiatutik bizi zen jendea, lau bailaratan, baina herri-gunean ere biltzen joan zen populazioa. Eraikuntza alorrean, kaletxeak, errota, udaletxe berria (garrantzitsua euskal arkitektura klasikoan) egin ziren, obra bikain eta baliotsuak, garaiko arkitektu prestijiosuenak zuzenduak. Eliz-parrokia-aren berrikuntza handi bat burutu zuen bere aurreko bikarioak eta hori zela eta auzi ugari etorri ziren, Agirre bera inplikaturik azaltzen da. Asteasuko biztanleriaren ogibide eta diru-iturriei buruzko apunteak ere bildu dira: bertako jendea ez zen baserritik soilik bizi, basogintza, ikazkintza, arotz eta hargin lanak, sagardogintza... Bertako beste zenbait

erakunde (notaritzak, herri-eskolak, eta beste) eta udal zerbitzuen berri ere ematen du. Agirre sendiaren gorabeherak datoz gero eta Juan Bautista herriko apaiz izan zeneko berri zehatzak, bere tesiarekin bukatzeko.

Aurkikuntzak eta ondorioak

«*BADIRUDI, batetik, garairako apaiz langile, saiatu eta jantzia izan zela batez ere eliza gaietan, ezin abaztu bere goi ikasketak. Bestetik, pertsona irekia (nabiz eztabaidatsua izan ere), herriko gidariekin hitzeko gizona eta orekatua, herritar xebeak eskolatzearen alde sutsu jokatu zuena. Bere ideiak eta apezak defenditzeagatik balaz zauritua eta zokoratua izan zen, baina hori zela eta inoiz ez omen zen damutu*», aipatu digu Pello Jose Aranburuk.

Bere ideiak eta apaizak defenditzeagatik balaz zauritu eta zokoratu zuten frantsesek, baina ez zen damutu horratio.

Autoreak aurkikuntza interesgarriak egin ditu bilaketa honetan eta «Fontes» eta «Nafarroako Koaderno»-etan emango ditu. «Gipuzkoako Klerikoen mantenu egokia, 1804» deritzona, bata, zei-

nean apaizen mantenurako behar zenaz (eta lortzen ez zutenaz) mintzo zen Aranburu. Etnologia-etnografia aldetik kurioak. Bestea, euskal idazleak idazteko baliatu zuen liburutegiaren

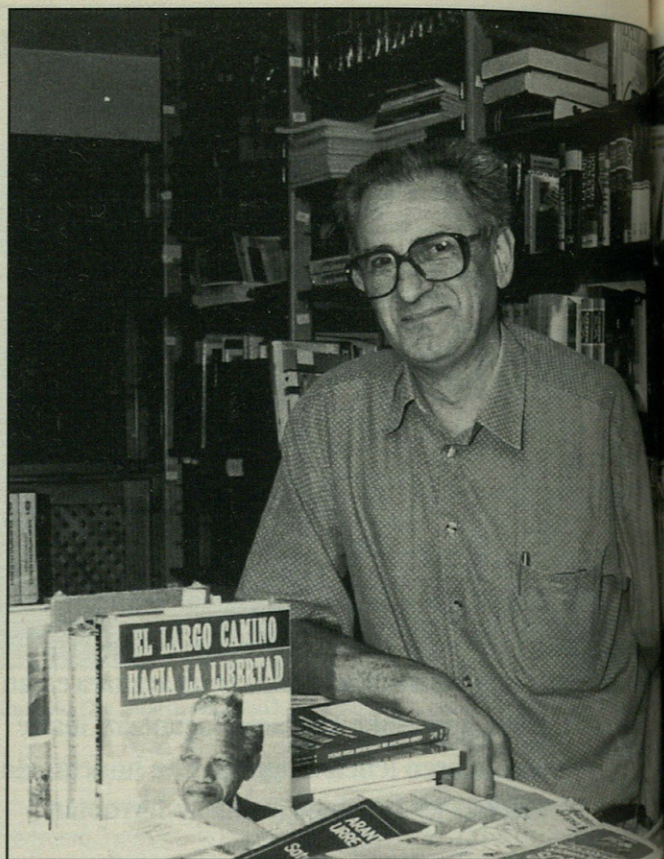
Agirre Elola delakoa

JUAN Bautista Agirre Elola Asteasun jaio zen 1742ko ekainaren 2an, guraso larrauldarrengandik. Zazpi senide izan zituen eta Jose Antonio bere anaia apaiz eta doktorearekin bizi izan zen. Aipamen ezberdinak egiten zaizkio Juan Bautistari: Agirre-Andia, Asteasuko Agirre, J.B. Agirre... Baina amaren abizen Elolak pisu handia ukan zuenik ezin uka. Zerbait izan bazen bigarren abizenari zor zion. Amak bazuen Amerikan anaia bat, Inazio Elola, eta honi esker Agirretarrok ekonomi egoera lasaia gozatu zuten: iloba apezarentzat kapelania sortu zuen Larraulen eta dirupartida ugari jaso zituzten. Agirre sendiak harreman handiak izan zituen Amerikarekin, beste osaba bat Venezuelako bidean hila zen eta Juan Milian anaia ere hara joana.

Juan Bautista eta Jose Antonio anaiak Zaragoza, Iruñea, Valladolid eta Madrilén burutu zituzten ikasketak. 1763an batera

hartu zuten lehen tonsura Iruñean; J.B.k karrera amaitu eta 1765an apaiztu zen; anaiak unibertsitatean jarraitu zuen, doktoratu eta 1770eko hamarkadan Oñatiko Unibertsitatean lege-katedran irakatsi zuen. 1770ean Juan Bautista eta 1783an Jose Antonio, Asteasuko benefiziari izendatu zituzten. J.Bk, zenbait lanen ondotik, Gipuzkoako Artzapezgo Nagusiko karguak izan zituen mendearen azken aldera, sarritan apezan diputatu hautatua izan baitzen.

J.B. Gipuzkoako Artzapezgo Nagusiko diputatu nagusi izan zen 1800- 1815 urteetan eta 1803- 1823 tartean, berriz, Asteasuko erretoare. 1803an «Confesioco eta Comunioco Sacramentuen gañean Eracusal-diac...» argitaratu zuen eta 1850ean apaizentzako «Eracusal-diac», berriz, lau liburukote. Konbentzio eta Espainiako Independentzia gerlek seriozki markatu zuten. 1823ko ekainaren 17an hil zen.

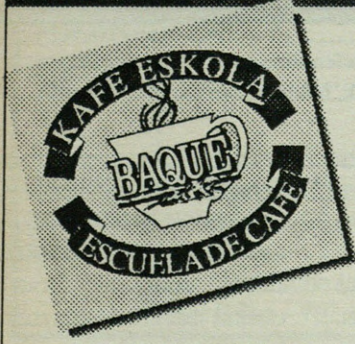
Pello Joxe Aranburuk Joan Bautista Agirre idazle klasiko eta bere garaiko Asteasu ikertu ditu lan honetan.

gaínean. Liburu gehienak erlijiosoak zituen, baina baita profanoak ere, historia, geografia, zuzenbide, hizkuntza aniztuneko hiztegiak, literatura eta euskal gaiezkoak.

Pello Joxe zenbait ondorioetara iritsi da: «Bere lehen 'Eracusal-diac' argitara-

tzean, apaizen artean aitzindari bilakatu zen. Horren literatur balioez aparte, euskal idazle, sermoilari, garaiko eliz-oratoria onena egiten zutenen lagun-min egin zen». Mendiburuk eskuizkribuak utzi zituzten hiltzean, Mogel oso laguna zuen, Añibarroekin harre-

BAQUE KAFEAK ESKEINITAKO ARGIBIDE KAFEZALEAK

Afrika kontinentean Robusta Kafea hazten da bereziki, gorputz sendoa du eta zapore gogor eta mikatza. GINEA, SIERRA LEONA, BOLIKOSTA, GANA, TOGO, BENIN, NIGERIA, GABON, KONGO eta ERTAFRIKAR ERREPUBLIKAN hazten da. Kafe hau, neurri txikian erabiliz gero, osagarri bikaina gerta daiteke Kafe SUABEen nahasketa on batean. BAQUE KAFE suabe... suabea

Poz handia ematen digu kafeaz dakigun guztia zure esku jartzeak.

Goierriko beterritarra

URTEBETE ez da Agirre-
ren bizitzan arakatzen hasi
zela Pello Aranburu. Alki-
zar honek, Larraul eta As-
teasarekin lotura handiak
izan ditu txikitatik. Gaz-
terik irten zen, ordea, Do-
nostiako Seminarioan
ikastera; 61ean apaiztu,
eta geroztik Goierri-
n eman ditu hurrengo ur-
teak, apaiz-langile, Herri
Gaztedian, «Goierriko
Euskal Eskola» eta Maizpi-
den irakasle... Lazkaoko
Euskaltegi horretako zu-
zendaria izan da Dionisio
Amundarainen ondotik
90-94 artean, erretiratu
den arte. Lazkaon bizi da
eta apaizgoa utzi ez badu
ere, ez du apenas ejerzi-
tzen.

Antton Idiakez, Marian
Bidegain eta Inaki Rezo-
larekin batera talde lanean
aritu da Aranburu. Iaz-
koan «Gerriko Ikerlan
Sariketa»-ra lanik aurkeztu
ez bazuen ere laukote ho-
nek, J.I. Gerriko, Klaudio
Otaegi eta Juan Inazio Iz-
tuetari buruzko ikerlane-
kin sarituak izan dira au-
rreko edizioetan. Goierri-
ko euskal klasiko horien
peskizan zenbiltzela, As-
teasuko Agirreraren errefe-
rentzia eta aipu mordoa
jasotzen zuten, han eta he-
men. Lazkao eta Estibaliz-
ko beneditarren lanetan
zenbait gauza xume, «Eus-
ko Bibliographia»-tik atera
zituen Asteasukoaren
«Eracusalduak».

Baina aurrera egiteko
erabakiorrena Donostiako
Seminarioko Artxiboan,
«Korriedo»-ko artxibo nahi-
ko itxiak iriki zitzaizkiola
izan da. Asteasuko Udal
Artxibategia, Donostia eta
Iruñeko Elizbarrutietako
historia artxiboak, Gipuz-
koako Artxibategi Oroko-
rra eta Protokoloena ere
eta beste zenbait artxiba-
tegi (Zarauzko frantzis-
kotarra, Arantzazu,
Lazkaokoa...) miatu ditu.
Pello Joxe Aranburuk ba-
karka egin eta bere kabuz
argitaratu du lana, Astea-
suko Udalaren diru-ba-
bespe osoan. Imanol Goi-
koetxearen Asteasuko
mapa eder bat dakar libu-
ruak gehigarritzat.

manak izan zituen eta Ko-
riedoetan (apaizen bilku-
retan) diputatu nagusi zen
garaian biltzen zirenak eus-
kal lanak idazten hasi ziren:
Mutiloako Gerriko eta
Amundarain, Hernaniko
Iturriaga, Beizamako Otae-
gi. Gertakizun horien guz-
tien erdian Agirre Asteasu-
koa zebilen; beraz, modu
askotara eragin zien XIX.
mendeko apaizei beren ser-
moiak euskaraz lantzen has-
teko.

Euskara-jakintza

MITXELENAK inoiz esan
bezala, euskara-jakintzan
geroztiko Lizardi adina ba-
zen Juan Bautista Agirre As-
teasuko erretorea. Hizkun-
tzaren maisurik handiene-
takoa. 1880az aurretiko
aroko gipuzkoar idazlerik
hoberena, agian, Aita Villa-
santeren ustez. Asteasuko
predikalari bikaina, etorri

handikoa eta poliglota ere
bazela esan daiteke. Ser-
moilari frantsesen liburueki-
ko joera zuen. Oratoriaren
arte ongi ikasia. Idazlanak
aztertu ez baditu ere, «axa-
letik eta komentario batzuk
egin obi dira, baina azter-
keta sakonik ez dago, nik ez
dut aurkitu behinik-behin
filologoren batek eginiko be-
re estilo, gramatika, lexiko,
eta abarri buruzko tesirik»,
dio alkizarrak. Zarauzko
misiolariak lagun zituen eta
bere liburutegia haiei eman
zien. Haiek bezalatsu, ha-
ragikeriaren aurka sutsu hitz
egin eta idazten zuela eta
hori topiko bihurtu bada
ere, zazpigarren manda-
menduari buruz, apaiza guz-
tiek ziotena modu beretsuan
zioela diosku. Beste batzuk
ez bezala, ordea, usuraren
kontra agertzen da.

JON ARANO

1973tik bideak idekitzen
Hasi ginenetik helburuak argi
Lurralde mugak gaindituz
Hizkuntzaz gogoak elkartuz
Hego eta iparraldeko lankideez
Erdizka osaturik lantegia
Gaurko eta biharko beharrer
Erantzuna emaitako gertu.

INDUSTRIA ELEKTRONIKA
OSAGAI ETA ELEKTRIZITATE
HORNITZAILEAK ARLOETAN

IRAT

Tel. 07/33 59 20 03 82 - Fax: 07/33 59 20 46 39
BEHOIA BIDEA 26 - 64700 HENDAIA

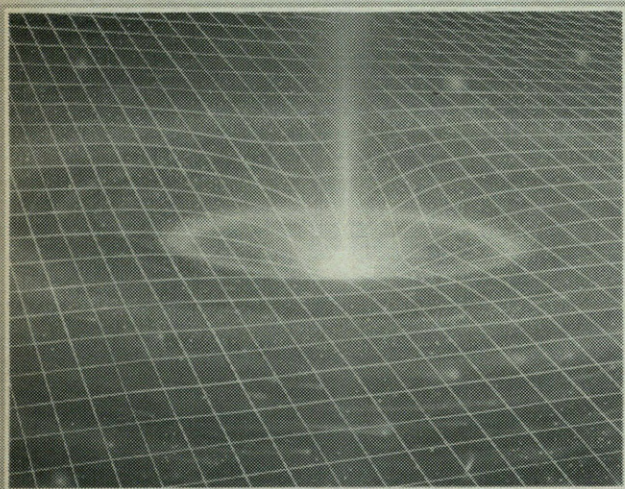

PENTSAMENDU GARAIKIDEA

DENBORAREN HISTORIA LABURRA

(BIG BANG-ETIK ZULO BELTZETARA)

Stephen W. Hawking

UNIBERTSOA ETA DENBORAREN AZTERKETA. (Hawking-ek kosmoaren sekretuetan murgiltzen gaitu, azkeneko urteetan arrakasta ikaragarria izan duen liburuaren bitartez).

ANTROPOLOGIA. (Mitologiak aztertuz, zibilizaziotik urrun bizi diren herrien irakaskintza ernagarriak aurketzen dizkigu Malinowski antropologoak, era zuzen eta ulergarrian).

GARUNAREN EBOLUZIOA. (Carl Sagan zientzilari ospetsuak giza adimenak 5.000 milioi urtetan zehar egindako bidaia aurkezten digu).

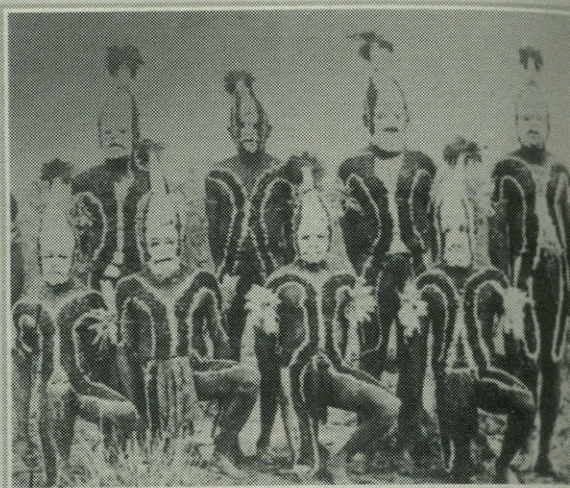
LIBURUDENDETAN JADANIK!!**GAIK ARGITALDARIA**

PENTSAMENDU GARAIKIDEA

MAGIA, ZIENTZIA ETA ERLIJIOA

(MITOA PSIKOLOGIA PRIMITIBOAN)

Bronislaw Malinowski

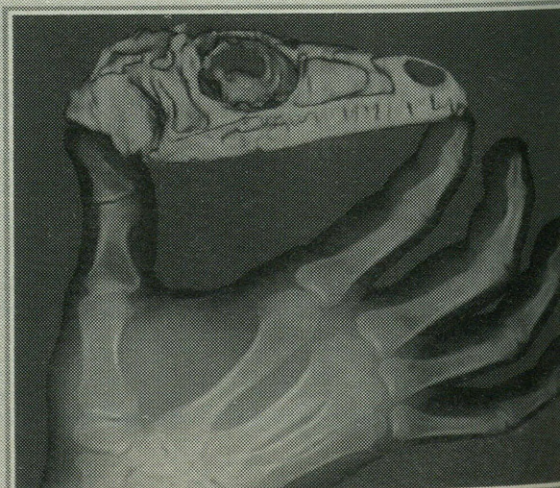

PENTSAMENDU GARAIKIDEA

EDENGO HERENSUGEAK

(GIZA ADIMENAREN EBOLUZIOAREN
BURUZKO ESPEKULAZIOAK)

Carl Sagan

LIBURUAK

**«ZIENTZIA BIOGRAFIEN
BIDEZ»**

INAKI AZKUNE ETA PILI
KALTZADA
ELHUYAR, 239 or.

Liburu honetan munduko historian zehar famatu izandako ehun zientzilariren biografiak eskaintzen zaizkigu; hasi antzinatekoetatik eta Erdi Aroan, Aro Modernoan zein Garaikidean nabarmendu direnetaraino. Biografi hauetako bakoitzean, batetik pertsonaia denboraren eta espazioaren arabera kokatzen da eta bestetik bere bizialdian landutako zientzi arloaren berri ematen da. Einstein eta Elhuyar bezalako zientzilariren biografiak irakurritz, zientziak mendetan zehar nolako garapena izan duen jakiteko aukera duzue ●

**«ELHUYAR ZIENTZIA
ETA TEKNIKA»**

1995EKO URRIA. 100. ZK.
60 OR.

Zientzia eta teknika arloak

euskaraz aztertzen dituen aldizkari bakarrak -edo ezagunena behintzat- ehun zenbakiko etapa luzea bete du. Suposatzen dugu ez dela batere erraza izan bide hau egitea, hileroko ale berria salgai jarri eta beti erosle-kopuruaren beldur ibili beharra, baina benetan txalogarria da orain arteko ahalegina. Hau guztia dela eta, 1974an abiatu zirenetik orain arteko ibilbidea dossier batean bildu dute, omenaldi moduko bat eginez. Baina hileroko gaiak eta atalak ahaztu gabe, oraingoan ere eutsi diote gogotik lanari. Zorionak! ●

RITXI LIZARTZAREN BEGIETAN

**Erdal produkzio baten ordain
behar-beharrezkoa**

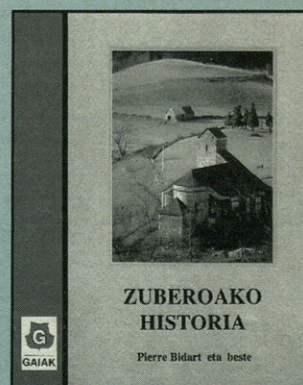
Liburu hau orain urtebete Baigorriko Izpegi argitaletxeak kaleraturiko «Le Pays de Soule» lan-bildumaren euskarazko edizioa da. Txalogarria da Gaiak lan interesgarri hau itzuli eta argitara emateko hartu duen erabakia, bertan diren kolaborazioak oso interesgarriak direlako. Baina urtebetean bi bertsio eta bi argitaletxe ez da batere normala.

Errua, prebisio-eza, utzikeria, laguntza-ezaren ondorioa... Ez dakit zer den, baina ez da batere logikoa liburu honekin gertatutakoa. Izan ere, pentsa liteke bilduma honek, Ipar Euskal Herriko liburu-produkzioari begira, berebiziko zortea izan duela: zenbat eta zenbat liburu argitaratzen ote dira frantses hutsean Bidasoaz gaindi eta bertakoek euskaraz irakurtzeko aukerarik ez izateaz gain, Hego Euskal Herrian ez dira ezagunak frantsesez idatzi izan direlako. Ez dut esan nahi Izpegiren errua denik, oso baliapide

urriekin Ipar Euskal Herriko produkzioari berebiziko bultzada eman baitio, eta ulergarria baita salmenta handiagoa izango dela frantsesez euskaraz baino.

Zein liteke bidea horrelako liburuak hasieratik euskaraz idatziak izan daitezen? Ez da erraza. Betiereko babes-eskaera erakunde publikoei, Ipar eta Hego Euskal Herriko argitaletxeen arteko lankidetzak hitzarmena, idazleen beren konprometua... Eta hau guztia zergatik? Nere ustez, edozein libururekin jokatu beharko litzateke horrela, baina honakoa oso adibide adierazgarria da. Ipar Euskal Herriko idazle esanguratsuenak bildu dira Zuberoaren sancta-santium den liburu garrantzitsu hau frantsesezko originalean idazteko: biltzailea den Pierre Bidart, Jean Haritxelhar, Txomin Peillen, Beñat Oihartzabal, Mayi Milhou, Christian Desplat, Pierre Hourmat, Pascal Palu eta beste.

Ohiko topikoetatik urrun, norbaitek

**«ZUBEROAKO
HISTORIA»
ASKOREN ARTEAN
GAIK**

Euskal Herriko herrialde honi buruzko informaziorik nahi badu, liburu hau nahitaezko erreferentzia izango du. Lan sakona eta mamitsua da, ezaguna egiten ez zaigun informazio ugari biltzen duena.

«ANNE HEMEN, SELIMA HAN»

MARIE FERAUD

ITZULPENA: AGURTZANE
ORTIZ DE LANDALUZE
ALFAGUARA, ZUBIA
109 or.

Marie Feraud idazle frantziarrak haurtzarora Marokon eman ondoren arabiarren bizimoduaz eta haien kultura aberatsaz maitemindu zen. Frantziara itzultzean emigrante arabiarrek bazterturik bizi zirela ohartzean liburu hau idaztea erabaki zuen.

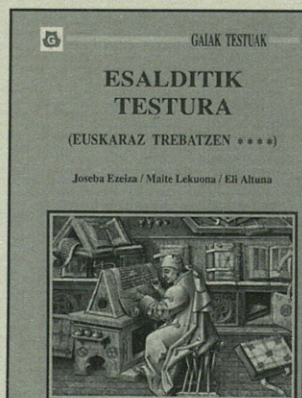
Selima neska gaztea Marsellan jaioa da, baina bere gurasoak algeriarrak dira. Lehen pertsonan idatziz, Selimak bere bizitza goitik behera aldatuko duten zenbait gertaeren berri ematen digu ●

«ESALDITIK TESTURA (EUSKARAZ TREBATZEN)»

JOSEBA EZEIZA, MAITE LEKUONA ETA ELI ALTUNA

GAIK ARGITALDARIA

Liburu honek euskara ikasten eta sakontzen ari direnei idazten trebatzeko bidea eskaini nahi die. Esku-liburu didaktikoa duzue, beraz, esku artean: euskalduntzeko eta alfabetatzeko goi mailatan ari diren ikasle-irakasleoi zuzendutako idazmena lantzeko programa garatua alegia. Liburuak bi zati ditu. Lehenean testu sorkuntzarako dauden oinarritzko arazoak gaintitzen laguntzeko diseinatutako lanprograma dago. Bigarrenean, esposizioen eta gutunen egitura, estiloaren arazoak eta inguruko beste gai asko agertuko zaizkizue ●

«ZORIONTASUNA»

EPIKURO

ITZULPENA: CRISTINA
LASA ETA JAVIER
AGUIRRE
IRALKA EDITORIALA

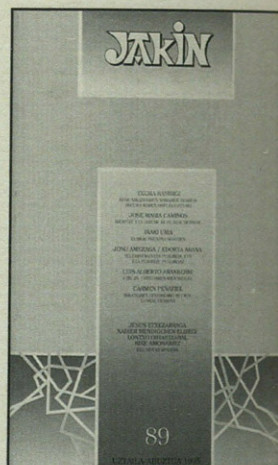
270. urtean, Epikuro Atenasen eta Helade osoaren gainbeheraren lekuko izan zen. Etengabeko liskar sozialak eta polisen independentziaren galera gertatzen ziren bitartean, hiritarrek talde bezala galduak zituzten ondasunak, gizabana-koaren baitan garatzen saiatu zen. Menekeori idatzitako gutuna eta Iritzi Gorenak testuak jasotzen dituen liburu honetan, zoriontasuna lortzearekin zer ikusirik duten gai batzuk irakur daitezke, fisika eta kanonika gaiekin batera ●

«JAKIN»

1995eko

UZTAILA-ABUZTUA

Hego Euskal Herriko komunikabideek Francoren diktaduraren ostean egin-dako bidearen azterketa eskaintzen du «Jakin» aldizkariak, bigarren aldiko 89. zenbakian. EHuko bost irakaslek eta komunikabideetako bi profesionalak prentsa idatziaren, telebistaren eta irratiazen azken hogeitun balantzea egiten dute. Txema Ramirez, Jose Maria Caminos eta Inaki Uriak prentsa idatziaren azterketa egiten dute. Luis Alberto Aranberri, Josu Amezaga eta Edorta Aranak Euskal Telebistaren ekarpenei buruz idazten dute eta Carmen Peñafielek irratigintzaz ●

**SOLUZIO
GRAFIKOAK**

ANTZA
Maisuen Eskutik

**SOLUZIO
GRAFIKOAK**

Zirkuitu ibilbidea, 1 eta 2 ☎ 37 15 45 - Faxe 37 34 03 • Lasarte Oria 20.160

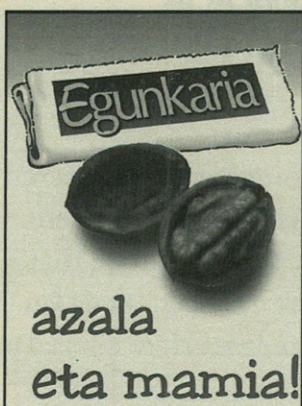

«MAIATZ 24»

«Maiatz» hiruilabetekariak bere 24. alea kaleratu du. Euskal kultur mundu, sor-kuntza edo hedapen mailan uda honetan mugimendu lasterrean ibili ondoren irakurleak zer irakurri izateko ipuin, narrazio eta olerki ugariren eskaintza zabala aurkezten zaigu. Udako zer-bait eman nahian Eñaut Etxamendi, Ur Apalategi, Jon Erbin, Mailuix Legorburu eta Markuleta idazleek beren kontalari testu gozoez laztantzen gaituzte. Hauekin batera 1995eko 'Berako Lore Joko idazlan lehiaketa' ren ohiartzuna ezagutzeko parada ere ematen du liburu honek, bertan sarituen idazlanek egun duten maila jakiteko aukera ematen duelarik ●

«AZALA ETA MAMIA» EUSKALDUNON EGUNKARIA

Informazioa guztia euskaraz ematen duen egunkari bakarrak bost urte bete ditue-nean hamar minutu irauten duen bideo hau ateratu du. Aurpegi berri batekin dator-kigun honetan «Euskaldu-non Egunkaria»-k izan duen bilakaeraren inguruko informazioa ematen zaigu. Bideo honetan bost urte haue-tan zehar egunkarian ateratako argazki ugari azaltzen zaizkigu musika eta hitz goxoez lagunduta. Egunkari honek bete nahi izan dituen helburuak esplikatzeko zaizkigu. «Euskaldunon Egunkaria»-ren bidez euskal-duna euskaldunago bizi daitekeela esaten zaigu, errealitatea beste modu ba-tean eskainiz ●

«SAGITARIO» FELIPE JUARISTI DESCLEE DE BROUWER 109or.

Zaldiak dira ipuin honetako protagonistak. Zaldiak baitira animalien artean ederren eta arinenak. Zaldiaren eta zezenaren arteko lehia, gerrara joan nahi ez zuen zal-diaren abenturak eta ilargiaz maitemindurik dagoen zal-diaren sentipenak ezagutu-ko ditugu. Argitu ezin diren misterio eta istorioekin da-torkigu oraingo honetan Felipe Juaristi. Kazetaritza lanekin hasi, hiru poema li-buru argitaratu, kontakizun eta nobela bat idatzi eta 1992ko Lizardi Saria irabazi ostean liburu hau idatzi digu ●

«ZER IRAKURRI... ...HURA IKASI»

SEVE CALLEJA, JUAN MANUEL ETXEBERRIA ETA BEGOÑA GARAIZAR IBAIZABAL 175 or.

Oraingo honetan ere eus-keraren erabileraren ingu-ruko liburu baten apustua egin du Ibaizabal argitale-txeak. Baztertzen den bara-tza berehala sasi bihurtzen denez eta erabilia ez den hizkuntzak ihes egiten due-nez eskolatik nahi dute eus-karaduna hezi, zer irakurri... hura ikasiaz. Euskararen inguruko liburu interesgarri honetan euskal idazleen tes-tuak, olerki zoragarriak, pertsonaia ezagunen ingu-ruko berri eta elkarizketak, bertsoak, euskalkien ingu-ruko kontuak eta denbora-pasa joku ugari aurkituko dituzue ●

Hontza
LIBURUDENDA

Okendo kalea, 4
Tel. 42 82 89 Faxa: 43 12 56
20 004 DONOSTIA

Promozioa neurri batean soilik dela eraginkorra esaten du Natxo Sainzek. (A: A. Elozegi).

Begiradak harrapatzen

ETBk «Txorimania» saioa estreinatu du. Bertan aste guztian zehar ikuslearen arreta lortuko duen telebistako programazioa agertzen da larunbatero. Irusoin produktora izan da proiektu hau aurrera atera duena, eta lan honetaz gain telebista guztiko sustapena ere berak egiten du. Ez da lan erraza ikusleak programa batera 'erakartzea', baina produktora honetako jendea hori lortu nahian dabil azken bi urte hauetan.

ETBk programa berri bat estreinatu du. «Txorimania» izena du eta ETBko bi kaiteen programazio aurrerapena eskaintzen digu.

Formula berria erabili nahi izan dute bertan, eta horregatik ez du aurkezlerik izango. Lan berritzaile hau Irusoin produktorak egin du, eta bertako lankide den Natxo Sainz-ek honela esan digu: «Aurkezlerik ez edukitzeak errealizazio mailan

erronka handia edukitzea esan nahi du. Off-eko abotsa eta irudi lanketa baundia egin beharrean gaude, honela aurkezpenean galtzen duguna grafismoarekin irabazten dugu».

Honelako berritasun batek zer nolako erantzuna izango duen jakitea ezin dela argi utzi digu Natxok: «Aurkezlerik gabe, guztia irudien bitartez azaltzea nekagarria bibur baitaite-

ke. Hala eta guztiz ere, gu monotoniari ihes egiten saiatu gara irudiei balako erritmoa ezarritz. Gure helburua jendeak telebistako asteroko planifikazio orokor bat egitea da, jendeak aurrez zer dagoen jakin dezala».

Saioak promozionatzen

Ez da saio hau Irusoinen promozioan egiten duen lan

bakarra. ETBko gainontzeko promozio guztia ere egiten dute. Promozio hau telebistako saio garrantzitsuei egiten zaien minutu pare bateko inguruko iragarkiak dira. Bertan irudi erakargarrienak eta beste hainbat bitarteko erabiltzen dituzte jendeak saio hori ikus dezan. Baina zein prozesu jarraitzen du? «Lehenik eta behin ETBk eta produktorak zer nahi duten eta nola erabaki behar dute. Behin hori erabakita eta ideia edukiz gero, gidoia egin eta gauzatzea da. Mila erataria egin daiteke: programa beraren irudiak sartuz, errotuloak erabiliz edo jendearen parte hartzea bilatuz. Irudiak post-produzitu eta lana emititzea besterik ez da geratzen».

Irusoin ekoiztetxeak bi urte baino gehiago darमतza lan honetan. Aurretik ETBk berak egiten zuen bere promozioa K-2000 estudioan. Natxo bezala gaur egun Irusoinen daude garai batean ETBn lan egiten zutenak. «Emaitzak berdintsuak dira bietan. Beharbada gauza batzuk hobetu egin dira teknologi aldetik, aipatu du Natxok.

Honelako lan bat egiteak badu eraginik. Produktua saltzean promozioak asko laguntzen duela esaten digu Irusoingo lankideak, baina azken batean ikusleak aukeratu egiten duela ere aitortu digu. «Produktua saltzeko garaian promozioak laguntzen du, baina produktua bera ere ona izatea ezinbestekoa da». Honela, lan honetaz etekin handienak dituztenak kirolak dira ETB-lean, eta bigarren kaitean berriz filmeak.

IDOIA TORREGARAI

Joseba Gardezabal: «'64' errealitatearekin bat dator»

Joseba Gardezabalek denetarik egin du telebista munduan; iragarkiak, dokumentalak, telesailak, urte zaharreko saioak... Telebistan denboraldi bat baino gehiago daraman «64» telesailaren zuzendaritzan dabil azkenaldian buru-belarri.

Zein da «64»en gatza eta piperra?

Jubilatuak protagonista diren komedia da. Bizitza osoan lanean jardun ondoren familiak abandonaturik zahar egoitza batean utzi dituzten erretiratuen gora-beherak. Komedia egin dugu, beraietaz baino beraiekin barre eginez

Euskal Herriko erretiratuentuen benetako mun-

dua islatzen al du saio bonek?

Hala esan didate jubilatuek. Telesailean gertatzen denak zahar egoitza batetan benetan gertatzen dena azaltzen du, beraien arteko ikusiezinak, elkarri egiten dizkioten alukeriak... Benetan gertatzen dira, baina «64»n umore klabean daude. Egia esan, hasieran ia kasualitatez islatzen zuen, gidoigileak ez

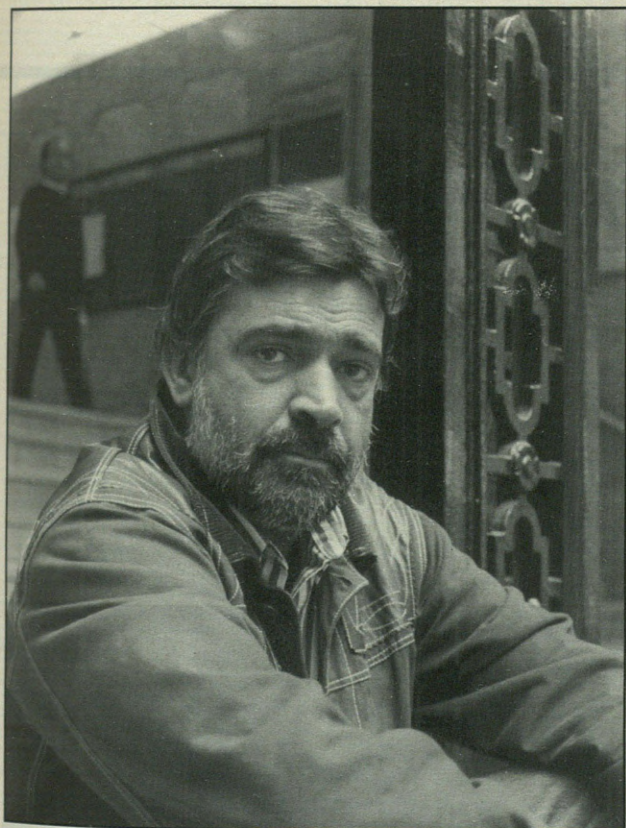
baitaude egoitzetan sarturik egun osoan. Hasieran gidoian grazia egitearren gauza batzuk sartzen ziren eta errealitatearekin bat zetozen, orain ez da kasualitatea, kapitulu asko baitaramatzagu.

Bikoiztua izateak ba al du eraginik kalitatean?

Jendeak ez daki benetan grabatzen duguna erreferentzi soinu dela, ez euskeraz ez erdaraz. Aktorea erdaraz ari bada eta gero euskarara bikoizten baldin badugu sinkronitatea bakarrik galtzen da. Ez daude erdaraz edo erdal pentsamenduaz burutuak, gidoiak guztiz baliagarriak dira. Zuzeneko freskotasuna galduko du agian, baina hori grabatzen den hizkuntzaz gaindi dago.

Zer eragindu telebistan lana egiten obitu gabe dauden aktore multzo jubilatuekin lan egiteak?

Bi gauza: bata aktoreentzat, lehen profesional ez zirenak orain profesionalak dira. Bestea guretzat, pazientziaren errealitatea ezagutu dugu, eta maitasunez diot hau. Haurrekin lan egitearen modukoa izan da, testua ahazten zitzaien, ez zuten sekuentziaren nondik norakoa ulertzea... baina gero eta hobeago egiten dute.

«Orain, profesionalak dira '64'koak». (Arg: Marisol Ramirez).

TXORI BATEK

ESAN DIGU

Estreinaldiak ETBko «Zine Oro»n.

ETBn igandetan ematen duten «Zine Oro»n hemendik aurrera estreinaldiak izango dira. Orain artekoak ez bezala, telebistan ikusi ez ditugun filmeak ikusi ahal izango ditugu. Adibidez, «Grem-lins II», «Star Trek II»... Iaz «Hook», «Wilt», eta antzeko filmeekin egin zutenaren ildo beretik jarraituz, bikoizketa eta gidoien egokitze arloan aha-lerin berezia egin dute oraingo filmeetan ere.

«Euskadi Gaztea» abendura arte oraingoz.

ETB eta beste telebis-tak audientzi neurketen menpe daude. Audientziaren gora-beherak saio bat mantentzea edo ez erabaki dezakete. Gauza bera gertatzen da telebista-ko «Euskadi Gaztea»-rekin, abendura arte iraungo baitu oraingoz, eta duen audientziaren arabera ekai-nera arte mantendu edo ez erabakiko da.

Euskal herritarrek informatibo zale

Sofres, audientzia neurtzaile den enpre-sak eginiko ikerketa-ren arabera, euskal herritarrok telebista-ren aurrean igarotzen dugun denboraren laurdena informatiboak ikusten izan ohi da.

ARRITXUZELAIA

■ **«Amama sukaldari» euskal sukaldaritzaren sustraieratik.** «Euskal Herri» dokumental saio bikoaina egiten duen ekipo berak eginiko sukaldaritzako saioa ikus daiteke larunbatero. Ez da Subijana edo Argiñanoren tankerako saioa, bertan herrialde bakoitzera hurbildu, etxeokonde eta sukaldaritzako zaleen bidez antzinako pastetxa, bisigua edo ogi mamiak nola pres-

tatzen ziren ikusteko aukera izango dugu. Sukaldaritzako herrikoari buruz zerbait gehiago jakin nahi duenak, larunbatero du aukera. (Larunbata 28, 13.30etan)

■ **«Casper» marrazki bizidunak «Superbat telebista»n.** Duela gutxi Euskal Herriko zinematikietan ikusi ahal izan den «Casper» filmaren aitzindari diren marrazki bizidunak Euskal Telebistan ikus daitezke larunbatero. Datorren larunbatean «Katakumea» eta «Sorgin ordua» deituriko bi atalak izango dira Joxe Felipe Auzmendik aurkeztu duen «Superbat telebista» saioan. (Larunbata 28, goizeko 10.15etan)

■ **«Kaleko legea» telesaila gauero.** Vietnam eta inguruko gora-beherek hainbat filme eta telesailentzako argumentua eman dute, baita «Kaleko legea» telesailere-

rako ere. bertan Vietnameko guda amaitu zenetik hogeitau urte pasa dira eta orduan lagun minak egin ziren talde bereziak ofizial beltzak eta gazte zuriak elkarrekin topo egiten dute. Gradyren herrian orain bi hamarkada izandako sarraskiaren erruduna aurkitzeko eta kaleetan justizia zabaltzeko elkartzen dira. Horrelako abenturak gustoko dituztenentzat, egunero gauerdigauran.

■ **«Scott Handia!»ren abenturak.** Ostiralero «Euskadi Gaztea» saioaren barnean «Scott Handia!» telesaila izaten da. Scott Melrod izeneko gaztearen abenturak eta honek dituen ametsak kontatzen ditu. Ostiral honetan «Allisonen agenda» atala ikusi ahal izango dute ikusleak. (Ostirala 27, arratsaldeko 15.40tan)

■ **Tolosako Nazioarteko Abesbatz Lehiaketa zuzenean.** Urtero Tolosako herrian egin ohi den Nazioarteko Abesbatz Lehiaketaren XXVII. edizioari tartea eskeinitzeko diote Euskal Telebistan. Azken ekitaldia hau izango da zuzenean emango dutena, hau jarraitzea nahi duenak, asteazken eguerdian izango du aukera. (Asteazkena, hilak 1, eguerdiko 11.25etan)

Z A P P I N G

«Euskaraz onena!», gazte saio berria ikusgai izango da Bilbo Telebistan

«Euskaraz onena!» gazteen saioa oraintxe jaio berria da. Bilbo Telebistak egin duen euskararen aldeko lehen apustua dugu berau. Bidea, ordea, ez da samurra izan. Duela hiru bat urte hasi ziren proiektu hau martxan jarri nahian, baina diru faltak jaiotzea atzeratu egin du. Argi zuten jende gaztea erakartzeko bideo-klipek ezinbestekoak zituztela, baina emateak disketxeek eskatzen dituzten eskubideak ordaintzea esan nahi zuen. Eskatera asko egin zituzten eta azkenean Eusko Jaularitzak baieztokoa eman eta programa irten da.

Saio honen helburua haur eta gazteen artean euskara zabaltzea eta nor-

malizazio linguistikoa lortzea da. Horretarako bideo-klipek gain kirolaren inguruko gaiak eta lehiaketak dituzte, nahiz oraingoz saririk ez egon. Dokumental batzuk ere erosi dituzte aurrerantzean emititzeko, eta honetaz gain kamerak kalera atera eta ikastola eta ikastetxeetara hurbiltzeko intentzioa dute gazteenekin hitz egiteko. Argi ikusten da gogor ari direla euskararen apustu honetan; hala esan digu programako partaide den Antonio Morak: «Gazteek euskara bereagoa dute, eta nabiz eta etxean beharbada ez hitz egin, gauza naturalizat hartzen dute. Hori indartu nahiko genuke».

Programa oso berria denez, oraindik egunetik egunera ari dira osatzen, baina erantzun ona duela dirudi. Gazteek deitu eta aurkezlearekin hitz egin, jolastu eta beste hainbat gauza egin dezakete, eta oraingoz behintzat jendea parte hartzen ari da. Hala ere, Antoniok eskaera luzatu nahi izan du saioan parte hartu nahi duen edozeinentzat. Kontakizun interesgarriak baduzu edo bitxikerriaren bat Bilbo Telebistarekin kontaktuan jartzea besterik ez duzu.

Bukatzeke, euskararen inguruan zer proiektu dituzten galdetu diogunean, Antoniok «oraingoz gazte jendera mugatuko gara. Inguruko errealitatea nolakoa den ikusita, oraindik zaila ikusten dugu euskarari denbora gehiago ematea», esan digu.

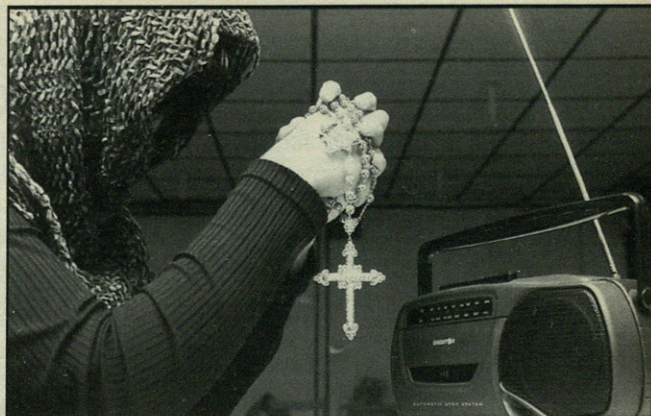
Ora pro nobis

Euskal Herriko irrati historikoenak diren Arrate, Segura eta Loiola irratiek sorreratik eskaini diote tarte berezia errosarioei. Zuzenean edo grabatuak, arratsaldero asmo eta errosarioak izaten dira irratiotan.

Irrati bakoitzak dituen berezitasunen artean sar dezakegu arratsaldero Arrate, Loiola eta Segura irratietan eman ohi duten errosarioa, *«Obitua polita da, nahiz eta batzuei garaiz kanpokoak iruditu»*, dio Arrate Irratiko zuzendari den Bernardo Ibarrak. Arrate irrastian zuzenean eskaintzen dute eta besteetan grabatua izaten da errosarioa. Errosarioek funtsezko gauza dute errezoa, baina ezin dira alde batera utzi errosario bakoitzean

egiten diren eskaintza edo asmoak. Asmook erakusten dute errosarioen jarraitzaile kopurua ez dela gutxitu; Bernardo Ibarrenaren esanetan kontrakoa gertatu da. *«Igo egin da jarraitzaile kopurua»*.

Urte osoan ez da izaten eskaintza kopuru bera: azaro aldera, Santu Guztien eguna inguratzen den heinean, eskaintza kopurua igo egiten da, esate baterako Arrate Irrastian 300 inguru izan ohi dituzte garai horre-

Santu Guztien eguna hurbiltzen den heinean, asmo kopurua igotzen da. (A: Alberto Eloseggi).

tan. Segura eta Loiola irratietan eskaintzak ordu laurden edo hogeita minutu luzatzen dira egunero. Eskaintza hauetako bakoitza ordaindu egiten da, bost duro Loiolan, hamabost duro Seguran eta hogeita duro inguru Arraten. Baina eskaintza guztiak ez dira diru sarrera bilakatzen, Loiola Irratiak dituen 2.500

bazkideei eta Arrate Irratiak dituen 3.000 bazkideei urtean hogeita lau edo hogeita hamasei errosario dohainik izateko aukera eskaintzen die. Nahiz eta kopuru oso handia ez dela esan, inork ez du ukatzen irratiaientzako diru-laguntza iturri dela.

ARRITXU ZELAIA

B A G A K

■ Aralar Irratikoak herrietara hurbilduko dira

Astelehenean, urriak 23 hasi zen «Handik eta hemendik» saio berria Aralar Irrastian. Aurrerantzean eguerdiko 12.30etan inguruko herrien berriak izango dira nagusi. Helburu hau lortzeko «Handik eta hemendik» saiokoek lanean jarri dituzte herrietako korrespondentsalak.

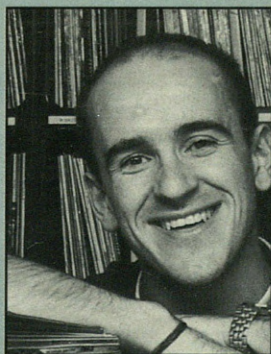
■ Segura irrastian Ordiziako feriarren berri

Asteazkenero Ordiziako feriarren berri ematen dute Segura Irratikoek, saioan ferian izaniko produktu, prezio, giro eta bestelakoak izaten di-

tuzte mintzagai. Baina azokari eskainiriko tarte honen aurretik EHNE (Euskal Herriko Nekazarien Elkarte)ko partaideekin baserri inguruko kezka eta kontuez hitz egiteko parada izan ohi dute. Egun berean arratsaldeko 3etatik 4etara «Handik eta hemendik» kultur saioa izaten da Segura Irratiko entzuleentzat.

Entzuleei interesgarriak zaizkien gaien inguruko saio berria ere hasia da astelehen goizetan. Olga Padro psikologoak haur heziketaren munduan dituen aholku eta ezagutzak zabaltzen ditu irratsaioko entzuleentzat.

A U R P E G I A

Joxeina Etxeberria (Euskadi Gaztea)

Txikitatik erakarri du musika munduak. 11 edo 12 urte zituela arrebaren diskoak entzuten hasi eta «Ramones»-en diska batek oraindik galdu ez duen musikarekiko zale-tasuna piztu zion. Amak

esanda jo zuen aurkezle frogata, eta nahiz eta esperanza gehiegirekin ez zen joan, hortxe dugu gaur egun Euskadi Gazteko ahots beteranoetako bezala.

«Jadanik Leioan ikasten ari nintzela irrati pare batean lan egin nuen. Idaztea ere atsegin dut, baina gauzei mila buelta ematen dizkiet. Irrastian esandakoa segituan pasatzen da, onerako nahiz txarrerako-esan digu Joxeinak, baina hala eta gzutiz ere irrati programa independentea edukitzea gustatuko litzaidake gehien».

URRIAK 27 BERTSOLARITZA IKASTAROA

ostirala

Pasa den urriaren 20tik, datorren maiatzera arte, **IX.**

Bertsolaritza Ikastaroa

eskaintzen ari da Errenteriako Xenpelar Bertso Eskola, ostiralero 19.00etatik 21.00etara. Parte hartu nahi izanez gero, eman izena Udaleko Euskara zerbitzuan edo deitu 52 28 08 telefono zenbakira.

EXPONIEVE'95 DONOSTIAN

Donostiako Anoeta belodromoan, urriaren 27tik 29ra bitartean, Exponieve'95 izango da Kursaal Congress-ek antolatuta. **Exponieve Elur eta Mendiaren Nazioarteko Erakusketa da.** Eski estazio nagusienak, bidai agentziak, tour-operadoreak, erakunde ezberdinak eta kirol materialaren marka garrantzitsuenak izango dira protagonistak Exponieve'95en.

NATURISMOA AZTERGAI

Aretxabaletako Loramendi Kultur Elkarteko TRIL emakume taldeak antolatuta, arratsaldeko 19.30etan Loramendiren egoitzan **Joseba Bidaurrazaga sendagileak** naturismoari buruzko hitzaldia eskainiko du.

ERAKUSKETA IRUÑEAN

Iruñeko Gotorlekuko Armen Aretoko 1994ko **Artista Gazteak sariketako irabazleen erakusketa** gaur itxiko da. Bertan Alfonso Azkunzeren eskulturak, Estrella Garcíaren argazkiak eta Jose Miguel Corralen pinturak ditugu ikusgai.

URRIAK 28 KONTZERTUA OIARTZUNEN

larunbata

Oiartzunen egingo den kontzertu erraldoiak

Turkiako erakusketatik bueltan, eta urriaren 21ean Azkoitian emanaldia eskaini eta gero, urriaren 28an emango dio amaiera Donostiako Kresala euskal dantza taldeak denboraldiari, 18.00etatik aurrera Muskizko frontoian. Baina ez dute oraingoz oporrik hartuko. Azaroaren 2tik 9ra artean Plazako Dantzen Ikastaroari ekingo diote. Ikastaroa dohainik da, eta izen-ematea 2an bertan Kresalaren egoitzan.

Murgiatik gora Gorbearaino

Arabako Gorbea da Euskal Herriko mendirik bisitatuenetakoa. Tontorraren biribiltasuna dela eta, bizikletan itzulitxoa egiteko paraje dotorea da. Lerrootatik azalduko dizuegun ibilaldiak mendiaren hegoaldeko mendi-hegala gurutzatzen du, zeina mendi-sail zoragarri honetako parajetik samurrena den.

Ibilaldiak guztira 33 bat kilometro ditu, 900 metroko gain-beherarekin. Murgia herritik ekingo diogu pedalei eragiteari, errepidez Zaraterraino iristeko. Bertan, harraska baten ondotik igarotzen den pistari helduko diogu. Lehen aldatsak gaitzeko izerdi franko isuri behar izango dugun arren,

laster samurtuko dira.

Araza mendiaren (1.138 metro) ekialdeko isuritik jarraituko dugu pista. Altuera oso azkar lortuko dugu, zenbait malda izugarri gogorrak baitira. Itxura galdutako pistaren barrena, gero eta gertuago dugun tontorretik jaisten diren azken zurkaitzak igoko ditugu. Arroriano mendiari itzulia emango diogu azken gain batera iritsi ahal izateko, Gorbearen tontorrean utziko gaituen azken ertza hartu baino lehen.

Eguraldi txukuna baldin badugu, Euskal Herriko panoramizarik harrigarrienetakoa ikusi ahal izango dugu bertatik: Alto Campooko urruneko mendi-sailetatik

Pirineotaraino, Demandako mendi-zerra eta Cantabria...

Jaitsierari ekialdeko maldetatik ekingo diogu. Behera goazen moduan, gero eta argiago ikusiko dugun bide-zidorrak Baias erreka ingurura eramango gaitu. Zenbait borda atzean utzi, eta bailaren behealdean, erreka ondoan, izango gara konturatzerako. Erreka pasa eta bailara zeharkatzen duen

pista hartuko dugu, Sarria herriraino heltzeko. Hemen-dik errepidez helmuga puntua dugun Murgiaraino ■

emango dio akabera **Negu Gorriak-en** «Ideia zabaldu 95» birari. 15 talde bilduko dira jaialdian: **EH Sukarra, Su Ta Gar, Lin Ton Taun, Etsaiak, Dea-bruak Teilatueta, Dut, Kashbad, Ama Say, BAP, Anestesia, Banda Bassotti, Baldin Bada, Nacion Reixa, Xabier Montoia eta Negu Gorriak**. Kontzertuaren helburua: adierazpen askatasuna gauzatzea.

MIZPIRA FERIA DONAZARREN

Gaur Donazarren Mizpira Feria izango da. Jaiegun hau dela eta, iluntze aldera **Takun** taldeak kontzertua eskainiko du. Jarraian, **Izotz** taldearekin dantzaldia izango da. Oinak dantzan jartzeko aukera paregabea, beraz.

«EASOKO EDERRAK» IDIAZABALEN

Gauko 22.30etan, Idiazabaldo Igarondo pilotalekuan «Easoko ederrak»

komedia musikala izango da ikusgai, Donostiako Orfeoiko eskolako kideek abestu eta antzetzuta. Komedia musikal hau arina eta fina da, ausarta eta betikoa.

EASO ABESBATZA

Elgoibarko **parrokiako organuaren mendeurrena** dela eta, Musika eta Dantza Fundazioak, Parroki Abesbatzak eta parrokiak berak hainbat ekitaldi prestatu dituzte. Hain zuzen, gaur iluntzeko 20.00etan **Easo Abesbatzaren saioa** izango dugu parrokiaren.

BILBOKO NAZIOARTEKO ERAKUSTAZOKA

Bilboko Erakustazokan urte osorako prestatutako Nazioarteko Erakustazokaren barruan, gaurtik azaroaren 5era artean **Almodenen IV. Erakusketa** dago ikusgai.

Bertizko parke naturaleko Jauregiko erakusketa aretoan, Ikusikas Naturak antolatuta, Gure Ugaztunen Oinatzak erakusketa dago ikusgai pasa den urriaren 7tik azaroaren 12ra artean. Erakusketak guztira 34 ugaztunen oinatzak jasotzen ditu. Horrelako bildumarik ez da sekula munduan publikoki erakutsi. Gure faunako ugaztunak, oinatz fisikoak eta ezaugarri nagusiak, espezien kontserbazioa, habitat-a...

M O K O F I N A

Sukaldaritza tradizionaleko egoskerak

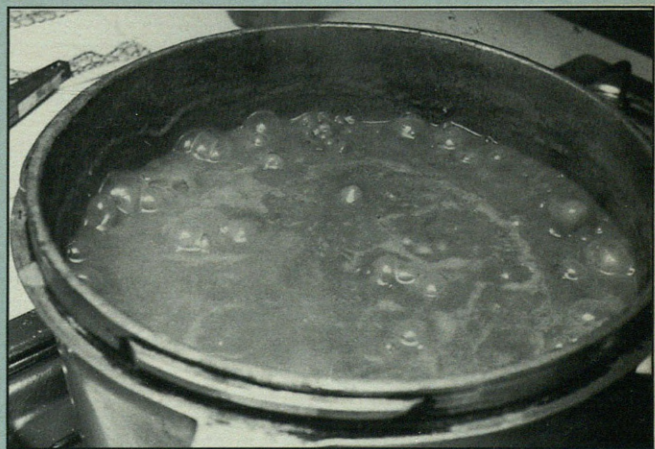
Juan Mari Arzak eta Hilario Arbelaitz sutondoan hasi baino milaka tenporada batzuk lehenago ere bazebiltzan hara-hona euskal sukaldariak, «euskal sukaldaritza zaharrekoak» bereziki. Gernikatik gertu dugun Santimamiñe leizezuloetako jangeletan itsaskia jaten zen, ostrak batez ere. Sukaldarien kalterako, ez dirudi itsasoko fruitu hauek egosten edo erretzen zirenik.

Lehorreko jendeak, berriaz, finagoa izaki, ehizakia erre egiten zuten: errauspetan, burduntzian, harri tarteetan... Haragia ezezik, arrainak, tuberkuloak, fruitu fresko eta lehorrak eta arraultzak ere erretzen zituzten errauspetan. Areago, ogia —ez dakit noizdanik egin izan den hemen ogirik— bera ere errauspen az-

pian egosten zen. Harri-tarte horiek izango ziren, inondik inora, geroagoko beheko sutondoan aitzindariak. Hauek erosoago bihurtu eta sua aske egotea den arriskua kenduta, etxe batzuetan oraindik dirauten sukalde ekonomika lasaiak sortu ziren.

Egosteko bidea modernoago omen da eta bi likidoz baliatu izan ziren, seguraski, ehiza-ale handiak zeharo jangarri prestatzeko: airea ezin asko berotu baina, likidoak tenperatura handiagoak har ditzakeela jabetuta, etxeakoandreak ura edo gantz jarriko zuen duela bederatziz hamalau mila urteko kaxuelan.

Handik honakoan dena al-dapa behera: segun zein den jakia, segun zein gosea eta

abar, gauzak behin baino gehiagotan egosi (biskotxo = 2 coccio), frijitu edo erre egin izan dira (labearen erretzeak ez du gure artean hirurehun urte baino gehiago), jenezina jangarri edo alderantziz bilakatu arte. Euskal sukaldaritza be-

riak, dena den, egoskera soildu, laburtzea izan du erronka handia: haragia odoltsu, arrainaren hezurra gorrista, ehizakia larregi erre gabe, barazkiak lurrinetan, eta abar ■

EDORTA AGIRRE

«MANEX PAGOLA KANTATUZ»

Gaur Alduden Manex Pagolaren omenezko jaialdi dotorea egingo da, «Manex Pagola kantatuz» deritzona. Inguruko kantariak, Erramun Martikorena, Peio Ospital eta abarrek, Manex Pagolaren kantak abestuko dituzte. Ekitaldia Aldudarrak Batasuna elkarteak antolatu du.

GIPUZKOAKO BERTSOLARI TXAPELKETA

Gipuzkoako Bertsolari Txapelketa azken laurdenetan da jada. Gaur eta azaroaren 1ean bi kanporaketa jokatuko dira. Gaur Zumaiako Maria eta Jose ikastetxean, 17.30etatik aurrera, **Loidisaletxe, Jon Garmendia, Jexus Mari Irazu, Juan Mari Lopez, Jon Maia** eta **Aitor Mendiluzek** jardungo dute fina-

lerdietarako txartelaren bila. Etzidamu, berriz, Alegiko pilotalekuan **Bittor Agirre, Mikel Aranburu, Andoni Larrañaga, Andoni Otamendi, Jokin Soroazabal** eta **Millan Telleria** arituko dira.

ZARZUELA TOPAKETAK

Barakaldo Antzokian egiten ari diren Zarzuelari Buruzko IV. Topaketen barruan, gaur Santanderko **Amigos del Arte** elkarteak «El cantar del arriero» obra eskainiko du. Obra honen letra A. Terrado eta S. Adamerena da, musika, berriz, Fernando Diaz Gilesena.

HELDUEN IBILALDI NEURTUA

Ordiziako Mendizaleak elkarteak eta Gipuzkoako Mendi Federakundeak antolatuta, gaur **Ordiziako XXIII. eta Gipuzkoako IX. Helduen Ibi-**

Irungo XI. Gazte Antzerki Erakustaldiari urriaren 27an emango zaio hasiera, azaroaren 5era arte luzatuz. Antzerki-talde partehartzaileak: **Jorge Gorosco, Teatro Capitano, Sala Triangulo, Bederen 1, Teatro de Malta, Katamitvs, Fang Fastik Teatro, Teatrotres eta La Zaranda.** Urriaren 30ean «Antzerkia eta komunikabideak» gaiari buruzko mahaingurua izango da. **Alfonso Sastreri** omenaldia ere egingo zaio, bere antzerki-bilakaeraren eta bere lanen berri emanez, azaroaren 5ean, goizez.

E T X E Z U L O A N

Zuhaitzari, egurra!

Garai honetan, negua gainean dela eta, zuhaitzak hostoetan dituen elikagai guztiak erreserba gisa jaso behar ditu. Hau dela eta hostoak bere betiko kolorea galduko du eta bertan dituen janariak azala lodituaz, begietako babesa indartuaz enbor eta sustraian barreiatuko ditu. Hau da neguari aurre egin eta udaberriari, sasoi betean, hostaia zabaldu eta urte berriari hasiera bikaina emateko egoerarik onena.

Hostoak lurrean itsusiak direla eta erori aurretik inauten dira zuhaitzak. Hurrengoak, auzokoak inausi duela eta berak ere bai... Estetika nagusi den garai hauetan ere, zuhaitzari

garbitu bat ematea ere ez da argudio txarra izaten batzuentzat. Hobe beharrez, a ze astakeria!

Udazkena iritsi bezain pronto, hasten da ikuskizuna. Ez dago urrutira joan beharrik. Sasi-inausle arraza behar baino gehiago zabaldu da. Zuhaitz gajoei galde egin, alajaina!

Nonnahi egokituko zaizu ikustea aizkora, goraizeak edo zerra gerritik zintzilika daraman inausle tropa galanta osatzen duten horietakoren bat. Beren lema hau da: *zuhaitzari, eman egurra!*

Udazken hasiera honetan zuhaitza inaustea kalterako besterik ez da. Utzi zuhaitza lasai bere horretan negura

bitartean, eta udaberriaren atarian inausiz gero askoz hobeto. Sasoi berriko izerdiak errezago itxi eta orbain-

duko bait ditu inausketa-zauriak ■

JAKOBA ERREKONDO

laldi Neurtua egingo da. Ibilaldiari Otxagabiatik ekingo zaio, lau bat orduren buruan Ordiziara heltzeko. Irteera goizeko 8.00etan izango da.

URRIAK 31 KONTZERTUA ELIZONDON

Xorroxin Irratiko Xorroxin Kontzertuak taldeak antolatuta, Elizondoko Baztan Udal Pilotalekuan, 22.00etatik aurrera, **Imuntzo eta Beloki, Flaco Jimenez** eta **Ttakun** taldearen kontzertu dotorea izango da.

BARATZAGINTZA IKASTAROA

Arteaga-Zabalegi fundazioak **Baratzagintza intentsiboa: hidroponia** ikastaroa antolatu du azaroaren 7a eta 28a bitarterako. Ikastaroa astearteetan izango da. Izena emateko azken eguna gaurkoa da.

«ARGONAUTAREN PATUA»REN AMAIERA

«Argonautaren patua» izenburupean Urretxun egindako ikus-entzunezko muntaketen azken emanaldia gaurkoa izango da. **Jesus Mari Erauskin**ek prestatutako «**Natura ibilian ibiliz**» lana ikusi ahal izango dugu, Pagoeta antzokian arratseko 20.00etan.

ERAKUSKETA TRAYECTO GALERIAN

Gasteizko Trayecto Galerian zabalik egon den **historiari buruzko go-goeta egin nahi duen erakusketa** gaur itxiko da. Zazpi artistaren lanak izan dira ikusgai: Alfonso Cortazar, Txao Arrazola, Juan Sagastizabal, Julian Valle, Marina Nuñez, Alberto Sanchez eta Xisco Mensuarenak.

Donostiako Untzi Museoa
«**Barojatarrak eta itsasoa**» erakusketa dago zabalik pasa den urriaren 20az geroztik, eta berau abenduaren 31ra arte izango da ikusgai. **Untzi Museoa**an ikus dezakegun erakusketa hau **Julio Caro Barojaren** omenez antolatutakoa da. **Asteartetik larunbatera goizeko 10.00etatik 13.30etara eta arratsaldeko 16.00etatik 19.30etara izango da zabalik, eta 11.00etatik 14.00 etara igandetan. Astelehen eta jaiegunetan itxita izango da.**

O S A S U N A

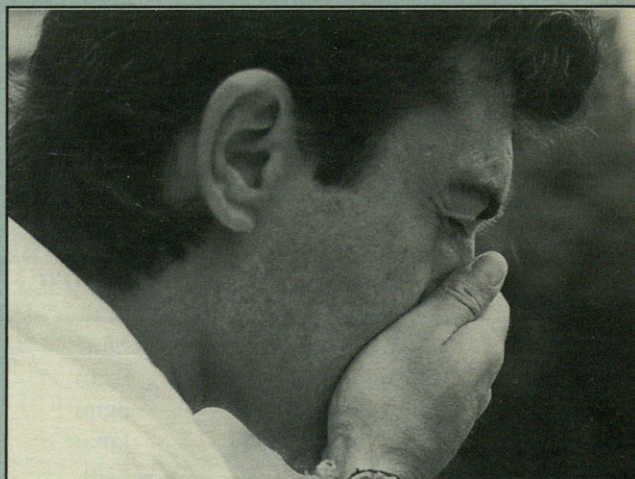
Zazpitik bat alergiak jota

Zazpi pertsonatik bat alergiak jota gertatzen da, alegia bere bizitzako une batean edo bestean gertakari alergikoren bat edukiko duela esan daiteke, Alergologia eta Immunologiako Nazioarteko Elkartearen lehendakaria den Alberto Oehling-ek esan berri duenez. Adituak Nafarroako Klinika Unibertsitarioan esandakoaren arabera, erantzun alergiko bat jasateko posibilitatean «zeresana dute bai faktore exogeno eta ingurugirokoak, eta baita pertsonaren konstituzio edo osakera immunologikoak ere».

Praktikan frogatu ahal izan da, eta batik bat gaixotasun alergiko profesionaletan ikusi da, antígenoaren kopurua eta bere agresibitatea nolako

den kontu, erantzun alergiakoak agertzen direla baita inolako aurrekin familiarrik ez duten pertsonetan ere.

Oehling doktoreak azaldu bezala, genetikoki ez dira oraindik ezagutzen alergiaren aurrejoera-faktoreak, eta beraz gaitzari ezin zaio prebentzioaren aldetik borroka handiegirik egin. Zentzu honetan, umeak eta gazteak sentiberagoak direla esan zuen adituak, eta emakume alergikoen kopurua zertxobait nagusitu zaiola gizonezkoenari azken urteotan. Adituaren hitzetan «alergiari ohizkoenak janari bidez edota amasketa edo inhalazioaren bidez sortutakoak dira, eta azken horien artean asma litzateke nabarmenena».

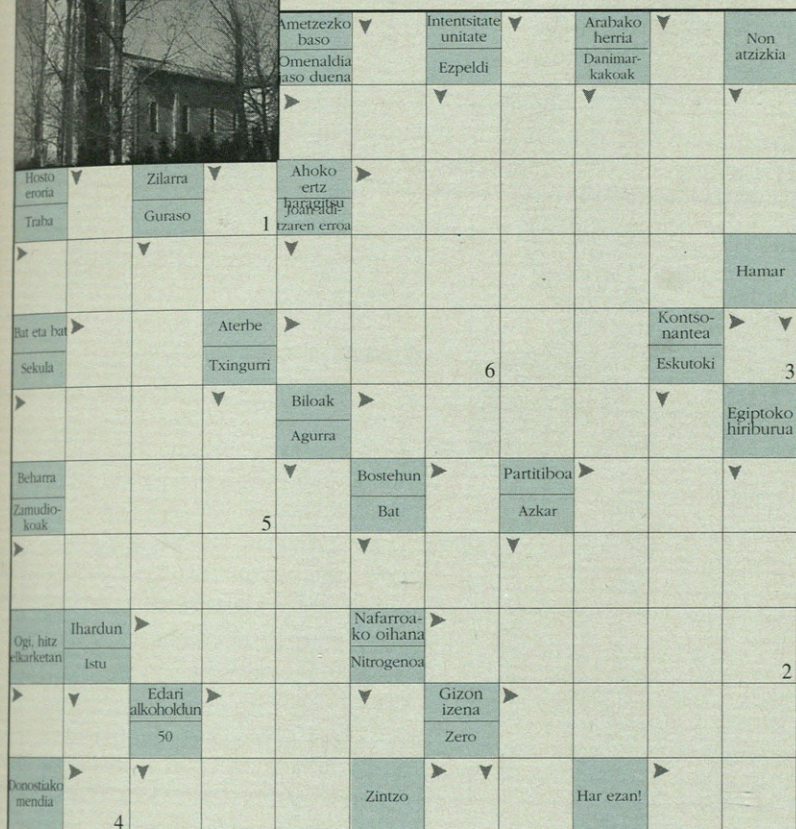
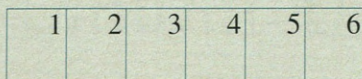

Sentsibilizazioa kanpoko hainbat faktorek eragin dezakete, esate baterako polenak edo lorautsak, etxeko hautseko akaroek, edota airean arnastutako onddoen esporek, baina alergi aldiak sortzeko gai diren arrazoi

zerrenda oso-oso luzea da: hasi produktu industrialetatik (egur tropikalak adibidez), janariak, botikak eta baita behin eta berriz errepikatzen diren infekzio bakterianoak ere ■

JABIER AGIRRE

—Hieroglifiko a—

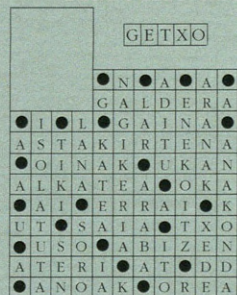
ATON 2

P

 100 m^2

Zer ehizatu zenuen?

Aurreko asteko soluzioak

Gurutzegrama

5. Kharazm, O. I. O. Ma. Eki. 7. Zangarda, R.

Hieroglifikoa:

Aurki

Bosteko ttipiak

A 1. Iholdi, 2. Ohiak, 3. Ilinti.

4. Dator. 5. Zikiro.

B 1. Luhuso. 2. Heren. 3. Gurina.

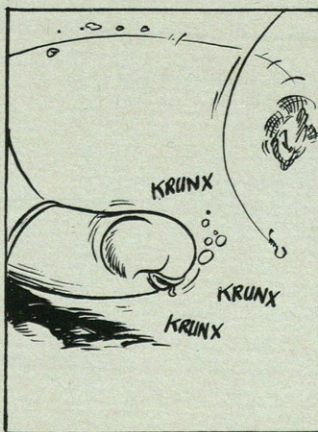
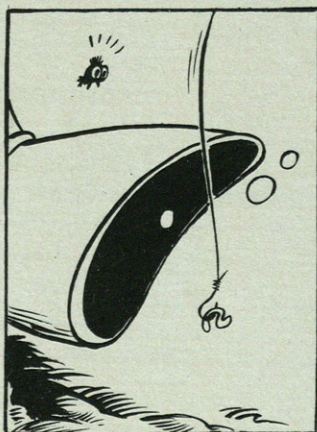
4. Senak. 5. Honako.

Kate hitzak

ERROBIKO PIRAJAKO

Komikia

Azala eta mamia

ZAPATA berriekin bezala gabiltza egunotan egunkarian: babak atera arren, gustura. Zailtasun, neke, urduritasun eta zapata berria jazteak ekarritako urradura guztiekin batera, aurrerapausoa emateak dakartzan itxaropen, ilusio, konfidantza eta sendotasuna nabarmentzen ditugu euskal prentsaren proiektu nagusi honetan murgilduta gaudenok.

Bost urte behar izan ditugu zortzi orri gehiago eta kolorearen apustua egiteko. Bost urte egunero egunero irakurleari sinisgarritasuna eskaintzen. Bost urte akziodunen babesa lortzen. Bost urte iragarleen bihotzean ate-joka. Bost urte baldintza kaskarretan lan egiten.

Eta bost urteren buruan, baldintza objetiboak askorik aldatu ez diren arren, urrats eder bat ematearen errealitatea bizi dugu. Jakina, ez dugu bederatzi metroko jauzi olinpikorik egingo. Ez eta ere amildegiaren aurrean itsu-itsuan aurrera. Baina bidea egiten goaz. Urratsez urrats. Sasia garbitzeko eskabadora handien laguntzarik ez badugu ere.

IZAN ere, ez al dira gehiegi bost urte euskaldunari produktu duinago bat eskaintzeko? Zenbat itxoin beharko dugu hurrengo urratsak eman aurretik?

Ez da ideia falta. Ez da kazetari falta. Ez da irakurle falta. Guzti horiek badaude. Neurrian, baina badaude. «Euskaldunon Egunkaria»-k prestatua dauka lau urtera begira egindako egitasmoa. Garbi daukagu nolakoa nahiko genukeen «Euskaldunon Egunkaria» hemendik lau urtera. Produktua definituta daukagu. Horretarako behar diren azpiegitura eta baldintzak ere marraztuta daukagu.

IÑAKI URIBE

«Euskaldunon Egunkaria»-ko
kontseilari ordezkarria

Merkatu erdaldunean ez itotzeko sustapenak duen garrantzia ere azpimarratuta daukagu.

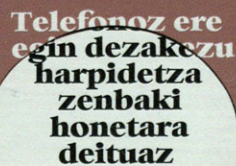
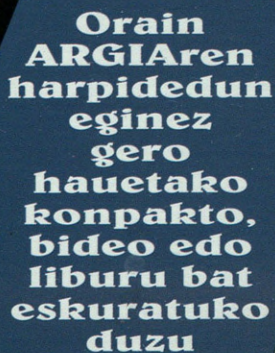
Guzti horretaz behin eta berriz hitzegin dugu alderdi politiko eta erakunde publikoekin. 64 orri, koloreak, gehigarriak, herriz herriko informazioa, astelehenak betetzea, alde batetik; eta, egoitza propioa, tresneria eta errotatiba bestetik. Ezagunak dira asmoak.

ORAIN, 199eko urrian, produktuari heldu diogu. Eta hor erakutsi dugu aurrerantzean «Egunkaria»-k izan nahi duenaren eredu mugatu bat. Bihar, urteberrirako, egoitza erosketara sartuko da «Egunkaria», errotatibarako bidean lehen urratsa emanez. Etzi, beste urtebetean nahiko genuke, errotatibari helduko diogu, horrekin batera herri-informazioari eta astelehenetako egunkariari eusteko.

Huek dira asmoak eta buruan dauzkagun epeak. Baina horretarako benetazko laguntza politika behar da erakunde publikoen aldetik. Eusko Jaurlaritzarekin duela urtebete sinatutako hitzarmenaren izpirituari heldu behar zaio. Eta diru-laguntzak handitzeaz gain, publizitate instituzionala euskal medioetara bideratzeko dauden irizpideak aldatu.

ARDURA handia behar dugu euskaldunok erantzunkizun politikoa daukatenez euskal prentsari behar adinako arreta eskain diezaioten. Erakundeen erantzunkizuna da eman beharreko urratsak motelago edo arinago ematea. Euskaldunon ardura, berriz, erakundeak horretara bultzatzea.

Inork ez dizkigu babak eltzetik aterako.

943 - 37 15 45

**Goizeko 9etatik
1era eta 3etatik
7etara**

ARGIAren harpidedun izan zaite

%20a
MERKEAGO

HARPIDETZA TXARTELA

☎ (943) 37 15 45

FAXA: (943) 36 10 48

IZENA _____ 1. DEITURA _____

2. DEITURA _____ HEI BIDEA _____

TFNOA _____ HERRIA _____

POSTA KODEA _____ HERRIALDEA _____

BANKU EDO AURREZKI KUTXA _____

SUKURTSAL HELBIDEA _____ SUKURTSAL 7KIA _____

KONTU KORRONTEA/LIBRETA

Entitatea	Sukurtsala	K.D	Kontu zenbakia
-----------	------------	-----	----------------

HARPIDETZA SARIAN

(BEZ barne)

Hego Euskal Herria

11.600 pztá

Ipar Euskal Herria

685 libera

Spainia 11.600 pzt

Beste Afzerriak
15.100 pztg

Airez 23 850 pzta

Euskal Kulturaren
URTEKARIA er

Euskaldunon Egunkaria sortu arte
euskaldunak
eskubide bat gutxiago zeukan.
Bost urtetik hona, zu, euskalduna,
euskaldunago bizi zintezke.
Ez bakarrik informazioa
euskaraz ematen zaizulako.
Ez bakarrik Euskal Herri guztia
eskura ematen zaizulako. Ez.
Euskaldunon Egunkariak
normalago egin dizu errealitatea,
errealitatea bera beste modu batean
eskaintzen dizulako.

Euskaldunon
Egunkaria
Urriaren 21ean
berriturik...

azala
eta mamia!